



Vlaams  
Parlement

vergadering **34**  
zittingsjaar 2016-2017

Woordelijk Verslag

## **Plenaire Vergadering**

van 10 mei 2017

### **VOORLOPIGE VERSIE**

Nog niet goedgekeurd door de sprekers

## INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	6
VERONTSCHULDIGINGEN	6
TOESPRAAK van de heer Frans Timmermans, eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie en Europees commissaris voor Betere Regelgeving, Interinstitutionele Betrekkingen, Rechtsstatelijkheid en het Handvest van de Grondrechten, betreffende het witboek over de toekomst van Europa	6
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	8
MEDEDELING VAN DE VOORZITTER	8
TOESPRAAK van de heer Frans Timmermans, eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie en Europees commissaris voor Betere Regelgeving, Interinstitutionele Betrekkingen, Rechtsstatelijkheid en het Handvest van de Grondrechten, betreffende het witboek over de toekomst van Europa	8
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	14
INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN	15
ACTUELE VRAAG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de verenigbaarheid van recente uitspraken van de Vlaamse Bouwmeester met het Meerjarenplan 2017-2020 Vlaamse Bouwmeester	
ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de oproep van de Vlaamse Bouwmeester om in de toekomst de bouw van vrijstaande woningen te verbieden	15
ACTUELE VRAAG van Gwenny De Vroe aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over een eventuele herziening van de compensatie-uitzondering bij ontbossing in het kader van een natuurdoelstelling	
ACTUELE VRAAG van Elisabeth Meuleman aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de waarde voor de minister van de grootste natuurorganisatie in ons land, Natuurpunt, als partner voor haar beleid	
ACTUELE VRAAG van Bruno Tobback aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de frontale aanval van de minister van Milieu en Natuur op verenigingen die zich inzetten voor natuurbehoud	20

ACTUELE VRAAG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aangekondigde ontslagen bij Bombardier Brugge	
ACTUELE VRAAG van Renaat Landuyt aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het aangekondigde jobverlies bij Bombardier Brugge en de toekomst van het bedrijf	
ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de begeleiding van ontslagen werknemers van Bombardier Brugge door de VDAB	
ACTUELE VRAAG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de herstructurering bij Bombardier Brugge	
ACTUELE VRAAG van Bart Dochy aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekomst van Bombardier in Brugge	27
ACTUELE VRAAG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het stimuleren van meer ondernemerschap en ondernemingszin bij jongeren via het onderwijs	36
ACTUELE VRAAG van Nadia Sminate aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het akkoord met de Moslimexecutieve betreffende de opleiding van islamleerkrachten	40
ACTUELE VRAAG van Valerie Taeldeman aan Liesbeth Homans, viceminister-president van Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de stijging van het aantal kandidaat-huurders op de wachtlijsten van de sociale verhuurkantoren (SVK's)	45
ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over lessen om kinderen tot rust te laten komen	48
ACTUELE VRAAG van Vera Jans aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de uitbreiding van het aantal kinderwenshuizen naar elke Vlaamse provincie	51
ACTUELE VRAAG van Andries Gryffroy aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de afstemming van het federale en het Vlaamse beleid om groeibedrijven te ondersteunen	55
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	59
ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het Besluit van de Vertegenwoordigers van de Regeringen der Lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, van 28 april 2004, betreffende voorrechten en immuniteiten die aan ATHENA worden verleend, ondertekend te Brussel op 28 april 2004	
– 1066 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2	
Algemene bespreking	59
Artikelsgewijze bespreking	59

ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 17 juni 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap houdende omzetting in de gezinsbijslagwetgeving van de richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers uit derde landen die legaal in een lidstaat verblijven – 1118 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2	
Algemene bespreking	60
Artikelsgewijze bespreking	60
ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende de aan de kinderbijslagregelgeving aan te brengen wijzigingen – 1119 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2	
Algemene bespreking	60
Artikelsgewijze bespreking	61
ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het vaststellen van de aanknopingsfactoren tot vaststelling van het personele toepassingsgebied van de wettelijke en reglementaire bepalingen van de deelentiteiten, de budgettering en verrekening van de voor de deelentiteiten betaalde gezinsbijslagen en de effectieve invoering van gemeenschappelijke wijzigende bepalingen voorgesteld door het Beheerscomité van FAMIFED – 1120 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2	
Algemene bespreking	61
Artikelsgewijze bespreking	61
WIJZIGING VAN HET REGLEMENT VAN DE VZW PENSIOENEN VAN DE VLAAMSE VOLKSVERTEGENWOORDIGERS	
Bespreking en stemming	61
ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het Besluit van de Vertegenwoordigers van de Regeringen der Lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, van 28 april 2004, betreffende voorrechten en immuniteiten die aan ATHENA worden verleend, ondertekend te Brussel op 28 april 2004 – 1066 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2	
Hoofdelijke stemming	62
ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 17 juni 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap houdende omzetting in de gezinsbijslagwetgeving van de richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers uit derde landen die legaal in een lidstaat verblijven – 1118 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2	
Hoofdelijke stemming	63

ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende de aan de kinderbijslagregelgeving aan te brengen wijzigingen – 1119 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2 Hoofdelijke stemming	63
ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het vaststellen van de aanknopingsfactoren tot vaststelling van het personele toepassingsgebied van de wettelijke en reglementaire bepalingen van de deelentiteiten, de budgettering en verrekening van de voor de deelentiteiten betaalde gezinsbijlagen en de effectieve invoering van gemeenschappelijke wijzigende bepalingen voorgesteld door het Beheerscomité van FAMIFED – 1120 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2 Hoofdelijke stemming	64
MEDEDELINGEN VAN DE VOORZITTER	64
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	64

## OPENING VAN DE VERGADERING

### Voorzitter: de heer Jan Peumans

– De vergadering wordt geopend om 14.18 uur.

**De voorzitter:** Dames en heren, de vergadering is geopend.

## VERONTSCHULDIGINGEN

**De voorzitter:** Ik deel aan de vergadering mee dat er verontschuldiging zijn ingekomen van de volgende leden:

Rik Daems, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde: ambtsverplichtingen;

Ingeborg De Meulemeester, Peter Persyn, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Sabine Vermeulen: familieverplichtingen;

Ortwin Depoortere, Martine Fournier, An Moerenhout, Steve Vandenberghe, Freya Van den Bossche, Francesco Vanderjeugd, Johan Verstreken: gezondheidsredenen.

Minister Sven Gatz en minister Liesbeth Homans hebben zich verontschuldigd voor de toespraak van de heer Frans Timmermans.

### **TOESPRAAK van de heer Frans Timmermans, eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie en Europees commissaris voor Betere Regelgeving, Interinstitutionele Betrekkingen, Rechtsstatelijkheid en het Handvest van de Grondrechten, betreffende het witboek over de toekomst van Europa**

**De voorzitter:** Geachte heer Timmermans, geachte heer minister-president Geert Bourgeois, geachte leden van de Vlaamse Regering, geachte collega's, geachte aanwezigen, ik ben verheugd en tegelijkertijd vereerd om u, mijnheer Timmermans, hier in ons parlement te mogen verwelkomen.

Het is geen toeval dat u hier uitgenodigd ben daags na 9 mei, de Dag van Europa. Sinds enkele jaren houden wij de traditie in ere om de Europese stand van zaken rond deze datum te laten toelichten in ons parlement door iemand met recht van spreken. Dat recht hebt u ten volle, mijnheer Timmermans. Als vicevoorzitter van de Europese Commissie zit u in het hart van de beslissingsmacht van onze Unie met haar 28 lidstaten.

U bent bij uitstek geschikt voor een uiteenzetting als deze omdat u uw uitleg kunt brengen in onze taal, want dat zorgt alleen maar voor meer helderheid en duidelijkheid. Een van uw grootste troeven bij het bekleden van uw functie is precies uw talenkennis. Frans, Engels, tot Russisch toe: u wordt ervoor geroemd op uw Wikipedia-pagina. Die pagina noemt u een rasechte polyglot, en dan volgt een opsomming van de talen die u machtig bent. En wat is de eerste taal in dat rijtje, denkt u? Juist ... Limburgs. (*Gelach. Applaus*)

Ik merk dat vooral niet-Limburgers applaudisseren.

Mijnheer Timmermans, wij waren al bijzonder gecharmeerd toen u hier in november 2015 als gastspreker een conferentie rond subsidiariteit opluisterde, een evenement dat opgezet was samen met het Comité van de Regio's. U kent dus ons huis, en u kent ook de rol van de regio's in het hedendaagse Europese bestel. U weet dus ook dat de Vlaamse, Waalse en Brusselse overheden een verregaande vorm van autonomie hebben binnen Europa. Het principe van 'in foro interno, in foro externo' garandeert Vlaanderen een belangrijke stem binnen Europa. Wat ons betreft, is dat een heilig principe.

Verscheidene van de 28 lidstaten van Europa hebben te kampen met een roep naar meer autonomie vanuit hun regio's. Die tendens mag niet gezien worden als een bedreiging voor Europa, integendeel. Schotland bewijst dat door zijn verzet tegen de brexit. Als deelstaat van het Verenigd Koninkrijk put het alle rechtsmiddelen uit om bij Europa te blijven.

Wij bewijzen onze gehechtheid aan Europa hier in ons parlement door het aanknopen van relaties met een steeds groter aantal regio's. Dat gebeurt niet alleen door de traditionele bezoeken op het niveau van ambassadeurs, voorzitters of ministers. Vanuit onze commissie Buitenlands Beleid werd op 11 januari van dit jaar nog een voorstel van resolutie ingediend betreffende de internationale strategie van Vlaanderen in Europa en de wereld. Daarin kwam de ambitie van Vlaanderen ter sprake om zijn eigen zelfstandige diplomatie te ontwikkelen en om werk te maken van een volwaardig Vlaams ministerie van Buitenlandse Zaken. Tegelijkertijd pleit deze resolutie voor een versterking van de buitenlandse contacten op parlementair niveau. Regio's kunnen oneindig veel leren van elkaar op het vlak van democratische besluitvorming.

Dat ik hier de nadruk leg op de rol van de regio's, wil zeker niet zeggen dat wij ons tot relaties met regio's beperken. We zijn voor onze bevoegdheden evenwaardig aan een nationaal parlement en onderhouden goede relaties met nationale parlementen van andere Europese lidstaten. Zoals de nationale parlementen moeten wij instemmen met de Europese verdragen en bepalen wij dus mee de toekomst van Europa. Zonder de instemming van dit parlement kunnen er geen nieuwe Europese verdragen tot stand komen en kunnen ook de handelsverdragen van de Europese Unie niet in werking treden. Het Waals Parlement toonde enkele maanden geleden hoe verregaand de bevoegdheden van de Belgische deelstaatparlementen gaan met zijn weigering om in te stemmen met het Comprehensive Economic and Trade Agreement, het CETA-handelsverdrag.

Deze bevoegdheden zijn onder meer de reden waarom we ook goede relaties met nationale parlementen van EU-lidstaten nastreven. Zo hebben wij hier Mark Rutte, de minister-president van Nederland, al eerder als spreker in ons midden gehad. U bent dus – helaas – niet de eerste Nederlandse politicus die een plenaire sessie van ons Vlaams Parlement toespreekt. Maar dat bewijst dat Nederlanders hier heel welkom zijn.

Mijnheer Timmermans, het wordt ook een uitdaging voor het Europa van de 27 om te gaan met die evolutie naar een meer regiogestuurd Europa. Wij hopen dat die tendens ook aan bod komt in het witboek dat de Europese Commissie op 1 maart 2017 publiceerde, waarin de Europese bewindvoerders een overzicht wordt aangereikt voor de uitdagingen en kansen van Europa in de komende tien jaar. Ik geef u graag het woord om ons dat witboek toe te lichten. (*Applaus*)

**De heer Frans Timmermans, eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie:** Dank u wel, voorzitter. Dank u zeer voor uw warme gastvrijheid en vriendelijke onthaal.

Dames en heren volksvertegenwoordigers, het is een eer voor mij om hier voor u te staan, ook omdat, zo ik iets ben, ik Europeaan ben mede dankzij uw land. Ik ben hier als kind opgegroeid. Ik heb bijvoorbeeld dezelfde lagere school gevolgd als de gebroeders Van Rompuy, in Sint-Stevens-Woluwe. Ik hoor allemaal mensen zuchten. (*Gelach*)

Ik heb daar heel veel kennis opgedaan die me in mijn verdere leven zeer nuttig is geweest. Soms is de cirkel rond: op dit moment woon ik met mijn gezin in Tervuren en genieten onze twee jongste kinderen wederom van uitstekend Vlaams onderwijs, in het Koninklijk Atheneum van Tervuren. Dat is het mooie.

We hebben er bewust voor gekozen om onze kinderen in het Vlaams onderwijs te laten opvoeden, omdat ze daar iets meekrijgen voor de rest van hun leven waar ik zelf ook profijt van heb gehad. Ik wil hier dus mijn complimenten voor de kwaliteit van het Vlaams onderwijs uitspreken. (*Applaus*)

Ik ben echter gekomen om met u over Europa te spreken. En ook dit is Europa. Hoewel de Europese Unie er niet over gaat, lijkt de toekomst van het onderwijs me van wezenlijk belang voor de toekomst van onze Europese samenleving. De ongeletterdheid van de toekomst is niet het gebrek aan capaciteit om te lezen en te schrijven. De ongeletterdheid van de toekomst is een gebrek aan capaciteit om te leren, en om je aan te passen, en om kritisch te denken. We hebben er in de Europese samenleving sterk behoefte aan om onze kinderen, maar ook volwassenen de mogelijkheid te geven om hun hele leven lang bij te leren, iets nieuws te leren, zich te versterken, omdat in de vierde industriële revolutie de hele wereldeconomie zal verschuiven. Dit zijn grote tektonische veranderingen. Deze tektonische veranderingen bieden veel kansen voor Europa, maar laten we niet naïef zijn: ze bieden ook bedreigingen voor veel Europeanen. Veel mensen, veel van onze burgers maken zich er zorgen over of ze wel mee kunnen met die veranderingen, en die zorgen zijn niet puur emoties. Die zorgen zijn gebaseerd op een realistische inschatting van de wereld. Als wij er niet in slagen, op alle niveaus van besturen, of het nu nationaal, federaal, Europees, lokaal is ... (*Ludo Van Campenhout wordt onwel*)

## **REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, we schorsen de vergadering.

– *De vergadering wordt geschorst om 14.27 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 14.46 uur.*

## **MEDEDELING VAN DE VOORZITTER**

**De voorzitter:** Dames en heren, de vergadering wordt hervat. De gezondheidstoestand van de heer Van Campenhout is onder controle. Hij wordt nu naar een van de twee ziekenhuizen hier dichtbij gebracht. Straks horen we daar misschien meer over en kan ik u daar straks iets meer over meedelen.

We hebben ook het schema veranderd. Ik heb met de heer Timmermans afgesproken dat hij, als hij wil, een half uur over het onderwerp kan spreken, en dat we dat dan afsluiten en er geen uiteenzettingen zijn vanuit het parlement, noch vanuit de regering.

## **TOESPRAAK van de heer Frans Timmermans, eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie en Europees commissaris voor Betere Regelgeving, Interinstitutionele Betrekkingen, Rechtsstatelijkheid en het Handvest van de Grondrechten, betreffende het witboek over de toekomst van Europa**

**De voorzitter:** De heer Timmermans heeft het woord voor het vervolg van zijn toespraak.

**De heer Frans Timmermans, eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie:** Dames en heren, uiteraard wil ik om te beginnen de heer Van Campenhout heel veel sterkte en beterschap wensen. Het is wel duidelijk dat er belangrijkere dingen in het leven zijn dan onze debatten hier vandaag. Dat is ook maar weer eens gebleken. Ik wens hem heel veel beterschap.



Wat ik met u wilde delen, is dat onze wereld in de vierde industriële revolutie fundamentele wijzingen ondergaat, net zo goed als dat is gebeurd bij de eerdere industriële revoluties. Het leefpatroon dat we hebben, zal veranderen. De verhoudingen in de samenleving zullen veranderen. De mondiale verhoudingen zullen veranderen, en ook in Europa zullen de verhoudingen veranderen. De vraag is niet of dit gebeurt of niet gebeurt: dit zal gebeuren. De vraag is: wat kunnen wij eraan doen om die veranderingen zo goed mogelijk uit te laten pakken voor onze burgers? Dat lijkt me de taak voor iedere overheid, op welk niveau men ook opereert. Ik denk dat de Europese Unie in principe in een goede positie verkeert om de kansen die de vierde industriële revolutie biedt, ook te grijpen.

Maar zoals bij andere wezenlijke, tektonische veranderingen in de economie en de maatschappelijke verhoudingen, loert daarbij altijd het risico van winnaars en verliezers. Dat is in onze geschiedenis altijd zo geweest. Heel veel van de zorgen die onze burgers hebben over onze samenleving in de toekomst, hebben te maken met de vrees voor verlies van positie, of de vrees om niet mee te kunnen in mondiale ontwikkelingen, en de teleurstelling over de wijze waarop de politiek aan die vrees tegemoet komt. En dan zijn daar in de politiek natuurlijk verschillende oplossingen voor. Sommigen bepleiten om muren en hekken te bouwen en je af te sluiten van mondiale ontwikkelingen. Dat is niet de positie die Vlaanderen kiest. Dat is ook niet de positie die de Europese Commissie kiest.

Het is heel belangrijk dat we bezien dat, daar waar die veranderingen zijn, we die veranderingen zo vorm geven dat we ook het herverdelingsvraagstuk op een eerlijke manier kunnen organiseren voor onze samenleving. Dat is niet alleen een Europese taak. Dat moet mondiaal gebeuren, en deels Europees, maar, dames en heren, dat is heel vaak een nationale taak of zelfs een lokale taak, waar uw parlement en de gemeenten die u vertegenwoordigt, een grote rol in zullen krijgen.

Laat ik als voorbeeld een onderwerp nemen dat mij na aan het hart ligt en waar Vlaanderen in Europa en de wereld een leidende positie in speelt: de omschakeling naar een duurzame economie, naar een economie die circulair is, een economie die niet meer uitgaat van het principe dat we grondstoffen opmaken, maar van het principe dat we de natuurlijke grondstoffen die de aarde ons te bieden heeft, kunnen hergebruiken, daar zuinig mee kunnen zijn en ervoor kunnen zorgen dat de aarde de groei die we nodig hebben, ook kan dragen.

Vlaanderen kent vele voorbeelden van bedrijven die daarop inspelen, of het nu gaat om de omschakeling naar duurzame energie of de omschakeling naar circulaire economie, de kringlooeconomie. Ik las gisteren nog een interview met de directeur of bestuursvoorzitter van Umicore in Antwerpen, die in de herbenutting van metalen duidelijk een wereldleiderschapsrol heeft weten uit te bouwen. Dat is de economie van de toekomst.

Wat moet de overheid daar nu mee? Wat moet Europa daarmee? Gelet op de wijze waarop we nu wereldwijd produceren en consumeren, zal er alleen maar op schaal van continenten met elkaar onderhandeld worden over hoe de wereldeconomie van de toekomst eruit zal zien. De premisse dat dat per definitie eerlijk is als we de handel maar vrij laten en de markt maar zijn werk laten doen, wordt wel ernstig ter discussie gesteld, ook door het gedrag van sommige heel grote operators op wereldniveau.

Met andere woorden, de omschakeling in de vierde industriële revolutie naar een duurzame economie, is geen technologische uitdaging. Het is ook geen economische uitdaging. Het is vooral een bestuurlijke uitdaging. Hoe krijg je dit

alles bij elkaar dat dat op een eerlijke manier gebeurt, zodat mensen daar voor zichzelf en voor hun dierbaren ook een toekomst in zien?

Wij kunnen daar op Europees niveau een aantal elementen voor aanleveren, daar waar onze bevoegdheden en het verdrag dat toestaan. Maar het leeuwendeel van het werk zal toch gedragen moeten worden door de lidstaten en door regio's of andere entiteiten en lidstaten die daarvoor de exclusieve bevoegdheden hebben, zoals Vlaanderen. Ik zie dus ook in die Europese samenwerking veel minder dan vroeger een voortdurende discussie over elkaars competenties, wie wat van elkaar moet hebben of niet moet hebben. Ik zie veel meer toekomst in hoe je elkaars positie kunt versterken, door samenwerking, door dialoog, door elkaar in een positie te brengen, door dit samen voor elkaar te brengen.

De kringloopeconomie is wederom een goed voorbeeld. Als je iets wilt doen aan het wereldwijde afvalprobleem, dan heb je zeker Europese afspraken nodig over wat in de grond mag en niet meer in de grond mag en wat verbrand moet worden. Maar in Europa moet iedere individuele gemeente ervoor zorgen dat dat ook gebeurt. Daarin zie je al dat dit soort grote veranderingen op alle bestuursniveaus hun beslag moeten krijgen, willen ze slagen.

We hebben dit jaar een witboek op tafel gelegd met een aantal mogelijke scenario's voor de toekomst van de Europese Unie. Ik wilde daar nu op inzoomen, omdat het mij goed uit zou komen, maar ik denk dat het ook voor Vlaanderen een kans is, als uw parlement zich daarover zou uitspreken in richtinggevende zin. U kent die vijf scenario's allemaal.

Die vijf scenario's bespreken we nu met de lidstaten. Hopelijk nemen de lidstaten ook de verantwoordelijkheid dit met hun burgers, bedrijven, ngo's en andere geïnteresseerden te bespreken. Het zou goed zijn voor het proces als er dan ook uitspraken komen uit de lidstaten – ik weet niet of dat in uw parlement met een resolutie gebeurt of vanuit de Vlaamse Regering – die richtinggevend zijn voor de keuzes die Europa zal moeten maken.

We leven in een samenleving die niet meer het paternalisme van onze ouders en grootouders vertegenwoordigt. We weten allemaal dat het begin van de Europese integratie heeft plaatsgehad in een samenleving die zeer paternalistisch was, waarbij men zei: vertrouw ons nu maar, wij weten wat goed voor u is en we komen met een model. Dat is de oorsprong van de Europese samenwerking. Als ik soms weerstand zie tegen discussies daarover, dan is dat vaak als de Europese Unie of Europese politici of wij in de Commissie weer de houding aannemen van: vertrouw ons nou maar, wij weten wat goed voor u is.

Om daarmee te breken en om veel meer te reflecteren over wat de samenleving vandaag ziet als de wijze waarop zij graag wil worden bestuurd, namelijk niet: 'Vertrouw ons maar', maar een samenleving die tegen bestuurders zegt: 'Laat nou maar eens zien wat je voor ons zou kunnen doen', in die andere verhouding past ook een witboek dat de opening biedt voor een discussie met een zeer gevarieerd aantal scenario's over de keuzes die we voor Europa zouden kunnen maken.

Bescheidenheid op dat punt past mij als vertegenwoordiger van de Europese Commissie. Ik ga u ook niet voorleggen welk voorkeurscenario Europese Commissie heeft. Dan hoeft ik dat witboek niet te schrijven. Dan kan ik dat meteen op tafel leggen. Maar we zijn zeer benieuwd om ook uw mening over de richting die Europa moet kiezen, te horen.

Ik zeg dat ook in een context van mondiale, politieke, en niet alleen economische verschuivende verhoudingen. Economische verhoudingen die verschuiven, zullen natuurlijk ook een effect hebben op de politiek. In wat het meest ingrijpende

besluit is sinds het einde van de val van de Berlijnse muur, de brexitstemming in het Verenigd Koninkrijk, hebt u gezien dat de behoefte van mensen om weer meer controle te krijgen over hun lotsbestemming, werd vertaald in het zich dan maar willen loskoppelen van de Europese Unie, die ze niet zagen als een instrument dat hun de kans gaf om die lotsbestemming vorm te geven, maar als een instrument dat de onzekerheid van hun lotsbestemming vergrootte, meer als een agent van de onzekerheden van de globalisering, anders dan een schild tegen de onzekerheden van de globalisering en een instrument om de globalisering zo te temmen dat ze voor ons en onze burgers werkt.

De brexit is natuurlijk enorm ingrijpend. Voor mij is het ook een enorme schok en teleurstelling dat dat is gebeurd. Maar de vraag is nu niet of het wel of niet is gebeurd. Het is gebeurd, en het Verenigd Koninkrijk zal de Europese Unie verlaten. De vraag is hoe wij op dit soort fenomenen reageren. Ik zou er ook nog de Amerikaanse verkiezingsuitslag bij kunnen noemen.

Twee jaar geleden heb ik in een debat in Nederland voor het eerst mijn zorg uitgesproken over het voortbestaan van het Europese project. Voor het eerst twee jaar geleden kwam ik tot de conclusie dat dat project niet onbreekbaar is, en zelfs wordt bedreigd door mensen met een politieke visie die de Europese Unie niet als een toekomst zien, en die met een grote mate van vastberadenheid en politieke overtuiging het Europese project dagelijks aanvallen. In de afgelopen jaren is het mij opgevallen dat de wijze waarop daartegen is ingegaan, nooit dezelfde vastberadenheid heeft laten zien. De mensen die zich voor Europa uitspreken, doen dat meer timide, of bescheiden zou je kunnen zeggen, met statistieken, met powerpointpresentaties. Maar statistieken en powerpointpresentaties overtuigen niet als ze niet zijn gebaseerd op gedragen waarden die je met overtuiging brengt, waarden die worden gedeeld door de samenleving.

Waar ik twee jaar geleden nog heel pessimistisch was, ben ik vandaag iets optimistischer, paradoxaal genoeg, omdat het besef steeds verder doordringt in de Europese samenleving dat deze vorm van samenwerken niet onkwetsbaar is, dat het inderdaad mogelijk is dat de Europese Unie uit elkaar zou vallen, dat het inderdaad mogelijk is dat wij als Europeanen in oude fouten zouden vervallen.

Sinds dat besef, met name bij de jongere Europeanen, steeds meer ingang vindt, zie je ook langzaam en steeds duidelijker mobilisatie voor de Europese gedachte, mobilisatie voor Europese samenwerking, en dan niet vanwege één munt of één markt, maar vanwege de waarden van de Europese samenwerking zoals die in artikel 2 van het verdrag zijn geformuleerd. Die waarden vinden in onze lidstaten niet altijd dezelfde vertaling. Wij zijn zeer verschillend en zeer divers. In de toekomst van onze Europese samenwerking zullen die verschillen en die diversiteit ook een vertaling moeten vinden in hoe we samen politiek opereren, hoe sommigen sneller dan anderen zullen gaan bij bepaalde onderwerpen.

Maar met al die diversiteit die er is, is er geen enkele discussie over welke fundamentele waarden van vrijheid, diversiteit, democratische besluitvorming, rechtstaat, gelijkheid er zijn: die waarden worden overal gedeeld. Je ziet zelfs dat, als die waarden onder druk staan, Europeanen de straat opgaan om voor die waarden op te komen. We hebben het gezien in Roemenië toen de vrees bestond dat de regering niet langer streng zou optreden tegen corruptie. We hebben het gezien toen in Polen de vrees bestond dat de huidige regering vrouwenrechten zou afpakken. We hebben het gezien in Hongarije toen de vrees bestond – en die vrees is helaas nog niet weg – dat de regering de activiteiten van de centraal-Europese universiteit onmogelijk zou maken. Dan zijn Europeanen bereid om daarvoor op te komen.

Ik weet ook heel goed dat die concrete waarden waar Europeanen veel aan hechten, pas toepassing en waarde krijgen op het moment dat ze ook worden vertaald in concrete stappen. Waar we ons goed van bewust moeten zijn, is dat het einde van deze diepe crisis en de economie die weer groeit – de verbetering van de economie, de groeicijfers – zich in de Europese Unie nog onvoldoende vertalen in de verbetering van de positie van heel veel mensen, met name in de middenklasse. Met de statistieken gaat het goed, met de banken ook, maar met de mensen nog niet, althans dat gevoel hebben ze. Het is vaak het gebrek aan perspectief dat mensen pessimistisch maakt, veel minder dan de concrete situatie van vandaag. Ik denk dat een Europese Unie die mensen perspectief wil bieden, moet laten zien dat ze in staat is om te beschermen waar nodig; moet laten zien dat ze in staat is zich aan te passen aan de uitdagingen van de moderne wereldeconomie; moet laten zien dat ze in staat is het sociaal contract dat in iedere samenleving bestaat te vernieuwen en aan te passen aan de moderne tijd zodat sociale bescherming niet iets is voor de elite maar voor iedereen, zodat we weten dat onze kinderen onderwijs toegang krijgen op basis van hun talenten en niet op basis van het inkomen van hun ouders, zodat we weten dat er een fatsoenlijke ouderdagvoorziening is, zodat we weten dat er goede gezondheidszorg is voor iedereen. Dat zijn dingen die Europeanen met elkaar delen.

Kunnen wij dat vanuit de Europese Commissie? Neen, maar wij kunnen wel instrumenteel zijn om landen bij elkaar te brengen die de bevoegdheden hebben om dat te doen. Dat is onze voornaamste taak in de komende jaren.

Ik wil afsluiten met een opmerking. U krijgt geen kans meer om te reageren; dat spijt me zeer, maar dat is door de omstandigheden zo gekomen. Dat begrijp ik volkomen. Ik wil afsluiten met een oproep aan u allen.

Ik heb gemerkt, nadat ik minister was in Nederland en nu commissaris in de Europese Commissie, dat de wijze waarop wij een debat kunnen beïnvloeden en kunnen sturen vanuit de Europese Commissie, zijn beperkingen heeft, laat ik het zo uitdrukken. Te lang en over een veel te lange tijd – en ik zeg dat niet in dit parlement omdat Vlaanderen of België zich daaraan schuldig maken – in de hele Europese Unie, is het gebruik geworden dat als iets goed gaat, de nationale politici het claimen als een eigen succes, en als iets niet goed gaat, dat Europa daarvan de schuld krijgt. Je kunt dat spel spelen. Je hebt gezien, in het Verenigd Koninkrijk, dat het op een extreme manier is gespeeld. Als je dat spel over langere tijd speelt, dan moet je niet verbaasd zijn als vervolgens de bevolking ook ten zeerste eurosceptisch wordt en de Europese Unie afwijst.

Als we iets hebben geleerd uit de verkiezingen van de afgelopen jaren, is het dat we ieder spel kunnen spelen dat we willen. De gedragingen en de spellen die we spelen, hebben echter consequenties. Het is niet vrijblijvend. Ik heb in het Verenigd Koninkrijk meerdere keren het volgende te horen gekregen: 'Ik heb wel op brexit gestemd, maar nooit gedacht dat het wat zou worden.' Dat horen we ook in de Verenigde Staten: 'Ik heb wel voor Trump gestemd, maar ik dacht niet dat hij het zou worden.' We moeten aannemen dat we dat niet gratis kunnen doen.

Volgens mij hebben we de Europese samenwerking in deze mondiale omstandigheden meer nodig dan lange tijd het geval is geweest. Het moet dan ook onze collectieve verantwoordelijkheid zijn voor die Europese samenwerking op te komen en ons tot die samenwerking te bekennen. Dat betekent niet dat we ons moeten bekennen tot de voorstellen van de Europese Commissie of tot een bepaalde vorm van samenwerking. We moeten echter wel de bewuste keuze maken onze burgers ermee te confronteren dat we veel sterker staan om als

continent de uitdagingen van de wereld op een positieve manier aan te pakken als we dat samen doen.

Als we dat samen doen, betekent dit dat we soms moeten inschikken en niet altijd gelijk zullen krijgen. De Europese Raad wordt dan niet langer het strijdperk van allen tegen allen. Voor hij naar Brussel afreist, zegt iemand thuis het volgende: 'Ik zal ze daar eens goed de waarheid zeggen. Ik zal daar dat weghalen en dan eens dat weghalen.' Na afloop van de Europese Raad is diezelfde persoon dan blij over wat hij van een ander Europees land heeft weten af te nemen of over de vraag van wie hij in de Europese Raad heeft kunnen winnen. Van die dynamiek zullen we vroeg of laat echt afstand moeten nemen.

Ook op dit punt ben ik optimistischer geworden. Ik zie een kentering in de wijze waarop de leidende Europese politici thuis en in Europa opereren. Ik heb dat ook gezien tijdens de recente presidentsverkiezingen in Frankrijk. Wat in mijn land en in andere landen vaak wordt aangenomen, is dat iemand die zich tot de Europese gedachte bekent, bijna electorale zelfmoord pleegt. Die aanname is niet bewaarheid. Sterker nog, de kandidaat die zich van alle elf kandidaten het sterkst en eenduidigst tot de Europese samenwerking heeft bekend, heeft uiteindelijk 66 procent van de Franse kiezers achter zich gekregen. Het Europees project is zeker nog niet verloren.

De brexit-stem en het vertrek van het Verenigd Koninkrijk zal de Europese Unie veranderen. Het is net als met een planetenstelsel waar een grote planeet uit wordt gehaald. Alle andere planeten moeten zich tot elkaar herschikken om weer een evenwicht te bereiken.

Voor Vlaanderen is dit een uitdaging. Net als voor Nederland zijn voor Vlaanderen de relaties met het Verenigd Koninkrijk economisch zeer belangrijk. Daarom is het belangrijk voor Vlaanderen, Nederland en een aantal andere landen zich duidelijk en actief op te stellen tijdens de periode die nu aanbreekt met de onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk over de beëindiging van het lidmaatschap en vervolgens over de nieuwe relatie.

De Europese Commissie, in het bijzonder de heer Barnier en ikzelf, zullen altijd een luisterend oor hebben voor de belangen van Vlaanderen. We zijn er ons zeer van bewust dat de belangen van de lidstaten op dit vlak niet altijd overeenkomen. Niet iedere lidstaat wordt hierdoor even hard geraakt. We zijn er ons met name van bewust dat sommige lidstaten een groter risico dan andere lopen. Voor Ierland is dat evident, niet enkel om economische redenen, maar ook om geopolitieke en veiligheidsredenen. Dat is even evident voor Vlaanderen, met zijn handelsbelangen en de eeuwenoude verbindingen met de Britse eilanden die heel ver teruggaan. De afgevaardigde uit Antwerpen kan erover meespreken.

Dames en heren, ik wil jullie een aanbod doen. In september 2017 zal voorzitter van de Europese Commissie Juncker in het Europees Parlement de Staat van de Unie 2017 presenteren. Daarin zullen we onze conclusies trekken betreffende het proces voor het witboek. Indien jullie hier behoefte aan zouden hebben, wil ik aanbieden hierover in de loop van de komende maanden nog eens met jullie in discussie te treden. Op die manier zou ik ook naar jullie kunnen luisteren.

Ik doe dat omdat dit door de zeer betreurenswaardige omstandigheden vandaag niet helemaal mogelijk is. Ik sta open voor en ben bereid tot een dialoog met u als u daar behoefte aan hebt. Uw stem is belangrijk.

Het is onze taak voor onze kinderen om de Europese Unie te vernieuwen, aan te passen aan de eisen van morgen. Het is ook onze taak om het meest succesvolle vredesproject uit de Europese geschiedenis niet te laten versloffen maar juist te

versterken en toekomstbestendig te maken. Ik dank u zeer voor uw aandacht.  
(*Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, sp.a en Groen*)

**De voorzitter:** Mijnheer Timmermans, dank u wel. Ik heb een aantal dingen opgeschreven naar aanleiding van uw toespraak.

We hebben in elk geval een heel goede keuze gemaakt door u hier uit te nodigen. Er zijn me drie dingen heel sterk opgevallen. Ten eerste, u bent een Nederlander die de politieke situatie in België en Vlaanderen goed kent. We hebben het er daarstraks tijdens ons overleg even over gehad. Dat is niet altijd vanzelfsprekend.

Ten tweede, u doet een aanbod om een derde keer terug te komen naar ons parlement. Dat is dus bij dezen geregeld. We zullen u opnieuw uitnodigen om het debat te voeren over het witboek van Juncker.

Ten derde hebt u een duidelijke oproep gedaan aan dit parlement om een resolutie goed te keuren waarbij we vanuit een regionaal parlement onze visie geven op het witboek-Juncker. Dat zijn twee elementen die we met heel veel plezier zullen aannemen. We blijven dus in contact.

Persoonlijk was ik meteen gewonnen voor uw komst. Toen u de eerste keer naar hier kwam voor het Comité van de Regio's, heb ik u bij het weggaan – u had niet veel tijd – gezegd dat u nog eens moest terugkomen naar het parlement. U hebt toen gezegd: 'Ja, ja, dat doe ik.' Uw inborst kennende en uw Limburgse mentaliteit was ik ervan overtuigd dat u hier toch zou terugkomen.

Ik heb trouwens een heel goede herinnering aan u. We hebben al eens een debat gevoerd op de Nederlands-Limburgse radiozender L1 in Maastricht over het thema van grensoverschrijdende samenwerking. U had daar toen al heel uitgesproken ideeën over. Dat ik positieve herinneringen overhoud aan dat debat, heeft misschien ook te maken met het feit dat het opgenomen werd in Maastricht, veruit de mooiste stad van Nederland. Ik zou zelfs meer durven zeggen: wie wil er nu niet geboren worden in Maastricht? Ik ben er zeker van dat heel veel mensen in deze zaal ons dat privilege benijden, nietwaar Frans? Nietwaar, mijnheer Keulen? Dat is een schitterende stad om geboren te worden.

Verder wens ik u namens het parlement alvast heel veel energie en inspiratie om het project Europa in de goede richting te sturen, een richting die voorspoed en welzijn brengt in al zijn regio's en voor al zijn burgers.

Ik dank u heel oprecht namens dit parlement en namens heel Vlaanderen.  
(*Applaus*)

We zouden geen Vlamingen zijn als we geen leuk cadeautje voor u hadden. De beste jenever wordt niet in Nederland gemaakt. Het is geen Bols of zo, want dat is geen goede jenever. De beste jenever komt ook uit Limburg. We hebben voor u een heel speciale fles met echte jenever die we meegeven als aandenken. Elke keer als u ervan nipt, dan denkt u ongetwijfeld aan Jan Peumans en het Vlaams Parlement. Dat is de bedoeling.

## **REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, we schorsen de vergadering.

– *De vergadering wordt geschorst om 15.13 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 15.29 uur.*

**INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, de lijst met de ingekomen documenten en mededelingen werd op de banken rondgedeeld. (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 60/27)

**ACTUELE VRAAG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de verenigbaarheid van recente uitspraken van de Vlaamse Bouwmeester met het Meerjarenplan 2017-2020 Vlaamse Bouwmeester**

**ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de oproep van de Vlaamse Bouwmeester om in de toekomst de bouw van vrijstaande woningen te verbieden**

**De voorzitter:** Mevrouw Peeters heeft het woord.

**Lydia Peeters (Open Vld):** Voorzitter, minister, het zal u maar overkomen: u hebt zopas met uw zuurverdiende spaargeld een bouwkaavel gekocht, ergens in het mooie Limburg, misschien in de nieuwe gemeente Oudsbergen. Uw kavel ligt op enkele honderden meters van de kern, en is bestemd voor een vrijstaande woning.

's Avonds luistert u naar een uiteenzetting van de Vlaamse Bouwmeester omdat u toch bouwplannen hebt. Die Bouwmeester zegt daar onomwonden dat iedereen in de stad moet gaan wonen en dat een vrijstaande woning verboden moet worden. Daar moet een halt aan worden toegeroepen.

Minister, op 31 maart is in de Vlaamse Regering het kerntakenplan van de Bouwmeester goedgekeurd met daarin zijn vaste opdrachten. Hij moet als expert advies verlenen over tal van beleidsvisies. Aanvullend moet hij sensibiliseren en communiceren rond actuele kwesties. Hij moet een bruggenbouwer zijn voor diverse tegenstrijdige belangen. Hij moet proberen te komen tot de beste ruimtelijke en maatschappelijke visie.

Minister, mijn vraag aan u is heel concreet. Staat u achter die ongenueanceerde slogantaal van de Bouwmeester waarin hij duidelijk zegt dat er een verbod moet komen op een individueel woonproject, op een vrijstaande woning, terwijl dat geheel niet in ons witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen staat?

**De voorzitter:** De heer Ronse heeft het woord.

**Axel Ronse (N-VA):** Minister, we hebben een ambitieus plan om onze open ruimte te vrijwaren. We hebben dat uitgewerkt met het parlement op uw initiatief.

We hebben 78.000 hectare aan harde bestemming: wonen en industrie en zo meer, die nog niet zijn ingevuld. We gaan deze met 45.000 hectare verminderen. Het parlement is vandaag, opnieuw op uw initiatief, hard aan het werk aan de manier waarop we dat gaan doen: verdichting, beter ruimtelijk rendement, meer gaan naar kernen en zo meer.

We hebben een Bouwmeester die zijn rol voortreffelijk invult, en die het thema 'open ruimte vrijwaren' wat provocerend op de politieke agenda probeert te zetten. Hij slaagt erin. Hij heeft nu een voorstel gedaan waarin we vrijstaande woningen zouden verbieden en zouden gaan naar een maximum van vijftig woningen per hectare.

Voor mijn fractie staat al één zaak vast: daarmee gaan we geen draagvlak creëren voor open ruimte. Het lijkt me ook niet noodzakelijk om onze ambitie te bereiken, namelijk die 45.000 hectare aan harde bestemming omzetten in open ruimte.

Mijn vraag is simpel. Is een dergelijke maatregel nodig om die 45.000 hectare aan harde bestemming naar open ruimte om te vormen?

**De voorzitter:** Minister Schauvliege heeft het woord.

**Minister Joke Schauvliege:** Voorzitter, mevrouw Peeters, mijnheer Ronse, u weet dat de Bouwmeester niet onder mijn voogdij of bevoegdheid valt, maar onder de minister-president. Het is dus ook niet aan mij om richting Bouwmeester een of andere instructie te geven.

De Vlaamse Regering heeft natuurlijk het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen samen goedgekeurd. Dat wordt ook ondersteund door het Vlaams Parlement. We hebben de ambitie om de open ruimte te vrijwaren. Vandaag wordt nog 6 hectare per dag open ruimte ingenomen. We willen geleidelijk aan tegen 2040 naar nul gaan. We hebben een tussentijdse doelstelling vastgelegd van 3 hectare tegen 2025.

We beginnen vandaag, we doen dit geleidelijk aan, we doen dat op basis van een draagvlak, en we doen dat met respect voor het eigendomsrecht van de mensen. Dat is natuurlijk cruciaal. Dat is ook belangrijk.

We hebben ook de nodige instrumenten uitgewerkt, onder meer in het ontwerp van decreet dat in het Vlaams Parlement voorligt. Ik hoop dat het snel wordt goedgekeurd.

Ik heb samen met de Vlaamse Bouwmeester al veel voordrachten gegeven en aan debatavonden deelgenomen. Ik heb steeds vastgesteld dat hij de keuzes van de Vlaamse Regering steunt. We staan een geleidelijke aanpak voor, met respect voor het eigendomsrecht van de mensen en met inzet van de juiste instrumenten. Ik ga ervan uit dat die visie ook de zijne is. Ik ben geen voorstander van radicale voorstellen die het draagvlak voor het witboek ondermijnen. Het draagvlak is enorm groot. Mensen willen de open ruimte beschermen. Het zou bijzonder jammer zijn als een aantal radicale ideeën dat draagvlak doen verdwijnen. Maar nogmaals: de keren dat ik samen met de Vlaamse Bouwmeester heb deelgenomen aan debatavonden, heb ik de indruk gekregen dat hij achter onze geleidelijke aanpak, met respect voor het eigendomsrecht van de mensen, staat. Ik zal die visie blijven verdedigen en uitdragen. Weet ook dat de Vlaamse Bouwmeester niet onder mijn bevoegdheid valt. *(Applaus bij CD&V en Open Vld)*

**Lydia Peeters (Open Vld):** Dank voor uw antwoord, minister. U zegt dat de Vlaamse Bouwmeester onder de bevoegdheid van de minister-president werkt. Wel is het zo dat de Vlaamse Regering hem een welomschreven taak heeft opgelegd: een draagvlak creëren voor het witboek dat moet resulteren in een nieuw beleidsplan inzake ruimtelijke ordening. Wij hebben dat witboek mee goedgekeurd. We staan volledig achter de principes ervan. Ik ben dus blij dat u afstand neemt van de radicale uitspraak dat er geen vrijstaande woningen meer mogen komen en iedereen maar in de stad moet gaan wonen. Dat laatste boezemt schrik in en zorgt ervoor dat het draagvlak verdwijnt.

Ik heb een bijkomende vraag voor u en de Vlaamse Regering. De Vlaamse Bouwmeester stelt in zijn teksten steeds opnieuw dat mensen zich geen zorgen moeten maken, want ze kunnen hun bestaande kavel in het buitengebied inruilen voor een kavel in de stad, dankzij de verhandelbare ontwikkelingsrechten.



Minister, u en ook de commissieleden weten dat dit niet evident is. De administratie heeft daarover een studie laten uitvoeren die eerder negatieve conclusies heeft opgeleverd. Is het niet aangewezen om de Vlaamse Bouwmeester te vragen welke concrete instrumenten hij naar voren schuift om de rechtszekerheid en het respect voor het eigendomsrecht te vrijwaren?

**Axel Ronse (N-VA):** Minister, ik had u geen vraag gesteld over de rol van de Vlaamse Bouwmeester. U gaf evenwel een antwoord op mijn vraag. Niemand moet zich zorgen maken. Vrijstaande woningen zullen nog altijd gebouwd kunnen worden, ook nadat het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen is goedgekeurd. Voorts is het zo dat er geen maximum van 50 woningen per hectare komt. Voor mijn fractie is dat geruststellend. Wat het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen betreft, hebt u steeds gezegd dat in ongeveer 1,5 miljard euro aan planschade wordt voorzien om 45.000 hectare aan bestemmingen om te zetten in open ruimte. U zei evenwel dat het cijfer het resultaat is van nattevingerwerk. Hebt u dat al opnieuw becijferd?

**De voorzitter:** De heer Doomst heeft het woord.

**Michel Doomst (CD&V):** Voorzitter, minister, collega's, alle respect voor de Vlaamse Bouwmeester, maar hij moet wel opletten dat hij geen 'rouwmeester' wordt door bepaalde delen van Vlaanderen te stigmatiseren. Hij mag voor het buitengebied de trends uitzetten, maar hij mag 'de buiten' niet buitenspel zetten. Minister, ervaart u ook niet dat de lokale overheden nu al met zijn bezorgdheden bezig zijn? Anders gezegd: zou de Vlaamse Bouwmeester zich niet beter profileren als binnenwipper bij de lokale ruimtelijke planning dan als buitenwipper van bovenaf? Dus niet met het vingertje omhoog, maar met oplossingen op het terrein in de hand?

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (sp.a):** Ik had begrepen dat het de bedoeling was van zo iemand als een Bouwmeester om ook een aantal externe inzichten vanuit een zekere deskundigheid en vanuit een zekere creatieve denkwijze mee in het beleid te kunnen opnemen. Het verbaast mij dus een beetje dat er zodanig veel negatieve, angstige, bange reacties komen wanneer zo'n Bouwmeester dat inderdaad doet. Het verbaast mij dan vooral dat er van al diegenen in de meerderheid die wel zeggen de grote principes te onderschrijven, blijkbaar niemand een alternatief heeft.

Want collega Ronse zegde terecht dat zoveel duizenden hectare moeten worden geschrapt als te bebouwen. Goed, de Bouwmeester heeft één suggestie gedaan, al was het misschien niet de juiste. Ik zou dan graag de andere suggesties weten, van de meerderheid en van de regering. Want met foute voorstellingen, zoals 'iedereen moet maar in de stad gaan wonen' – wat, mevrouw Peeters, bij mijn weten niemand heeft gezegd –, komt men natuurlijk evenmin ver. Het is evengoed van de pot gerukt als het idee dat iedere vrijstaande woning zou moeten worden afgebroken. Met dat soort van systemen zullen we geen enkele burger overtuigen. Maar u doet natuurlijk dapper mee, in precies dezelfde piste.

**De voorzitter:** Mevrouw Pira heeft het woord.

**Ingrid Pira (Groen):** Minister, voor ons gaat dit vooral over de analyse die Ruimte Vlaanderen maakte en die uitwijst dat er onevenredig veel wordt gebouwd op slecht gelegen plekken, namelijk in het buitengebied. Een jaar geleden hebt u de betonstop afgekondigd. Wat gebeurt er ondertussen op het terrein? We krijgen signalen dat het omgekeerde gebeurt. Er wordt gebouwd in overstromingsgebieden. Er zijn drie keer meer bouwvergunningen dan het jaar

voordien. Er wordt ook – en dat laat zich raden – meer gebouwd in woon-uitbreidingsgebieden.

U bent de gemeenten en steden aan het bevragen. Maar intussen blijft men bouwen op slecht gelegen plekken. Mijn oproep en mijn vraag, minister, – en het is ook een oproep aan de N-VA, die wat dat betreft altijd fors uit de hoek komt – is: kunt u intussen alstublieft beschermende maatregelen nemen ten opzichte van die woonuitbreidingsgebieden die nog onbebouwd zijn en nu versneld worden aangesneden?

**De voorzitter:** De heer Janssens heeft het woord.

**Chris Janssens (Vlaams Belang):** Minister, de huidige Bouwmeester is nog niet zo lang in functie, maar hij heeft zich de voorbije maanden vooral in de media geprofileerd, met behoorlijk onrustwekkende uitspraken, zoals het drastisch verhogen van het kadastraal inkomen op het platteland of uitspraken als 'Wie nog wil bouwen, zal dat moeten doen op een al bebouwd stuk grond.' En nu is hij daar met een nieuwe uitspraak, waarin hij zegt dat het bouwen van vrijstaande woningen zou moeten worden verboden.

Ik wil de Vlaamse Regering – en in het bijzonder de minister-president, onder wiens bevoegdheid de Vlaamse Bouwmeester valt – toch willen oproepen om de Bouwmeester erop te wijzen dat het niet tot zijn takenpakket behoort om paniek te zaaien bij mensen met eigendom, bij mensen op het platteland enzovoort.

Ik denk, minister-president, dat het aangewezen is dat u dringend een gesprek hebt met die Vlaamse Bouwmeester, dat u hem tot de orde roept en zegt dat hij moet stoppen met paniek zaaien bij de Vlamingen.

**Minister Joke Schauvliege:** Collega's, ik herhaal nogmaals dat deze Vlaamse Regering het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen heeft goedgekeurd en dat iedereen erachter staat dat we die open ruimte vrijwaren. Maar iedereen is het er ook over eens dat je dat niet manu militari mag doen, dat je daarvoor de juiste instrumenten moet hebben, dat je het geleidelijk moet doen en ook respect moet hebben voor het eigendomsrecht van mensen. Dat is de mening van deze meerderheid. En dat is ook de manier waarop wij te werk zullen gaan, mevrouw Pira. Het is niet de intentie van deze Vlaamse Regering om zomaar plotseling, van vandaag op morgen tegen mensen die een woonuitbreidingsgebied in eigendom hebben, te zeggen: 'U kunt daar niets meer doen.' Dat is uw vraag. U herhaalt die ook elke week in de commissie. Wij zullen dat als Vlaamse Regering niet doen, omdat wij respect willen hebben voor het eigendomsrecht van mensen en ook de juiste instrumenten daartegenover willen zetten.

Welke instrumenten zullen dat zijn? Mijnheer Ronse, mevrouw Peeters, de Bouwmeester verwijst inderdaad regelmatig naar de verhandelbare bouwrechten. Dat is één instrument. Maar u weet dat wij werken aan een volledige instrumentenkoffer. Het zullen dus niet alleen die verhandelbare bouwrechten zijn. Het is ook niet realistisch om dat in Vlaanderen als enige instrument te hanteren. We zullen evengoed werken met planbaten en planschade, planologische ruil en tal van instrumenten die voorhanden zijn. U weet dat we binnen de Vlaamse Regering hard werken om dat ook goed te finaliseren.

Het is niet alleen dat Instrumentendecreet. Ik herhaal nogmaals dat in dit Vlaams Parlement het ontwerp van decreet Ruimtelijke Ordening ingediend is. We hebben dat als Vlaamse Regering definitief beslist. Het ligt in het parlement. Er staan heel goede instrumenten in om nu al mee aan de slag te gaan, ook voor de lokale besturen, mijnheer Doomst.

Op het terrein zijn er trouwens al heel veel goede, mooie voorbeelden van hoe nu al die verdichting en verweving in de praktijk wordt gerealiseerd. Collega Doomst heeft ernaar verwezen. Dit is wat ik heb afgesproken met de Bouwmeester: laat ons mensen overtuigen, niet door hen te straffen, niet door hen te raken in het eigendomsrecht. Daar geloof ik niet in, dan zetten mensen de hakken in het zand en dan zal dat ook nooit worden gerealiseerd. Maar overtuig hen en de lokale besturen aan de hand van goede, mooie voorbeelden. Als je die kunt realiseren en je kunt mensen tonen hoe je dichter kunt wonen op een kwaliteitsvolle manier, dan zullen mensen overtuigd zijn om in dat project mee te stappen. We zijn met dergelijke voorbeelden bezig. Ik denk onder andere aan een project op het vlak van sociale huisvesting waar die principes in de praktijk worden uitgerold.

Iedereen citeert redelijk selectief. Wat bijvoorbeeld ook in het artikel in De Standaard stond, was toch wel positief nieuws, namelijk dat het aantal meergezinswoningen is toegenomen. Iedereen zegt dat er blijkbaar meer wordt gebouwd, maar het positieve nieuws is toch wel dat we een trend zien dat het aantal meergezinswoningen stijgt. Dat is juist waar deze Vlaamse Regering voor staat. Het gaat hier niet over het feit dat iedereen in de stad moet gaan wonen, dat er geen eengezinswoningen meer kunnen worden gebouwd, dat het platteland geen toekomst meer heeft. Dat is niet de visie van de Vlaamse Regering. Dat staat ook niet in het witboek zoals we het in de Vlaamse Regering en in het parlement hebben bevestigd en goedgekeurd. Ik ben ervan overtuigd dat het witboek de juiste toon zet, dat de bevolking daarachter staat en dat we op die manier daar verder aan kunnen bouwen. We hebben daar iedereen voor nodig. We hebben ook de Bouwmeester nodig om het draagvlak op dat vlak te versterken.

**De voorzitter:** Minister-president Bourgeois heeft het woord.

**Minister-president Geert Bourgeois:** Ik wil even tussenkomen, voorzitter, omdat ik daarstraks persoonlijk ben aangesproken met betrekking tot de Bouwmeester. Collega's, het is duidelijk, ik ga de Bouwmeester niet tot de orde roepen, wat niet belet dat ik het niet eens bent met wat hij heeft gezegd. Ik sta uiteraard volledig op de lijn die collega Schauvliege gebracht heeft, de lijn van de Vlaamse Regering. We gaan voor verdichting, we gaan voor verkerning. Die evolutie is ook volop bezig. Collega Schauvliege heeft al instrumenten uitgewerkt om daartoe te komen. We gaan die nog verder uitwerken. Ik vind de uitspraak van de Bouwmeester persoonlijk een ongelukkige uitspraak, die niet bijdraagt aan het verwerven van draagkracht voor de ambitieuze plannen die we hebben om in 2040 tot dat resultaat te komen. Die omslag is trouwens al bezig, collega's, waar heel veel mensen op het terrein in mee zijn – denk aan de projectontwikkelaars die de omslag hebben gemaakt. Maar de Bouwmeester heeft spreekrecht. Ik ga hem dat niet afnemen. Dat is heel duidelijk.

**Lydia Peeters (Open Vld):** Voorzitter, wij willen uiteraard niemand een spreekverbod opleggen. Een verbod zit sowieso niet in onze genen. Ik denk wel dat het de taak is van de Bouwmeester om draagvlak te creëren, zoals alle mensen hier zeggen. Daar mag toch wel iets aan worden bijgedragen.

Minister, wat betreft de instrumenten kijken we graag met u uit naar de instrumentenkoffer die straks zal voorliggen. Maar opnieuw, voor onze fractie moet dat een instrument zijn dat vooral faciliterend werkt, dat stimulerend werkt en dat geen bijkomende verbodsbepalingen oplegt zoals vandaag door de Bouwmeester geproclameerd.

**Axel Ronse (N-VA):** De rol van de Bouwmeester is om te provoceren om het thema op de agenda te zetten. De rol van ons, politici, is om verstandige

beslissingen te nemen. Zo ziet het er alleszins naar uit. Er wordt geen verbod geplaatst op het bouwen van vrijstaande woningen. Er komen ook geen regels per hectare.

Minister, u hebt niet geantwoord op mijn vraag hoe de planschade die met die 45.000 hectare te maken heeft, verder wordt uitgewerkt. Dat is ook een belangrijk element om een stuk gerustheid te brengen bij de bevolking. Verder is het onze historische verantwoordelijkheid om de juiste instrumenten te ontwikkelen om effectief de harten en de zielen van de Vlaming in al zijn geledingen te veroveren en onze open ruimte te vrijwaren.

**De voorzitter:** De actuele vragen zijn afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Gwenny De Vroe aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over een eventuele herziening van de compensatie-uitzondering bij ontbossing in het kader van een natuurdoelstelling**

**ACTUELE VRAAG van Elisabeth Meuleman aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de waarde voor de minister van de grootste natuurorganisatie in ons land, Natuurpunt, als partner voor haar beleid**

**ACTUELE VRAAG van Bruno Tobbacq aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de frontale aanval van de minister van Milieu en Natuur op verenigingen die zich inzetten voor natuurbehoud**

**De voorzitter:** Mevrouw De Vroe heeft het woord.

**Gwenny De Vroe (Open Vld):** Minister, het is belangrijk dat we onze bossen zo goed mogelijk beschermen en dat we erop toezien dat het bosareaal niet afneemt. Het is in principe verboden om te ontbossen maar er zijn een aantal uitzonderingen. Ontbossing is dan wel mogelijk maar men moet gaan compenseren. Ofwel moet men opnieuw bomen aanplanten, ofwel moet men een bedrag betalen dat in het Boscompensatiefonds terechtkomt en uiteindelijk dient voor heraanplanting.

Het Boscompensatiefonds is met een inhaalmanoeuvre bezig dat Open Vld zeer zeker verwelkomt en dat nog verder moet worden gestimuleerd.

Stap voor stap gaan we vooruit, minister, maar er is uiteraard nog heel wat werk aan de winkel. Uw interview met Knack bewijst dat ook. U wijst daarin naar Natuurpunt als de grootste ontbosser. De manier waarop u dat doet, één specifieke vereniging aanduiden, verdient zeker geen schoonheidsprijs. Er zijn nog andere grote ontbossers en het probleem is ook veel ruimer. Iedereen die een natuurbeheersplan opmaakt en die gaat ontbossen, hoeft op dat moment niet te compenseren, en daar stelt zich het probleem van een ongelijke behandeling: wie thuis gaat ontbossen of bomen kapt, moet een vergunning aanvragen en compenseren, wie een natuurbeheersplan heeft opgemaakt, hoeft dat niet te doen.

Minister, onze partij streeft naar een gelijke behandeling. Op welke manier zult u erop toezien dat dit in de toekomst wel kan, met andere woorden, hoe zult u die regeling herzien?

**De voorzitter:** Mevrouw Meuleman heeft het woord.

**Elisabeth Meuleman (Groen):** Minister, ik vond het interview in Knack ronduit hallucinant. U slaagde erin om zowat iedereen die zich inzet en engageert voor natuur en milieu in Vlaanderen, te schofferen, en dat is niet de eerste keer. Van de mensen van de Klimaatzaak, intussen ongeveer zo'n 20.000 burgers, hebt u eerder al gezegd dat ze beter eerst voor eigen deur zouden vegen, hun hand in eigen boezem moeten steken en beter zelf wat minder met de wagen zouden rijden.

Van Wouter Deprez, boegbeeld en voorvechter van de bossen, zegt u dat hij moet stoppen met gratis uitspraken te doen en Facebookhypes te creëren. Wat de familiale landbouwbedrijven betreft, die bioboeren die dag in dag uit hun best doen, zegt u dat we toch niet terugkeren naar de tijd van de 'keuterboerkes' die overleven bij gratie van de subsidies.

En over de grootste natuurorganisatie in ons land met meer dan 100.000 vrijwilligers die 500 natuurgebieden beheren, die op zaterdag gaan werken, speelbossen ontwikkelen, wandelingen gidsen, die kritiek geeft op de kaart van waardevolle bossen, zegt u letterlijk dat ze moeten stoppen met zever verkopen. Dat zegt u letterlijk, minister. U zegt ook dat we maar moeten tolereren wat zij doen. Voor mij staat tolereren heel ver af van appreciëren.

Minister, in hoeverre waardeert u nog wat die belangrijke partner in uw beleid, Natuurpunt, doet? (*Applaus bij Groen en sp.a*)

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (sp.a):** Ik heb geen briefje bij me met daarop mijn vraag. U weet dat ik dat niet doe, maar ik had toch een geheugensteuntje nodig, omdat ik graag de lijst zou maken van de mensen met wie minister Schauvliege ruzie zoekt. Dat zijn de tienduizenden leden van de grootste natuurvereniging van Vlaanderen, de duizenden vrijwilligers die daarin actief zijn, de honderdduizenden Vlaamse gezinnen die kiezen voor het steeds groeiende aanbod van biovoedingsproducten, de bio- en korteketenlandbouwers die aan die vraag willen voldoen in Vlaanderen, de 'keuterboerkes' zoals die bij CD&V bekend staan, en iedereen die vindt dat Vlaanderen echt niet slechter zou worden met iets meer bos en iets minder beton. En dat is maar het lijstje van één interview. Het is nog niet helemaal het record van Donald Trump, maar het is toch een zeer lovenswaardige poging, minister.

Mijn enige vraag is eigenlijk: in 's hemelsnaam, waarom? Zeker als het bijvoorbeeld over Natuurpunt gaat, zijn dat immers organisaties die eigenlijk partners zijn in uw beleid, die dat uitvoeren, die goedgekeurde beleidsplannen uitvoeren, die eigenlijk meewerken aan doelstellingen die de Vlaamse Regering in haar regeerakkoord en die u in uw beleidsnota hebt opgenomen, bijvoorbeeld het herwinnen van heideterreinen, waar we eigenlijk ook toe verplicht zijn, en het herstellen van een aantal habitats. Uw administratie geeft daar de goedkeuring voor, bijvoorbeeld bij ontbossing. Dat zijn partners in uw beleid, het middenveld, zoals men dat vroeger bij CD&V noemde. Wat u doet, is die mensen onderuithalen en van Vlaanderen, van het Vlaamse Gewest eigenlijk een onbetrouwbare partner maken. De mensen die uw werk aan het doen zijn, namens u, gaat u nu eigenlijk te kakken zetten in een interview. Minister, in 's hemelsnaam, hoe kan dit Vlaams beleid op die manier nog een betrouwbare partner zijn voor het halen van zijn eigen doelstellingen? (*Applaus bij sp.a en Groen*)

**De voorzitter:** Minister Schauvliege heeft het woord.

**Minister Joke Schauvliege:** Mevrouw Meuleman, mijnheer Tobback, ik begin met jullie, en straks kom ik uiteraard nog bij mevrouw De Vroe. Jullie gebruiken

hier zeer grote woorden: 'hallucinant', 'ten strijde trekken', 'frontale aanvallen', 'open conflict', en ik kan zo nog een tijdje doorgaan. Nu, ik kan afleiden uit wat jullie zeggen dat jullie het Knack-interview toch hebben gelezen. Dan hebben jullie ook gezien dat ik door de interviewer werd geconfronteerd met de kritiek van Natuurpunt. Het liep echter een beetje door elkaar, het was Natuurpunt en af en toe kwam dan ook de heer Tobback erbij. Het was niet zo duidelijk, omdat die kritieken natuurlijk heel sterk op elkaar lijken. Het ging over het feit dat Natuurpunt in zijn beleid flits kritiek had op het feit dat deze Vlaamse Regering heeft beslist om 12.000 hectare zonevreemde bossen te gaan beschermen. Dat is een discussie die al twintig jaar bezig is, waar we plenaire vergadering na plenaire vergadering ook vragen over hebben gehad en ook beantwoord. Wat zegt Natuurpunt echter in die publicatie? Het is te weinig, het zijn de verkeerde bossen, het zijn waardevolle bossen enzovoort enzovoort. We zijn dat natuurlijk ondertussen al gewoon, want we zien persbericht na persbericht dat Natuurpunt inderdaad het bosbeleid van deze Vlaamse Regering steeds opnieuw op de korrel neemt. Dat wordt trouwens zelf ook door de Knack-journalist zo aangehaald. Hij wijst erop dat bericht na bericht Natuurpunt kritiek heeft op het bosbeleid van deze Vlaamse Regering.

Ik heb daarop geantwoord, en dat antwoord klopt ook, dat Natuurpunt steeds opnieuw kritiek heeft omdat het bosbeleid niet goed zou zijn en er ontbossing is in Vlaanderen, maar het zelf ook een belangrijke, grote ontbosser is. Het is zelfs de grootste netto ontbosser van Vlaanderen. Als ze dan zo graag die positieve bosbalans willen, dan zouden ze daar misschien beter zelf ook hun steentje toe bijdragen. Natuurlijk, de waarheid prikt soms misschien een beetje, of is blijkbaar een beetje ongemakkelijk, maar het is wel de waarheid. Ik heb de cijfers er nog eens bij gehaald. Op zeven jaar tijd is er in Vlaanderen 1500 hectare bos ontbost. Daarvan is 470 hectare door Natuurpunt ontbost, zonder compensatie. Er is zelfs meer. Het gaat niet om een kwart, maar om 31 procent van de netto ontbossing die inderdaad door Natuurpunt gebeurt.

Ik heb dus gevraagd dat, als men communiceert over het bosbeleid, men ook eerlijk en transparant zou communiceren, dat men ook zou zeggen hoe het in elkaar zit. Als Natuurpunt daarover communiceert, is dat immers altijd heel selectief.

Ik heb dat gezegd en blijf daar ook achter staan. Betekent dat dan dat ik geen waardering heb voor Natuurpunt of dat ik vind dat Natuurpunt geen partner is in mijn beleid? Neen, absoluut niet. Kijk naar wat we jaar na jaar doen samen met Natuurpunt, en kijk naar het budget. Vorig jaar was er 18,5 miljoen euro subsidie voor Natuurpunt, en elk jaar stijgt dat aandeel. De subsidies voor Natuurpunt stijgen dus. Een subsidie van 18,5 miljoen euro, ik denk dat dat aantoont dat wij volledig achter al die vele vrijwilligers staan die zich dag in dag inzetten voor de natuur in Vlaanderen. 18,5 miljoen euro subsidie. *(Applaus bij CD&V)*

Ik ben nog niet klaar, voorzitter. Ik kan er ook niet aan doen dat ik hier eventjes word onderbroken. *(Opmerkingen)*

Het zijn trouwens niet alleen de subsidies. Natuurpunt wordt echt ook betrokken in de beslissingen die wij nemen op het vlak van natuurbeleid. Dat is een heel belangrijke gesprekspartner, die trouwens ook in heel veel overlegorganen zit.

Mevrouw De Vroe, u vroeg hoe het nu zit met die compensatieplicht. In 2009 is decretaal beslist dat als er ontbost wordt voor die instandhoudingsdoelstellingen, er geen compensatieplicht is. En als er vragen zijn om te kijken hoe we dat kunnen compenseren, ben ik uiteraard graag bereid om daar verder over te praten, maar ik denk dat het misschien zelfs niet nodig is om daar decretaal een initiatief te nemen. Er zijn tal van organisaties die dat ook vrijwillig doen. Zij

nemen het engagement. Als zij ontbossen, gaan ze het engagement aan, ook al hebben ze geen compensatieplicht, om die bossen ook te gaan compenseren. Laat dit een oproep zijn naar Natuurpunt om inderdaad correct te communiceren, om te zorgen dat de communicatie ook genuanceerd is, en dat ze ook zelf de verantwoordelijkheid nemen en zelf zeggen: als wij ontbossen, zullen wij ook compenseren en willen wij ook onze verantwoordelijkheid nemen. Laat dat een oproep zijn die vandaag misschien ook richting Natuurpunt gaat. Dank u wel. *(Applaus bij de meerderheid)*

**Gweny De Vroe (Open Vld):** Bedankt, minister. Het zou een goede zaak zijn als Natuurpunt zeer goed geluisterd heeft naar wat u gezegd hebt. Wij denken dat een gelijke behandeling een goede zaak zou zijn, maar als ze dat op vrijwillige basis zouden doen – niet alleen Natuurpunt, maar uiteraard ook de andere natuurverenigingen – kunnen we dat alleen maar toejuichen. Wij denken dat een gelijke behandeling sowieso een win-winsituatie zou zijn voor de natuur.

Ingaand op het partneriaat met Natuurpunt en de vele terreinbeherende verenigingen: het is belangrijk dat we dat samen doen. Het bosbeleid, het natuurbeleid, dat is niet alleen een zaak van de overheid, maar ook van de natuurverenigingen en zeer zeker – en dat is ook heel belangrijk voor onze partij – voor de private eigenaars.

Minister, in het gewestplan staat ongeveer 12.500 hectare voorzien als bosgebied dat momenteel niet bebost is. Wat gaat u daaraan doen? Op welke manier gaat u stimuleren dat dat gebied toekomstgericht ook bebost zal raken?

**Elisabeth Meuleman (Groen):** Minister, dat Natuurpunt als grootste natuurorganisatie soms kritiek durft te uiten op uw beleid, dat is toch wel normaal? Als we de cijfers bekijken, zien we dat er een groei is gekomen in het aantal bossen onder Vera Dua, en tot 2009. U kunt daar een grafiek van terugvinden op de sociale media. Dan was er een terugval, tot het moment dat Vlaanderen echt een netto ontbosser is geworden. En dat was vanaf het moment dat u minister van Leefmilieu bent geworden. Dus toen u minister van Leefmilieu werd in 2009, is Vlaanderen van een bebosser, waar bossen toenamen, naar een ontbosser gegaan. Dat de belangrijkste natuurorganisatie in ons land daar dan kritiek op heeft, dat is toch maar normaal?

Ik vind het niet normaal dat u over de belangrijkste partner voor uw beleid, die u inderdaad aanstuurt en die als een soort onderaannemer uw beleid moet uitvoeren, zegt dat ze zever verkondigen en dat wij hun beleid moeten tolereren. Ik vraag, minister, dat u uw excuses aanbiedt aan al die vrijwilligers die zich dag in, dag uit inzetten. *(Applaus bij Groen en sp.a)*

**Bruno Tobback (sp.a):** Minister, hier is maar één woord voor: u speelt vals. Ieder van die ontbossingen die u aan bijvoorbeeld Natuurpunt verwijt, gebeurt in het kader van goedgekeurde beleidsplannen door uw administratie, met het oog op het halen van Vlaamse natuur- en milieudoelstellingen, of het nu habitatbescherming is, herstel van habitats of herstel van heidelandschap. Het is stuk voor stuk uitvoering van Vlaams beleid. U laat dat toe, u vraagt zelfs om die hulp. U hebt mij een tijd geleden nog geantwoord op een vraag over het verminderde aankoopbeleid van het Vlaamse Gewest, dat u vond dat de natuurverenigingen dat maar moesten doen. Zij moeten dus hun deel van de verantwoordelijkheid nemen. En vervolgens gooit u de bal terug in hun kamp, omdat zij, met uw goedkeuring en in uitvoering van uw beleid, doen wat u gevraagd hebt.

En de reden waarom is nog hallucinanter. Enfin, ze is gewoon kinderachtig. Ze hebben als middenveldorganisatie, vertegenwoordiger van honderdduizenden mensen, gedurfd om te wijzen op een aantal fouten in uw beleid, op het feit dat

er bijvoorbeeld in de gemeente van collega Bertels op uw kaart van 12.500 hectare een stuk staat waar drie bomen in een berm staan. En dat noemt u bosbeleid en bescherming van kwetsbare bossen.

Minister, het spijt me zeer, maar die kritiek van Natuurpunt is honderd procent terecht. Die van u slaat op niets en is bovendien bijzonder deloyaal vanuit de Vlaamse overheid. (*Applaus bij sp.a en Groen*)

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Minister, ook voor ons is Natuurpunt geen vijand, maar een bondgenoot. U weet dat. Als overheid moeten we inderdaad Europese doelstellingen halen, en die vereniging helpt ons daarbij. De vereniging steekt er ook wel middelen in. U hebt het over 18,5 miljoen euro van de overheid, maar precies hetzelfde bedrag komt van Natuurpunt zelf, mede van die 100.000 leden. Er zijn ook heel wat vrijwilligers die zich inzetten voor het beheer van die natuurgebieden: 23.000 hectare natuurgebied.

Mijnheer Tobback, inzake de zonevreemde bossen gaat u toch wat te ver. De N-VA staat nog altijd achter het compromis. Is het ideaal? Neen, maar het is een eerbaar compromis dat is bereikt. Wij staan er zeker nog altijd achter. Wat Natuurpunt betreft, in Vlaanderen moeten we nog altijd blij zijn dat we dat soort verenigingen hebben. (*Applaus bij de N-VA*)

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Minister, het is niet aan mij als oppositielid om u als minister te verdedigen. Ik heb het interview gelezen en dat is wel meer dan het verhaal over keuterboertjes en Natuurpunt, hoewel ik vind dat u in het dossier van Natuurpunt misschien wat ongelukkig hebt gecommuniceerd. Ik ga er dan ook van uit dat dit interview tendentiekus werd geframed en toegespitst op twee zaken.

In de rest van het interview gaat het ook over het Eurostadion, over Uplace enzovoort. Wat me stoort in dit verhaal, is de rol die de N-VA speelt. De N-VA komt nu heel genuanceerd tussen bij monde van Wilfried Vandaele. Minister, u hebt ongetwijfeld de tweets gezien van de collega's Vandaele, De Bruyn, Ronse en Maertens, waarin ze frontaal de aanval op u openen, en dat is al sinds het begin van deze legislatuur.

Minister, voelt u zich nog gesteund door uw meerderheidspartner, de N-VA?

**De voorzitter:** Mevrouw Rombouts heeft het woord.

**Tinne Rombouts (CD&V):** Over heel dit tumult en de manier waarop zaken moeten worden geïnterpreteerd en gelezen en geschreven zijn, wil ik enkel stellen dat ik zeer teleurgesteld ben over hoe mensen polarisering uitlokken, zeker als ik de tendens lees waarmee het artikel is geschreven, en blijkbaar ook selectief wordt gelezen door een aantal mensen. Ruimte-innamestop, een bossenkaart, een bosbehoudsbijdrage verhogen in de plaats van verlagen zoals in het verleden is gebeurd: niemand kan hier ontkennen dat deze minister effectief al ongelooflijk veel inzet op het behoud van bossen binnen haar mogelijkheden. Iedereen die dat ontkent, kan zijn oren sluiten, maar de realiteit is wel dat heel wat instrumenten extra zijn ingezet.

Wat aan deze discussie bijzonder cynisch is, is dat ze tussen natuur en bos gaat. Dat is iets wat de mensen, terecht, niet dadelijk begrijpen en waar vaak met een ongelooflijk grote boog omheen wordt gegaan.



**De voorzitter:** Mevrouw Rombouts, hebt u een vraag?

**Tinne Rombouts (CD&V):** Er zijn Europese doelstellingen vastgelegd, maar er gebeuren ook nog heel wat ontbossingen in groengebieden die niet van de doelstellingen afhankelijk zijn.

**De voorzitter:** Mevrouw Rombouts, uw vraag luidt?

**Tinne Rombouts (CD&V):** Minister, kunt u de terreinbeherende verenigingen, de bossector, rond de tafel brengen met de overheid om die doelstellingen uit te klaren en dat iedereen zich daar dan ook achter zet? De keuze maken tussen natuur en bos is een verhaal dat door iedereen wordt gedragen.

**De voorzitter:** De vraag is duidelijk. Minister Schauvliege zal er nu op antwoorden. Mevrouw Rombouts, uw spreektijd is al lang om, alstublieft. Als u in het vervolg langer dan anderhalve minuut spreekt, sluit ik gewoon de microfoon af. Dat is de enige oplossing. Als ik vraag om uw vraag te stellen, stel dan uw vraag. Een minuut, jaja, anders moet u het reglement maar veranderen.

Minister Schauvliege heeft het woord.

**Minister Joke Schauvliege:** Mevrouw Meuleman, ik hoef van u echt geen lessen te krijgen. Als we het verleden bekijken, dan zien we dat de bosbehoudsbijdrage onder het bewind van Groen is verlaagd. *(Opmerkingen van Elisabeth Meuleman)*

In uw inleiding hebt u verwezen naar de bioboeren en gezegd dat ik die schoffeer. Ik heb die absoluut niet geschoffeerd in het interview. Ook daar leert het verleden dat het aantal biobedrijven tijdens de Groenperiode is gedaald en de voorbije jaren spectaculair is gestegen.

Doen alsof alles nu bijzonder slecht is en alles zo fantastisch goed was toen Groen het voor het zeggen had, is de waarheid geweld aandoen. *(Applaus bij de meerderheid)*

Iedereen moet meewerken aan het natuurbeleid, zegt mevrouw De Vroe, en dat klopt. Wat hebben wij gedaan in deze Vlaamse Regering? We hebben het natuurbeleid gedemocratiseerd. Waar vroeger het geven van subsidies was voorbehouden aan een beperkt aantal terreinbeherende verenigingen, heeft deze Vlaamse Regering beslist dat iedereen die op dezelfde manier aan natuurbeheer doet en dezelfde resultaten haalt, kan rekenen op dezelfde subsidies, of het nu een particulier is of Natuurpunt of een private eigenaar of een gemeente of gelijk wie. Men kan rekenen op een gelijke compensatie voor wat men doet. We hebben het aangedurfd om het open te trekken en het voor iedereen open te stellen. Deze week staan op de agenda van de Vlaamse ministerraad nog de uitvoeringsbesluiten geagendeerd om het natuurbeleid open te trekken en iedereen mee te krijgen zodat we dat nog kunnen versterken.

U zegt dat ik Natuurpunt niet ernstig neem. Ik wil nog eens herhalen dat de subsidies stijgen, jaar na jaar. Als je kijkt naar het aantal erkenningen van natuurgebieden, dan zie je een enorm forse stijging gedurende de laatste jaren, net omdat we sterk geloven in het feit dat de natuur in Vlaanderen verder moet worden versterkt. Het zijn budgetten die jaar na jaar stijgen. Als u de grafiek bekijkt die ik vorige keer bij had, dan kunt u er ook niet naast kijken dat wij daar heel sterk in geloven.

Ik wil nog eens herhalen dat ik de boodschap heb willen geven dat, als je natuurlijk heel fors gaat communiceren over het bosbeleid en dat vanuit een bepaalde invalshoek doet, als je een stukje van het bosbeleid om de

instandhoudingsdoelstellingen te gaan herstellen, systematisch verzwijgt en op die manier de indruk wekt dat er dingen gebeuren die niet kunnen, ik dat geen juiste communicatie vind. De burger heeft recht om te weten dat ook een deel van de ontbossing gebeurt om de instandhoudingsdoelstellingen op het terrein te realiseren. Ik vind dat dat moet worden gezegd en dat we daar ook heel correct over moeten communiceren.

Collega Tobback, u hebt een paar weken geleden ook al geprobeerd om een sfeertje te creëren alsof deze Vlaamse Regering een lijst zou hebben goedgekeurd en met een rode balpen de belangrijke gronden van grootgrondbezitters zou hebben geschrapd om ervoor te zorgen dat die niet meer in aanmerking komen als zonevreemde bossen. U had een hele lijst van voorbeelden. We hebben die lijst laten screenen. Het bleek dat al uw voorbeelden niet klopten, dat die bossen niet waren geschrapd. U blijft maar doen alsof dat zo is. Neen, we hebben als Vlaamse Regering een kaart met 12.500 hectare zonevreemde bossen die we op basis van de criteria, zoals ze hier in het Vlaams Parlement zijn vastgelegd, hebben vastgeklikt. Dit is goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het openbaar onderzoek zal binnenkort starten. Dat traject loopt.

Twintig jaar was er discussie. Het is nooit eerder gebeurd dat een Vlaamse Regering zoveel heeft gedaan voor het bosbeleid. Het is niet alleen de kaart van de zonevreemde bossen. We hebben ook de bosbehoudsbijdrage opgetrokken. We hebben ook de plicht tot compensatie in natura verstrengd. Het zijn allemaal stappen die door deze Vlaamse Regering zijn gezet en die toch wel mooie resultaten op het terrein opleveren.

Ik vind dat dat best mag worden gezegd en dat er op een correcte en genuanceerde manier mag over worden gecommuniceerd. Als we het natuurbeleid en het bosbeleid even belangrijk vinden, dan moeten we ook durven te praten over een correcte compensatie die op het terrein moet gebeuren. Ik wil nogmaals Natuurpunt uitnodigen om mee rond de tafel te zitten en na te gaan hoe ze die compensatie op het terrein gestalte kunnen geven. *(Applaus bij CD&V)*

**Gweny De Vroe (Open Vld):** Minister, er werden deze legislatuur effectief al grote stappen vooruit gezet op het vlak van het bosbeleid. Het is belangrijk dat we dat doen in partnerschap met de natuurverenigingen, met de privé-eigenaars en met de lokale overheden. Ook zij zijn heel belangrijk in dezen.

Minister, ik heb daarnet een vraag gesteld in verband met het bosgebied op de gewestplannen. Ik zou daarmee willen afsluiten, wat ik vind het persoonlijk toch wel heel belangrijk in deze discussie. Er zijn nog heel wat bosgebieden in Vlaanderen die geen bomen of bossen hebben, en die gebieden verdienen zeer zeker de bomen en de bossen die we toch zo graag toekomstgericht zouden zien uitbreiden.

Minister, mijn vraag is opnieuw wanneer u zult stimuleren dat die bomen in die toekomstgerichte bosgebieden een plaatsje zullen krijgen. *(Applaus bij Open Vld)*

**Elisabeth Meuleman (Groen):** Minister, de slogan van uw partij is 'Ik ben wij'. Hiermee bedoelt uw partij dat ze vrijwilligers wil omarmen. Ze wil burgers omarmen die zich engageren. In het interview hebt u ook gesteld dat u wilt verbinden. Wat ik heb gelezen en gezien, is echter absoluut het tegenovergestelde van verbindende communicatie. Dit was pure polarisatie. Dat interview was totaal niet correct en genuanceerd. Ik vraag me oprecht af wat u tegen het milieu hebt. *(Rumoer)*

Als minister van Omgeving en Natuur schoffeert u iedereen die hiermee bezig is. Ik vraag me af wat u hier nog doet. *(Applaus bij Groen en sp.a)*

**Bruno Tobback (sp.a):** Minister, het is duidelijk wat u hier doet. U brengt een soort goednieuwsshow en als iemand dat probeert te doorprikken, wordt u daar bijzonder boos om. Dat gebeurt soms met goede argumenten. Natuurpunt Vlaanderen heeft verklaard dat u niet de toplaag, maar de subtop van de kwetsbare bossen beschermt. Ik denk dan aan de drie bomen in de berm in de gemeente van de heer Bertels. U bedreigt die verenigingen dan in interviews. Heel subtiel was u niet. U hebt het over polarisatie gehad, maar dit was een pure polarisatie. Vervolgens hebt u nog eens in herinnering gebracht hoeveel subsidies die verenigingen krijgen.

Die verenigingen zijn partners in het beleid. U zou ze moeten gebruiken. Indien u een minister van Omgeving en Natuur wilt zijn, zullen zij aan uw kant willen staan. Ze zullen misschien kritisch zijn, maar ze willen aan uw kant staan.

Uit al uw toezeggingen, ook als het gaat over landbouw en u naar de keuterboertjes verwijst, kan ik enkel afleiden dat u eigenlijk liever geen minister van Omgeving en Natuur zou zijn. Ik moet u echter melden dat er nog geen verkiezingen zijn. Indien u minister van Industrie wilt worden, zult u nog even moeten wachten. Het is uw beurt nog niet. *(Applaus bij sp.a)*

**De voorzitter:** De actuele vragen zijn afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aangekondigde ontslagen bij Bombardier Brugge**

**ACTUELE VRAAG van Renaat Landuyt aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het aangekondigde jobverlies bij Bombardier Brugge en de toekomst van het bedrijf**

**ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de begeleiding van ontslagen werknemers van Bombardier Brugge door de VDAB**

**ACTUELE VRAAG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de herstructurering bij Bombardier Brugge**

**ACTUELE VRAAG van Bart Dochy aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekomst van Bombardier in Brugge**

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Voorzitter, ik stel vast dat ik de afgelopen maanden in de commissie en tijdens plenaire vergaderingen diverse vragen om uitleg en actuele vragen heb gesteld over het dossier Bombardier. Ik stond hier toen alleen. Ik merk nu dat we hier met vijf staan. Dat is een goede evolutie, hoewel dit met betrekking tot dit dossier eigenlijk niet het geval is.

Minister-president, dit is een mokerslag voor 160 arbeiders en bedienden, voor 40 tijdelijke werkrachten, voor 200 gezinnen en hun toekomst, welvaart en welzijn. Het is een zoveelste mokerslag voor de tewerkstelling in Vlaanderen. Het is een zoveelste bewijs van de manier waarop multinationals en grote bedrijven met hun personeel omgaan. Ze zetten mensen in als pionnen op een schaakbord. Dit is een zoveelste bewijs dat de hoge loonkosten bedrijven uit Vlaanderen wegjagen. Het is een zoveelste bewijs dat onze regeringen buiten wat gerommel

in de marge met betrekking tot dergelijke dossiers geen enkele slagkracht hebben. Het is een schande dat de mega-orders van subsidieslurpende bedrijven als de NMBS en De Lijn geen werkgelegenheid of arbeidsplaatsen in eigen land kunnen garanderen.

Wanneer het kalf verdronken is, komt de Vlaamse Regering op de proppen. Ze wil met de directie en de vakbonden samenzitten en ze zal met een plan B komen. Ik ben uiteraard benieuwd wat plan B inhoudt, maar de voltallige top van de Vlaamse Regering heeft met de Europese directie van Bombardier vergaderd. Toen ik minister Weyts een paar weken geleden over die onderhandelingen ondervroeg, had ik liever gehoord wat toen plan A was. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

**De voorzitter:** De heer Landuyt heeft het woord.

**Renaat Landuyt (sp.a):** Voorzitter, het lijkt me nu niet het moment om te stellen wie politiek het beste is. Het is een goede zaak dat we hier met velen staan. Het is een goede zaak dat de Vlaamse Regering en de Federale Regering samen de werknemersvertegenwoordigers hebben ontvangen. We moeten meer doen dan onze bezorgdheid tonen. De politiek moet nagaan wat we binnen onze reglementering en binnen de spelregels voor het bedrijf kunnen doen.

Ik was vrijdag aan de poort toen de werknemers de mededeling kregen. We spreken van 160 contracten die worden opgezegd plus 40 tijdelijken die stoppen, maar eigenlijk speelt er zich in veel meer gezinnen een drama af op heden. Ik heb die mensen zien buitengaan met een onzekerheid, zelfs in die mate dat ze geen verklaringen wensten af te leggen. De wet-Renault is goed. We kunnen proberen te redden wat er te redden is, maar met deze manier van werken, is men mensen bang aan het maken, is men 450 gezinnen ongerust aan het maken. Het is dan ook belangrijk – ik juich dit samen met de werknemersvertegenwoordigers toe – dat de regeringen een blok vormen om te kijken wat ze kunnen doen.

In eerste instantie moeten we er samen voor zorgen dat de Europese directie de argumenten op tafel kan leggen waarom ze een bedrijf dat via die werknemers heeft geïnvesteerd in knowhow, in kennis, in kwaliteit, omwille van een paar procenten meer winst, wil schrappen. Het is heel belangrijk dat u in eenheid probeert die mensen te overtuigen om zorgvuldiger om te gaan met een belangrijk Vlaams bedrijf, meer zelfs met mensen die zich jarenlang hebben ingezet voor dit bedrijf. Ik kijk dus uit naar uw techniek, naar uw strategie in dezen. *(Applaus bij sp.a)*

**De voorzitter:** De heer Ronse heeft het woord.

**Axel Ronse (N-VA):** Minister-president, door ons uitgesproken kmo-weefsel wordt de provincie West-Vlaanderen doorgaans meer dan andere provincies gespaard van grote ontslagrondes bij multinationals. Dat was deze week even anders. Mijn gedachten gaan dan ook uit naar de vele werknemers en een aantal ex-klasgenoten van mezelf die bij Bombardier werken. Het is ook heel cynisch dat Bombardier er nu voor kiest om naar Crespin te gaan, want het zijn vele generaties Bruggelingen die het bedrijf hebben grootgemaakt. Minister-president, ik reken erop dat federaal minister Bellot woord houdt en ervoor zal zorgen dat het addendum in het contract met de NMBS effectief wordt nageleefd.

Het is ook een geluk bij een ongeluk – misschien cynisch – dat er in West-Vlaanderen zoveel openstaande vacatures zijn, dat we met zo'n zware krapte op de arbeidsmarkt zitten. Ik ben er dan ook redelijk van overtuigd dat nogal wat kmo's en bedrijven in West-Vlaanderen er vrij gretig voor openstaan om de

talenten die bij Bombardier zullen vrijkomen, uit te nodigen om bij hen aan de slag te gaan.

Ik had mijn vraag oorspronkelijk aan minister Muyters gesteld, maar ik heb begrepen dat het om een integraal plan gaat. Wat zijn de mogelijke acties die de Vlaamse Regering en in het bijzonder VDAB kan ondernemen om het talent dat ter beschikking komt, toe te leiden en om te scholen naar andere openstaande vacatures?

**De voorzitter:** De heer Caron heeft het woord.

**Bart Caron (Groen):** Minister-president, Bombardier is een bedrijf dat openbaar vervoer produceert, een thema dat ons meer dan na aan het hart ligt. Het is een belangrijk dossier, niet alleen wegens de werkgelegenheid maar ook vanwege het product dat er wordt geproduceerd. We moeten daar in Vlaanderen ook technologisch blijven op inzetten.

Het is natuurlijk wel zo dat een bedrijf als Bombardier voor 100 procent afhangt van overheden, indirect. Het zijn immers overheden die trams en treinen bestellen, meestal geen private ondernemingen. Dat is eerder zeldzaam. Dus is er ook een rechtstreeks oorzakelijk verband tussen bestellingen die overheden plaatsen en de productie van die tram- en treinstellen. Een overheid die gelooft in het belang van openbaar vervoer gaat ook meer tramstellen, bussen en treinen bestellen. Dat komt zowel ten goede van een bedrijf als Bombardier als de werkgelegenheid in dat bedrijf.

Ik sluit me aan bij de bekommernissen van de andere leden. Vindt u niet dat een grotere investering in openbaar vervoer voor Vlaanderen, ook voor die bedrijven die dat produceren, een heel goede zaak zou zijn?

**De voorzitter:** De heer Dochy heeft het woord.

**Bart Dochy (CD&V):** Minister-president, Bombardier draagt over de partijgrenzen heen een belangrijke bezorgdheid weg. Bewijs daarvan is dat we hier met vijf leden aanwezig zijn om een vraag te stellen.

Het is bijna een soap aan het worden. In februari hoorden we dat er 200 mensen dreigden ontslagen te worden. In maart verklaarde de Europese topman van Bombardier dat er niets aan de hand was en dat die 200 ontslagen niet aan de orde waren. Vorige week hoorden we dat er dan toch 200 ontslagen zouden komen.

In het overleg van gisteren tussen de vakbonden en u, minister-president, en de vicepremier, hebben de vakbonden duidelijk aangegeven dat er nog een piste is om eventueel te gaan specialiseren waardoor Bombardier Brugge een specifieke opdracht zou krijgen, maar daar is misschien omscholing voor nodig van werknemers. Minister-president, hoe ziet u de zaak? Wat kan en zal Vlaanderen doen om ervoor te zorgen dat er een maximumbehoud is van de tewerkstelling bij Bombardier?

**De voorzitter:** Minister-president Bourgeois heeft het woord.

**Minister-president Geert Bourgeois:** Voorzitter, collega's, er is vorige vrijdag inderdaad een bijzondere ondernemingsraad geweest bij Bombardier. Het bedrijf heeft daar zijn zeer ingrijpende transformatieplan voorgelegd. Voor Brugge komt het erop neer dat het een satelliet wordt, een bijhuis van Crespin. Crespin wordt de lead factory en Brugge de lean factory. Erger, dat impliceert volgens Bombardier het ontslag van 160 medewerkers, en daarbovenop nog eens het stopzetten van 40 tijdelijke contracten.

Daarbovenop komt nog – naar mijn aanvoelen en dat van de vakbonden, het is niet voor het eerst dat ik die vaststelling maak – dat er grote onduidelijkheid is over de plannen van Bombardier met betrekking tot de site in Brugge. Brugge zou alleen nog instaan voor eindassemblage, testing en indienststelling, maar wat dit betekent voor een duurzame toekomst, dat is tot op het ogenblik helemaal niet duidelijk.

Mijnheer Sintobin, we hebben helemaal niet gewacht op uw actuele vraag. Het moment is dramatisch genoeg voor al die gezinnen en al die medewerkers, waarvan een aantal weten dat ze zullen worden ontslagen, maar waarvan een groot aantal niet weet of er een duurzame toekomst is. Het is niet het moment om daar politieke spelletjes rond te spelen. We hebben niet gewacht op die bijzondere ondernemingsraad om onze verantwoordelijkheid op te nemen. Dat weet u heel goed. We hebben vanaf 2015 samengezeten, met Bombardier Brugge, met de Europese directie van het bedrijf en met de vakbonden. Telkens opnieuw hebben wij daar de zaak heel grondig besproken en gekeken welke aanpak mogelijk was.

Bombardier heeft nu die stap gezet. Voor de goede orde, ik kom daar straks op terug, in het licht van de vraag van de heer Caron, dat heeft helemaal niets te maken met de hangende bestelling van De Lijn, wel integendeel, helaas, zou ik bijna zeggen.

We hebben gisteren dus samengezeten met de vakbonden, wat in eerste instantie onze plicht en verantwoordelijkheid is, gelet op het feit dat al die gezinnen getroffen zijn, en de weerslag op onze economie. Bombardier is een van de grote werkgevers in West-Vlaanderen. Ten gevolge van de procedure inzake de wet-Renault komt het de vakbonden toe om te reageren op dat collectief ontslag. De vakbonden kunnen dat ook doen door een alternatief te formuleren, door – wat we dan zijn gaan noemen – een plan B te formuleren. Gisteren hebben we gezegd: 'Laat ons kijken of we daar gezamenlijk ook werk van kunnen maken.' In eerste instantie natuurlijk zijn het de vakbonden die dat moeten doen. Die zeggen: 'Oké, als dat de plannen zijn, en hier komt een specialisatie voor Bombardier Brugge, wat zijn dan de vooruitzichten, de engagementen van de directie? Is dat een sterfhuisprocedureconstructie? Of biedt dit een duurzame toekomst voor de groep om die specialistische werken uit te voeren?'

Dat kan impliceren dat een aantal mensen moeten worden omgeschoold, dat ze een opleiding moeten krijgen, dat de mensen die nu aan de bouw van wagons werken of schilders een andere taak en functie krijgen. In het kader daarvan heb ik de vakbonden gewezen op de mogelijkheid om tussen te komen vanwege de Vlaamse overheid inzake transformatiesteun, opleiding en omscholing van mensen. Ik heb hun gezegd dat ze dat binnen de contouren van de regelgeving – en u weet dat dat gaat over 20 procent van de kosten oplopend tot 1 miljoen euro, en bij strategische investeringen tot 2 miljoen euro – kunnen meenemen in de besprekingen.

Uiteraard heb ik ook gewezen op de mogelijkheid om samen te werken op velerlei vlakken met onze onderzoeksinstituten, inzake O&O. Helaas kregen we het bericht dat engineering vertrekt naar Crespin, wat ik bijzonder jammer vind. Mijn beperkte ervaring met multinationals is dat, als we erin slagen hen in Vlaanderen O&O te laten doen, en te laten samenwerken met een of meer van onze strategische onderzoekscentra, of met een van de nieuwe clusters die we nu oprichten, dat dit leidt tot een vorm van verankering.

Ik kan u voorbeelden geven van multinationals die in een minder concurrentiële omgeving als de onze de competitie moeten aangaan. Neem ArcelorMittal, dat in

de groep een concurrent op 50 kilometer, in Duinkerken, heeft. Niettemin zegt men dat Gent excelleert, dankzij de goede samenwerking met de UGent, wat zorgt voor innovaties. Helaas heeft Bombardier voor Brugge een productieplant voor ogen, zonder engineering. Engineering zou worden overgeplaatst naar Crespin. Dat is bijzonder jammer. Er moet werk worden gemaakt van een plan B. Het komt de vakbonden toe om dat uit te werken. Zij moeten het sociaal overleg voeren. Wij zijn bereid om daar alle medewerking aan te verlenen.

Volgende week zal op federaal niveau worden overlegd met mevrouw Dutortoir van de NMBS. Er zijn aanwijzingen dat Bombardier zijn engagements niet respecteert. Op federaal niveau zal dat worden bekeken. Men zal daarover samenzitten en niet tolereren dat Bombardier verbintenissen inzake de kwaliteit, het tijdsbestek en dergelijke niet nakomt. Men moet nagaan of dat al dan niet contractuele gevolgen heeft. De Federale Regering en ook de Vlaamse Regering willen snel met de top van Bombardier vergaderen. We willen ook de wereldwijde verantwoordelijken voor de productie ontmoeten, en niet alleen de heer Per Allmer. Ik erger me immers aan het feit dat er geen duidelijke visie op de toekomst is. Er is dus een dubbele onzekerheid: onzekerheid over het lot van de mensen, want dat hangt aan een zijden draadje, maar ook onzekerheid over de toekomst voor wie er zal blijven werken.

De vakbonden zullen met hun achterban praten om te zien in welke omstandigheden hun mensen opnieuw aan het werk willen gaan. We zullen met de vakbonden samenzitten nadat zij met hun achterban hebben gesproken, wij Bombardier hebben ontmoet en de federale overheid met de NMBS heeft gesproken. Namens minister Muylers heb ik meegedeeld dat in het kader van de wet-Renault uiteraard de tewerkstellingscel zal doen wat van haar wordt verwacht. Maar dat zal in een volgende fase gebeuren, als er ontslagen te betreuren vallen. Er zal dan worden toegekeken op de uitvoering van de begeleidingsmaatregelen. Elke ontslagen werknemer zal dan een outplacement worden aangeboden, wat ertoe moet leiden dat de mensen in West-Vlaanderen opnieuw aan de slag kunnen gaan.

Wat de investeringen betreft, mag u, mijnheer Caron, niet de illusie creëren dat de bestelling van de trams ertoe zal leiden dat die grote transformatie niet zal gebeuren of dat de tewerkstelling gegarandeerd zal zijn. We hebben 88 trams bij Bombardier besteld: 48 door de vorige regering en 40 door de huidige. De vakbonden hebben het ons gezegd: dat zorgt voor een minimale tewerkstelling. Alleen in de eindassemblage zorgt dat voor tewerkstelling. Slechts een klein gedeelte van het werk gebeurt dus in Brugge. Wat De Lijn betreft, moet de gunning nog gebeuren. De grote transformatieplannen van Bombardier hebben niets te maken met de beslissingen in dat verband. Overigens: als de bestelling volledig zou worden gegund, zou dat werk opleveren voor 30 mensen. Maar nogmaals: Bombardier wil niet langer dat in Brugge alle taken worden uitgevoerd.

Minister Weyts zei het al: op dit ogenblik wordt in Bombardier Brugge een prototype ontwikkeld voor de koppeling van de Hermelijntrammen. Als het prototype voldoet aan de normen, is Bombardier Brugge de enige plant die het werk kan uitvoeren. Dat zou een bestelling van 17 miljoen euro impliceren. Dat is al eerder in het Vlaams Parlement meegedeeld. De wet op de overheidsopdrachten is wat ze is. Als de NMBS een bestelling in de markt zet, dan weet u welke competitie dat op gang brengt. Voor De Lijn geldt hetzelfde. En zelfs als Bombardier de bestelling binnenhaalt, dan zal slechts een gedeelte ervan in Brugge worden gerealiseerd.

Voor mij is het belangrijk dat we zekerheid krijgen over het feit of er een duurzame toekomst is. We zullen daaraan meewerken. Dat plan B moet nu

worden uitgewerkt, zonder dat we valse hoop geven. Maar ik wil dat Bombardier ons ook recht in de ogen kijkt en zegt wat de plannen zijn en niet vaag doet daarover. Het gaat over mensen, het gaat over het lot van de mensen, over een bron van welvaart, van tewerkstelling in Brugge en omgeving.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Minister-president, ik wil helemaal geen politieke spelletjes spelen. Ik stel u vandaag die vraag uit bezorgdheid voor die 160 arbeiders en bedienden, voor de meer dan 200 gezinnen wier toekomst op het spel staat. Het is trouwens niet mijn eerste vraag over dit dossier. Ik heb daarover al verschillende malen minister Weyts ondervraagd. Het verbaast mij natuurlijk een beetje dat nu plots het order van De Lijn en het order van de NMBS niet meer belangrijk zijn voor Bombardier, terwijl de federale minister van Werk verleden week verschillende malen heeft herhaald: 'Ik zal de Vlaamse Regering aanspreken voor wat betreft het order van De Lijn bij Bombardier.'

Ik ben het over één ding met u eens – en ik weet dat ook van werknemers van Bombardier zelf – : Bombardier heeft geen enkele visie op een duurzame toekomst van de vestiging in Brugge. Ik ben blij dat er een aantal maatregelen worden genomen ter begeleiding van de werknemers die ontslagen worden. Maar wat doet u om een toekomst te garanderen van Bombardier in Brugge? Dat is mij nog altijd niet duidelijk.

**Renaat Landuyt (sp-a):** Voorzitter, collega's, minister, ik sluit mij aan bij de houding om hier inderdaad geen spelletjes te spelen. De Brugeoise is altijd een belangrijk bedrijf geweest voor de overheden in dit land, omdat het meer dan symbool stond voor onze betrokkenheid inzake openbaar vervoer en inzake de kennisopbouw. Ik volg dus volledig de redenering. Het zou erg zijn dat een multinational het zich permitteert om de onwaarheid te zeggen aan de Federale Regering en aan de Vlaamse Regering. Je moet je autoriteit gebruiken om te weten: 'Wat is nu deze visie? Wat is nu waar je naartoe wilt?' Maar evenzeer moet je benadrukken dat wij in Vlaanderen het belangrijk vinden dat we onze kennis inzake openbaar vervoer kunnen behouden en verder ontwikkelen.

Op dat vlak wil ik een kleine parenthese plaatsen. Ik zou toch nog even juridisch goed nakijken waar uw wapens liggen inzake de bestellingen van De Lijn, omdat je ook op die manier kunt tonen dat we ook iets te bieden hebben.

**Axel Ronse (N-VA):** Ja, het is spijtig dat Bombardier op zijn minst de indruk wekt een unieke kans te laten liggen. West-Vlaanderen is de headquarterzone voor nogal wat toonaangevende maakbedrijven op mondiaal vlak. In de buurt van Bombardier is er Watteeuw. In mijn regio is er Picanol, Van de Wiele, noem maar op. Er is zeer veel ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid die zeer aantrekkelijk is. We hebben ook de brains. Het is dus spijtig dat ze de indruk wekken dat ze die kans laten liggen.

Ik heb u wél goed begrepen, in tegenstelling tot collega Sintobin. De Vlaamse Regering doet er alles aan om dat plan B te laten slagen. Er wordt zelfs transformatiesteun vrijgegeven. Ik heb alle vertrouwen in de Vlaamse Regering en in de vakbonden, die in dezen een zeer constructieve rol spelen, om een degelijk plan B op tafel te leggen en alsnog te proberen Bombardier te overtuigen om hier een unieke kans in deze marktregio in te vullen.

**Bart Caron (Groen):** Minister-president, ik moet zeggen dat mijn betoog niet meteen sloeg op die bestelling hic et nunc van De Lijn aan Bombardier, maar eerder op het vernieuwen op lange termijn van tramstellen, treinen enzovoort in dit land. Hadden De Lijn en de NMBS dat de voorbije vijftien jaar meer gedaan, dan was er misschien wél een perspectief binnen de hoofden van de Europese zetel van Bombardier om van Brugge wél een centrum van productie te maken



en dat niet naar Crespin te verleggen. Maar we weten het niet, het is in een glazen bol kijken.

Ik ben wel uw idee genegen – en dat sluit aan bij wat de heer Ronse zegt en wat de ambitie in West-Vlaanderen is – om innovatief aan de top te staan, om het samenwerken met onderzoeksinstellingen te bevorderen en de knowhow daarvoor in Brugge te ontwikkelen en te behouden wat er al is. Ik denk dat daar onze roeping ligt. Ik wil heel graag met u dat innovatieve element ondersteunen. Ik roep dan ook op om daar volop op in te zetten.

**Bart Dochy (CD&V):** Minister-president, het is heel belangrijk voor die gezinnen die vandaag in de onzekerheid terechtkomen, dat ze weten dat de regeringen samenwerken om alles te doen wat ze kunnen om te redden wat er te redden valt. We mogen inderdaad geen valse hoop geven. Ik ben ook blij dat u duidelijk hebt gezegd dat die transitiesteun beschikbaar is op het moment dat er gekozen wordt om omscholing te doen naar een andere specialisatie in Bombardier Brugge. Maar we weten natuurlijk ook dat het resultaat en het succes om die duurzame tewerkstelling te krijgen, zal afhangen van de extra orders en opdrachten die Bombardier in Brugge zal krijgen van de Europese of de wereldhoofdzetel van Bombardier.

Minister-president, zijn er mogelijkheden, zijn er tools om op het moment dat daar een akkoord over kan worden gemaakt, dat te verankeren om ervoor te zorgen dat Bombardier zijn engagementen in dezen ook nakomt?

**De voorzitter:** Mevrouw Talpe heeft het woord.

**Emmily Talpe (Open Vld):** Voorzitter, minister-president, collega's, het feit dat er tot tweehonderd jobs onder druk staan in de vestiging te Brugge, dat komt hard aan, in de eerste plaats voor de werknemers, waarvan een op de drie zijn job dreigt te verliezen. Het gaat ook breder vanwege het potentieel verlies van maakindustrie op eigen bodem. Dat is bijzonder verontrustend.

Wat me wel een sprankeltje hoop gaf, is dat de regeringen en de vakbonden de handen in elkaar slaan om zo veel mogelijk jobs te behouden. Brugge ligt in West-Vlaanderen, waar we worstelen met een krapte op de arbeidsmarkt. Dat is natuurlijk een troostprijs voor wie zijn job kwijt is, maar het biedt wel perspectief. Daar moet VDAB optimaal op inspelen om die mensen zo efficiënt mogelijk te laten doorstromen naar een andere job.

Die werknemers beschikken over heel wat werkervaring en competenties. Moet er niet al proactief een screening gebeuren van de profielen van de werknemers en van, zeer belangrijk, de leeftijdspiramide? We weten immers dat oudere werknemers bijzonder kwetsbaar zijn in dit soort dossiers. Op die manier kunnen we dan ook snel van start gaan op het moment dat we onze activering op maat starten.

**Minister-president Geert Bourgeois:** Voorzitter, collega's, kennis verankeren, expertise, vaardigheden. Ik heb heel grote bewondering voor de mensen in Brugge die een jarenlange kennis hebben opgebouwd, die specialistisch zijn, die tot hun nadeel expertise hebben overgedragen aan Crespin. In Crespin gebeurt nu engineering en gebeuren zaken die tot voor kort exclusief behoorden tot de kennis van Bombardier, kennis die ze kwijt dreigen te geraken.

Ik ben het eens met die kennisverankering. Dat is niet eenvoudig. Ik heb geregeld contacten met multinationals. Ik zou u voorbeelden kunnen geven van grote plants hier van multinationals waar alleen maar productie gebeurt en waar ik herhaaldelijk heb aangeboden om samen te werken met ons Onderzoek & Ontwikkeling omdat ik weet hoe belangrijk dat is voor de toekomst van die

plants. Een aantal onder hen neemt die uitgestoken hand niet aan, ook omdat de headquarters zeggen dat ze het bij hen in het thuisland blijven doen. Anderen zijn soms verbaasd over de mogelijkheden die hier zijn en nemen die hand wel op.

We hebben dat ook bij Bombardier aangeboden. Je kunt dat natuurlijk niet verplichten. Je kunt alleen maar zeggen: 'Jullie hebben knowhow, kennis en ingenieurs in huis.' We hebben met Flanders Make, met onze nanotechnologie, die bijzonder belangrijk is in de nieuwe ontwikkeling van openbaar vervoer enzovoort, enorm veel aan te bieden. Maar je kunt dat alleen maar aanbieden.

Collega Sintobin, het verbaast me dat u zegt: 'Wat doet de Vlaamse Regering?' Dit is een dossier van een grote omvang, waar wij niet kunnen verplichten aan Bombardier om hier te blijven. Dat is één. Maar de impact van de bestellingen bestaat natuurlijk wel, zoals daarstraks is gezegd. Het NMBS-order is een zeer groot order, dat er wel toe leidt dat die wagons daar worden geassembleerd, wat wel werkzekerheid verschaft voor een hele periode. Maar ik heb u gezegd dat we van de vakbonden aanwijzingen gekregen hebben dat daar de engagementen die genomen zouden zijn, niet worden nageleefd. Welnu, dat is een punt dat volgende week wordt opgenomen door de Federale Regering met de NMBS. Dat moet worden nagekeken. Als ook die productie verhuist naar Crespin, dan is dat natuurlijk een heel slechte zaak.

Wat de toekomst betreft, gelet op het transformatieplan, moeten wij er met de vakbonden op inzetten dat dat plan B vorm kan krijgen. Als Bombardier zegt dat hier de eindassemblage, de testing en de indienststelling zal gebeuren, dan weten we of dat inderdaad de opdracht wordt van die plant in Brugge voor heel Bombardier voor Europa. Want of er nu nog 50 trams besteld worden, of 30 of 20 of 120, als alleen die handelingen voor die bestelling daar kunnen gebeuren, dan is daar geen toekomst.

Het grootste deel van die bewerkingen voor de vorige bestelling van De Lijn is in het voormalige Oost-Duitsland uitgevoerd. Wanneer men toch zegt in die specialisatie dat dit de taak is van Bombardier Brugge, dan moet er worden gepraat en moet er duidelijkheid worden verschaft. Dan is dat inderdaad het specialistisch onderdeel binnen die groep en zal men bestellingen die in andere landen worden geplaatst, ook in Brugge laten uitvoeren.

Dit is iets waar we uit moeten geraken. Ik hoop dat Bombardier daar open kaart in speelt. Dat is naar mijn aanvoelen en naar het aanvoelen van mijn collega's nog niet gebeurd tot nu toe. Daarom is het zo belangrijk om werk te maken van dat plan B en dat mee te ondersteunen met de Vlaamse Regering en met het aanbod dat wij hebben voor opleidingssteun en omscholingssteun. We zullen alle genoemde stappen zetten in de hoop dat we komen tot een oplossing die enerzijds een einde maakt aan de onzekerheid voor de mensen die daar werken en anderzijds zorgt voor een structurele, duurzame tewerkstelling in Brugge.

Dat is nu de opgave. Wij hebben daar geen toverformule voor en wij hebben ook niemand valse hoop gegeven. De vakbonden weten dat ook. Dat zijn zeer verantwoordelijke mensen die verantwoordelijkheid opnemen voor de medewerkers maar ook voor de toekomst van dat bedrijf en die daar hard aan willen meewerken. We moeten dit nu allemaal samen aanpakken zonder dat we kunnen zeggen dat dit een garantie is op succes. Iedereen die gezond verstand heeft, weet dat hier zoveel factoren in meespelen, op een wereldmarkt met een overcapaciteit en met een multinational met een vestiging in Canada waar aan de touwtjes wordt getrokken, dat gebeurt niet hier. Het wordt een zware opgave om tot een goed resultaat te komen. Zowel de Federale Regering als de Vlaamse

Regering zal er alles aan doen om tot een oplossing te komen die een duurzame toekomst kan verzekeren.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Minister-president, mijn vraag is er niet alleen gekomen uit bezorgdheid over de werknemers die worden ontslagen, maar zeker ook als een soort van aanklacht tegen de manier van werken van multinationals. U geeft zelf toe dat regeringen eigenlijk niets in de pap te brokken hebben wat die multinationals zoals Bombardier en hun personeel betreft. Zij doen wat ze willen.

Ik heb vandaag twee schriftelijke vragen ingediend en ook laten indienen in het federaal parlement over het aantal overheidsopdrachten en subsidies dat Bombardier in de afgelopen decennia heeft gekregen van de Vlaamse en van de Federale Regering. Wanneer ik die cijfers heb, kom ik terug en hoop ik dat de Vlaamse Regering die subsidies terug zal eisen.

Voorzitter, ik wil eindigen met een citaat dat vandaag op de webstek van Bombardier staat, om aan te tonen hoe cynisch dergelijke bedrijven zijn. Er staat: " Met meer dan 150 jaar expertise is de Brugse site toonaangevend in de technologische ontwikkelingen binnen de spoorwegsector en is hij een onmisbare schakel in het productienetwerk van Bombardier Transportation. De geschiedenis van de Brugse vesting is nauw gekoppeld aan de evolutie van het spoorvervoer, het is een belevenis van gekwalificeerde vakmannen, van spoorwegingenieurs die gehecht zijn aan hun regio." Dat staat vandaag op de webstek van Bombardier, een echte schande!

**De voorzitter:** De heer Landuyt heeft het woord.

**Renaat Landuyt (sp.a):** Minister-president, ik sluit me aan bij de woorden dat de werknemersvertegenwoordigers echt getuigen van moed en verantwoordelijkheidszin en dat zij alle procedures willen uitputten zoals het hoort. Ik denk dat we echt niet kunnen overschatten hoe belangrijk de houding van de Vlaamse en van de Federale Regering is in de steun van de werknemers. Nu krijgen we gesprekken tussen werknemers samen met hun regeringen ten opzichte van de multinationaldirectie, dat zijn betere verhoudingen en dat schept hoop om effectief een plan B uit te werken dat nog perspectieven biedt. Maar ze zullen, en ik hoop dat u daarin slaagt, vanuit de multinational duidelijkheid moeten geven. Wij zijn bereid, en de werknemers hebben al jarenlang getoond dat ze bereid zijn, om samen te werken aan een beter openbaar vervoer. Ik hoop dat u erin slaagt om die mensen, niet alleen de vakbondsleiders maar ook de leiding van het bedrijf, tot rede te brengen.

**Axel Ronse (N-VA):** Minister-president, er zijn drie dingen die de politiek moet doen. Het eerste hebt u aangehaald: men moet investeren, uit respect voor 150 jaar werk, in een plan B en Bombardier overtuigen van het tegendeel. Ten tweede moet men de regels doen respecteren. Federaal moet men duidelijk maken dat dat addendum aan het NMBS-contract moet worden gehonoreerd. Het derde is heel belangrijk voor de regio Brugge, de enige regio in Vlaanderen die een grotere behoefte aan bedrijventerreinen kent dan er vandaag zijn ingekleurd: die site moet goed benut blijven. Die mag niet lang in onzekerheid verkeren, want die is veel te waardevol voor de tewerkstelling in de regio, en Brugge mag geen tweede verzanding tegemoet gaan. Mijn gedachten zijn bij de werknemers, de vakbonden en de regering, die alles in het werk stelt om dat op te lossen.

**Bart Caron (Groen):** Minister-president, dank u wel. Het is eigenlijk cynisch als je bedenkt dat voor een bedrijf dat voor pakweg 95 procent van overheidsbestellingen leeft, waarvan een belangrijk deel ook van onze overheden komt, een bedrijf dat een fantastische geschiedenis heeft, nu plotseling de mondiale wereldtop beslist om de strategie te veranderen. Er is de

machteloosheid die wij ervaren, ook als regering, deelstatelijk of federaal, om daarmee om te gaan. Dat is een bedrijf dat groot is geworden van onze middelen en dat diensten verleent. Ik betreur sterk dat een bedrijf als Bombardier zo weinig maatschappijzin heeft, fundamenteel zo weinig maatschappelijke betrokkenheid aan de dag legt in zijn ontwikkeling. Ik vind dat u dat ook eens moet zeggen als u met de Europese directie aan tafel zit. *(Applaus bij Groen en sp.a)*

**Bart Dochy (CD&V):** Minister-president, laat dit debat hier een hart onder de riem zijn voor de vele werknemers die in onzekerheid verkeren, samen met hun families. Ik ben er echt van overtuigd dat het front tussen vakbonden en regeringen in dezen wel iets kan betekenen. Het is belangrijk dat dit wordt voortgezet. Hopelijk kan dit tot een goed einde leiden.

Ik had daarnet nog een bijkomende vraag gesteld. U hebt er niet op geantwoord, maar ik heb wel gezien dat u ze hebt opgeschreven, dus ik veronderstel dat u het wel zult controleren. Dat was de vraag welke garantie u kunt verkrijgen van Bombardier dat de engagements die ze desgevallend nemen op het moment dat er een transitie zou plaatsvinden, eventueel qua bijkomende opdrachten, in de toekomst kunnen worden hardgemaakt. *(Applaus bij CD&V)*

**De voorzitter:** De actuele vragen zijn afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het stimuleren van meer ondernemerschap en ondernemingszin bij jongeren via het onderwijs**

**De voorzitter:** De heer Daniëls heeft het woord.

**Koen Daniëls (N-VA):** Voorzitter, minister, afgelopen weekend heb ik samen met minister Muyters de Vlajo Awards mogen uitreiken. Ik zie dat sommigen zich afvragen wat die Vlajo Awards zijn. Wel, Vlajo staat voor Vlaamse Jonge Ondernemingen. Het is een organisatie die ondernemingszin en ondernemerschap stimuleert. Ik zie toch twee collega's, de heer Gryffroy en mevrouw Van Eetvelde, zeggen dat ze dat wel kennen. Ik ben zeer blij. Nu beginnen er nog collega's te zwaaien.

Collega's, 120.000 leerlingen nemen deel. Een op de twee Vlaamse scholen neemt deel. Dat is niet de minionderneming alleen, wat u misschien van vroeger kent, maar veel meer inzake ondernemen, ook in kleuterscholen. Het gaat niet alleen over een bedrijf opstarten, maar ook over ondernemingszin. Ondernemingszin is eigenlijk de belangrijkste motor van onze Vlaamse samenleving. Dat is de hand aan de ploeg en vooruitgaan.

Ik verwijs naar de termen die de organisatie gebruikt: dromen en doen doet men in de lagere school, doen en durven in de secundaire school en doorzetten in het hoger onderwijs. Ook het bedrijfsleven is eigenlijk heel sterk betrokken hierbij, met belangrijke CEO's, ook iemand van Disney die speciaal uit de VS overkomt om inzake creativiteit met onze jongeren aan de slag te gaan. Dat is toch niet zomaar. We stellen echter vast dat enkel Kanaal Z aanwezig was. Ik heb Klasse helemaal doorbladerd. In Klasse vind je daar niks over terug, om toch onze scholen ertoe aan te zetten om daar ook aan deel te nemen. Minister, er is immers een plan, het Actieplan Ondernemend Onderwijs 2015-2019, en ik denk dat we op dat vlak wel een tandje bij mogen steken, om op die manier ondernemingszin en ondernemerschap te versterken.

Mijn vraag is dus heel duidelijk, minister. Hoe kunnen we ondernemingszin en ondernemerschap nog meer aan bod laten komen en meer in de schijnwerpers zetten dan vandaag het geval is?

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Collega Daniëls, je kunt niet van elke jongere een ondernemer maken, maar je kunt wel elke jongere proberen te stimuleren in zijn ondernemingszin. Dat is een van de conclusies uit de evaluatie van het actieplan 'Ondernemend onderwijs'. Ik sta daar ook volmondig achter.

Ik was eigenlijk wat verrast door uw vraag, omdat ik bijzonder positief ben als het gaat over de aanpak van scholen en ondernemend onderwijs. Gisteravond was ik in een school in Brugge, waar we samen een handelsbeurs geopend hebben waar jongeren uit het beroeps- en technisch onderwijs met alle ondernemers in de regio en nog eens vijf Erasmuspartners waar de school mee samenwerkt, allemaal ondernemingen hadden gemaakt op de beurs, waar alle bedrijfsleiders ook waren en waar we echt ook die trots zagen die jongeren krijgen als ze de contacten die ze gelegd hebben met bestaande ondernemingen, aan het publiek kunnen tonen.

U zegt terecht dat meer dan 110.000 jongeren in onze Vlaamse scholen ook jaarlijks aan een VLAIO-project (Agentschap Innoveren en Ondernemen) werken. Ik vind dat een schitterende zaak. Ik ben zelf trouwens met Hans Bourlon het startschot gaan geven van de campagne. Deze keer waren alle media daar aanwezig. U hebt dus misschien een beetje pech gehad dat enkel Kanaal Z er was. Ik denk niet dat die bij mij aanwezig waren, dus ze zullen de aandacht wat verdeeld hebben tussen u en mij, waar ik ook geen enkel probleem mee heb.

Ik zal met veel plezier eens kijken wat we met Klasse kunnen doen, maar u weet dat Klasse niet de neiging heeft om naar alle persconferenties te gaan. Maar ik denk niet dat dat de teneur is van uw vraag. Wat wel mogelijk is, is dat we met de mensen van VLAIO kijken hoe we de communicatie nog beter op elkaar kunnen afstemmen en elkaar versterken. Ik weet dat VLAIO schitterende netwerken heeft in onze scholen en, zoals u zelf zei, in een op de twee scholen al acties kan voeren. Het krijgt ook 1,7 miljoen euro ondersteuning van collega Muyters. Die netwerken zijn echt breed uitgewerkt en zijn bijzonder goed. Ik kan kijken hoe we dat met onze administratie nog beter kunnen ondersteunen. Er zijn nu een aantal gedetacheerde leerkrachten. Leerkrachten die willen, kunnen ook op bedrijfsstage gaan. Er zitten in het actieplan dus ook een aantal zaken die, wat mij betreft, zeer positief zijn.

Collega Daniëls, ik verwacht ook wel iets van u, samen met de parlementsleden. U weet dat ondernemerszin en ondernemerschap in de eindtermen deel uitmaken van de actualisatie die loopt. Ik denk dat we het er beiden over eens zijn dat wat deze vakoverschrijdende eindtermen betreft, het belangrijk is dat we daar misschien zelfs een tandje bij steken als het gaat over duidelijke verwachtingen die we hebben van alle scholen in Vlaanderen. *(Applaus van Jos De Meyer)*

**Koen Daniëls (N-VA):** Bedankt, minister. U zegt dat u wat verbaasd bent over mijn vraag, omdat het positief is. Het is inderdaad positief. Ik dacht: de persbanken zitten vol om het nog eens onder de aandacht te brengen. Dat is de manier hoe we het moeten doen, door er inderdaad de schijnwerpers op te zetten.

Minister, ik ben niet rouwig dat er te weinig pers zou zijn omdat ik daar zou zijn geweest. Ik vind het vooral jammer voor die 3000 jongeren in de zaal. Ik vind het vooral jammer voor al die scholen. Ik vind het vooral jammer voor die 120.000 leerlingen die daaraan meedoen. Het is iets positiefs, en het komt eigenlijk zeer weinig in de schijnwerpers. Ofwel komt het er alleen maar in door sommigen die zeggen: ondernemerschap, neeneen, dat is arbeidsmarkt, dat hoort niet in onderwijs, want onderwijs hoort vorming te zijn.

U haalt de eindtermen terecht aan. Ik heb ze er nog eens bij genomen. Er is momenteel één eindterm, collega's – dat is wat wij hier vastleggen: "De jongeren ondernemen zelf stappen om vernieuwingen te realiseren." Dat is alles. Ik denk inderdaad dat we een eindterm concreet en duidelijk moeten maken, meerdere zelfs, rond ondernemingszin en ondernemerschap.

**De voorzitter:** Mevrouw Turan heeft het woord.

**Güler Turan (sp.a):** Ik zag de aanleiding niet van de vraag, collega Daniëls. Ik dacht: er is iets gebeurd, ze zijn eruit over die eindtermen. Maar blijkbaar is het toch niet dat. Onze fractie ondersteunt uw vraagstelling van vandaag, maar ook de vraag van de minister om samen te werken wat betreft de eindtermen en ondernemerschap, kan ik bij dezen alleen maar bevestigen.

Het actieplan 'Ondernemend onderwijs', dat eind december is geoptimaliseerd in opvolging van het vorige actieplan van 2011-2014, is nu verder volop bezig. Bij de bespreking van het actieplan waren er een aantal kritieken vanuit de sector en de stakeholders, minister. Ik heb u bij de bespreking van dat actieplan ook gezegd dat er heel veel jongeren deelnemen. Dat we ondernemerschap veel jonger willen stimuleren, is zeer positief. Jong geleerd, oud gedaan. Ofwel leer je hoe je het moet doen, ofwel leer je hoe je het niet moet doen.

Minister, ik heb een vraag over het ene portaal, dat voor scholen gemakkelijk en duidelijk is. Het is niet alleen Vlaanderen, collega Daniëls, er zijn ook veel verschillende andere initiatieven om duidelijk te zijn.

**De voorzitter:** Mevrouw Helsen heeft het woord.

**Kathleen Helsen (CD&V):** Collega Daniëls, ik begon te twifelen of u nu een vraag had voor de minister of voor de pers. Daarom was het applaus op deze banken twijfelachtig. We ondersteunen de aandacht binnen het onderwijs voor het ontwikkelen van ondernemingszin en ondernemerschap. Het klopt wat de minister zegt, dat daar in heel wat scholen al bijzonder veel aandacht aan wordt geschonken. Het aantal scholen dat deelneemt, is daarvan ook een bewijs.

Minister, in het kader van het actieplan is het interessant dat de krachten worden gebundeld en dat er ook wordt gekeken naar welke kerninzichten belangrijk zijn om geïntegreerd in een kader aan bod te brengen in onderwijs. Op dit moment heeft het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs in samenwerking met Vlaamse Jonge Ondernemingen (Vlajo) daar een basispakket voor opgemaakt. Het zou interessant zijn om dat ter beschikking te stellen van scholen omdat dit ondersteunend kan zijn.

**De voorzitter:** De heer De Ro heeft het woord.

**Jo De Ro (Open Vld):** Minister, ik ben blij dat u dit opentrekt. Dat is heel belangrijk. Mijnheer Daniëls, als u alle jaargangen van Yeti en Maks!, die nu niet meer bestaan, erop zou naslaan, dan zou u zien dat ondernemingszin in onderwijs door die redactie zeer hoog in het vaandel werd gedragen en ook werd uitgedragen.

Minister, beleid kan het verschil maken. We zien dat in onze fractie collega De Clercq dat doet richting studenten, het stimuleren van ondernemingszin bij studenten in Gent, en dat is echt wel een pluim waard. Er zijn heel veel voorbeelden gegeven. Ik voeg er een van onze vragen aan toe. Het werken met rolmodellen stimuleert jongeren echt wel, van kleuterklas tot studenten. Dat zeggen heel veel mensen uit het onderwijs en uit het bedrijfsleven, zowel non-profit als profit. Minister, ziet u nog mogelijkheden om vanuit de Vlaamse

overheid, samen met minister Muyters bijvoorbeeld, meer rolmodellen uit zowat alle sectoren in Vlaanderen naar de klas te halen?

**Minister Hilde Crevits:** Collega Daniëls, je kunt er een beetje mee lachen, maar het is zeer goed dat u die vraag stelt. Door de vraag te stellen, wordt de nadruk ook eens gelegd op de combinatie die we nodig hebben tussen onderwijs en ondernemen. Gisteravond heb ik het nog eens meegemaakt bij leerlingen die beroepsopleiding volgen en een minionderneming starten. Aangewakkerd worden in je ondernemingszin, daarmee wakker je ook de goesting aan om te studeren. Op zich is het dus een zeer positief geheel.

Vandaag is de balans echt wel positief. Ik werk uitstekend samen met minister Muyters om dat ondernemend onderwijs ook sterker te verankeren in al onze scholen. Scholen zijn natuurlijk heel creatief in hoe ze dat doen. Als ik bijvoorbeeld miniondernemingen zie op een campusschool waar alle studierichtingen van aso tot bso worden aangeboden, dan vind ik het persoonlijk spijtig dat de miniondernemingen niet bevruchtend zijn tussen de verschillende niveaus. Je hebt natuurlijk mensen nodig die iets uitdenken en mensen die iets praktisch uitvoeren. Het is plezanter als je ook niveaus kunt laten samenwerken. Vandaag gebeurt dat te weinig. Het zijn zaken waarin we nog beterschap kunnen krijgen, maar het besef is er en het wordt ook aan de scholen gesuggereerd.

Wat de rolmodellen betreft, ga ik zeker akkoord. Ik ben zelf met Hans Bourlon naar de klas geweest. Het is ongelooflijk om te zien hoe jongeren zich optrekken en opkijken naar het leerparcours dat succesvolle ondernemers hebben afgelegd. Dat is niet zo perfect bij alle ondernemers als we zouden denken. Voor de vorming van jongeren is het ook zeer goed dat ze zien dat om het even welke studierichting of opleiding je volgt, je in je ondernemingszin kunt worden aangewakkerd.

Ondernemers voor de Klas is een succes en kan nog beter worden. Deze ochtend was ik bijvoorbeeld op een ander evenement waar een ondernemer zelf kwam aanbieden om extra platformen te maken om ondernemers naar klassen te brengen. Ik heb hem uiteraard doorverwezen naar Ondernemers in de Klas. We zien dat het aanbod daar elk jaar groter wordt.

Collega Turan, wat het portaal betreft, u weet dat Competento het portaal vormt. Minister Muyters heeft naar aanleiding van de bespreking in het parlement gezegd dat hij dat zal optimaliseren. Het is goed dat dat het portaal blijft, maar ook dat we de brede toegankelijkheid moeten plannen.

Collega De Ro heeft verwezen naar Yeti en Maks!. Ik denk dat dat ook juist is, maar van Klasse verwachten we ook niet dat ze naar persconferenties gaan of naar prijsuitreikingen. Wat collega Daniëls vooral bedoelde, is dat er voldoende aandacht voor moet zijn en dat we de muren moeten slopen tussen onderwijs en ondernemen.

Collega Daniëls, ik ben het niet eens met uw opmerking 'Er waren misschien te weinig media' of 'Als er geen media zijn, leeft het minder'. U moet eens zoeken op de sociale media wat het teweegbrengt: al die scholen die een prijs hebben gewonnen. Het wordt gedeeld. Ook dat is een boost voor de zovele scholen die actief met ondernemen en ondernemerschap bezig zijn. Het is niet alleen de foto in de krant of het gesproken woord of beeld op het nieuws dat bepalend is, maar ook de manier waarop ondernemerschap binnendringt in de jongerencultuur dankzij de initiatieven die Vlajo neemt, maakt zeker een verschil. Daar zullen we aan voortwerken.

Ik weet dat wij een even omvangrijke als bijna onmogelijk opdracht hebben, namelijk de bestaande eindtermen helderder maken en reduceren, maar toch

tegelijkertijd aan alle maatschappelijke noden en behoeften die er zijn, voldoen. Wat het ondernemen betreft, collega Daniëls, kan ik u geruststellen: u zult in mij een grote medestander vinden om er een heldere, goed uitgewerkte en evidente eindterm van te maken. *(Applaus bij CD&V)*

**Koen Daniëls (N-VA):** Collega Turan zegt dat er niets ergs is gebeurd. Neen, maar wat we wel kunnen doen, is zaken positief in het daglicht stellen. Het moet niet altijd kommer en kwel zijn. Laat ons er minstens een positieve schijnwerper op zetten. Ik stel ook vast dat alle politieke partijen hier aanwezig mee aan die kar willen trekken. Het zal dus geen enkel probleem zijn om een duidelijke en concrete eindterm te maken in verband met ondernemingszin en ondernemerschap.

Collega's, er zijn nog twee dingen die we eens moeten bespreken. Dat zijn het organiseren van bedrijfsstages voor leerkrachten, zodat leerkrachten ook in de praktijk ondernemingszin en ondernemerschap zien en de zijinstroom van leerkrachten uit de privésector, die wel degelijk die ondernemingszin en ondernemerschap aan den lijve hebben ondervonden, meer onder de aandacht brengen.

Minister, ik denk dat we samen het ondernemerschap in de picture moeten zetten en de ondernemingszin gestalte geven.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Nadia Sminate aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het akkoord met de Moslimexecutieve betreffende de opleiding van islamleerkrachten**

**De voorzitter:** Mevrouw Sminate heeft het woord.

**Nadia Sminate (N-VA):** Minister, het is vandaag exact een jaar geleden dat ik hier stond om aan te klagen dat er te veel schoolgaande kinderen zijn die les krijgen van een islamleerkracht die daarvoor geen opleiding heeft gekregen. Ik moet zeggen dat het toen van mijn kant een 'cri de coeur', een noodkreet, is geweest. Waarschijnlijk kunt u zich die passage ook herinneren. U bent ermee aan de slag gegaan. U hebt het signaal goed opgepikt want vandaag kunt u aankondigen dat u daarvoor een oplossing hebt gevonden, namelijk nieuwe leerkrachten zullen verplicht een hogeschoolopleiding moeten volgen.

Minister, ik wil u daarvoor proficiat wensen. Ik weet dat u dat van mij niet altijd gewoon bent, maar als het goed is, mogen we dat ook zeggen. De toekomst van die kinderen ziet er beter uit, maar ... *(Applaus bij CD&V)*

Ik was al begonnen met een maar. De timing van het applaus was niet helemaal goed.

Minister, wij weten allebei dat de situatie in het veld vandaag dramatisch is. Van de leerkrachten die vandaag aan de slag zijn, heeft maar 16 procent het vereiste diploma. Op een eerdere vraag die ik u daarover heb gesteld, hebt u geantwoord dat u voor de leerkrachten die vandaag aan de slag zijn, waarschijnlijk in een opleiding van één dag per schooljaar zult voorzien. We moeten daar geen tekening bij maken: één dag per schooljaar tegenover een masteropleiding van vier jaar is niet in verhouding.

Minister, ik heb voor u een vraag. Hoe gaan we ervoor zorgen dat het huidige lerarenkorps zal worden geprofessionaliseerd?



**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Mevrouw Sminate, ik dacht al dat ik bloemen zou krijgen met een grote bloempot eraan, maar het valt wel mee. Ik dank u voor het complimentje. Omgekeerd moet ik ook zeggen dat u de kat de bel hebt aangeboden. Dat is ook juist.

Toen ik de cijfers kreeg, was ik niet enkel zeer verrast te zien hoe weinig leerkrachten het vereiste bekwaamheidsbewijs hebben, maar ook om te merken dat het eigenlijk nog erger is. Het is onmogelijk het vereiste bekwaamheidsbewijs te hebben, want er zijn geen bekwaamheidsbewijzen vastgelegd. Indien niet ergens een overeenkomst bestaat over de kwalificatie is het onmogelijk het vereiste bekwaamheidsbewijs te halen.

Er zijn zeer intense gesprekken gevoerd met het Executief van de Moslims van België (EMB). De kwaliteit van ons levensbeschouwelijk onderwijs is van belang en moet omhoog. Er is een akkoord bereikt.

Alle leerkrachten die in scholen toekomen, moeten een lerarenopleiding hebben gevolgd. We herzien overigens de lerarenopleiding. In veel hogescholen worden al modules islamonderwijs aangeboden. Hierdoor is, bijvoorbeeld, iemand die een bacheloropleiding lager onderwijs volgt, niet verplicht katholiek onderwijs te kiezen. Hij kan ook islamonderwijs volgen. Dat is van belang omdat dit dan aan onze Vlaamse hogescholen wordt gevolgd. Wat de masteropleidingen betreft, wat betrekking heeft op de derde graad van het secundair onderwijs, is het EMB ermee akkoord gegaan dat een universitaire opleiding moet worden gevolgd.

Wat de toekomst betreft, willen we daarmee zo snel mogelijk aan de slag. Ik moet dat wel nog in de juiste bekwaamheidsbewijzen vertalen. Dat is het werk dat wij moeten verrichten. Om daarmee aan de slag te kunnen gaan, moeten we eerst de goedkeuring van het EMB hebben.

Het EMB heeft tevens verklaard de eigen opleidingen voor masters niet langer aan te bieden. Dat is voor mij een geruststelling. Dit betekent dat alles binnen de contouren van ons eigen hoger onderwijs zal gebeuren.

De volgende vraag is dan wat we met het bestaande lerarenkorps zullen doen. Dat is natuurlijk ook relevant. Een pak leerkrachten hebben een lerarenopleiding gevolgd, maar een aantal hebben een ander bekwaamheidsbewijs. Daar dringt professionalisering zich op. Aangezien dit in mijn ogen belangrijk is, hebben we een bijkomende inspecteur aangeworven. Die inspecteur gaat nu door het nieuwe leerplan en gaat na of het in orde is. Daar waren ook zorgen en vragen over ontstaan. Nadien stappen we met dat leerplan naar alle leerkrachten.

De dag over professionalisering waarover ik heb gesproken, is hiervoor bedoeld. Alle leerkrachten moeten het leerplan in de vingers krijgen, zodat ze met het correcte didactisch materiaal aan de slag kunnen gaan. Het is zeker niet uitgesloten dat meer opleidingsdagen zullen volgen, maar daarvoor moeten we tot akkoorden met de scholen komen. Wat het vormingsaanbod betreft, kan een leerkracht geen veertien dagen uit zijn school wegblijven. Om nascholing te kunnen volgen, moet de school ook akkoord gaan. We hebben vergaderd met de onderwijsinstellingen die voorzien in het aanbod aan levensbeschouwelijk onderwijs. Er zou een match zijn ontstaan. Zeker in functie van het nieuwe leerplan zullen de scholen de kans bieden de nascholing inzake professionalisering te volgen. Het EMB kan dit inrichten en onze inspecteur zal het opvolgen, maar de scholen moeten ook toestemming verlenen om een dergelijke opleiding te volgen. Daar werken we aan.

**Nadia Sminate (N-VA):** Minister, ik denk dat we op dezelfde golflengte zitten. U hebt bevestigd dat werk moeten worden gemaakt van een professionalisering van het huidige lerarenkorps. Ik wil echter nog eens de nadruk leggen op de urgentie daarvan. Momenteel krijgen meer dan 60.000 leerlingen les van een leerkracht die daartoe de juiste competenties niet heeft of die niet de juiste opleiding heeft gevolgd. Een groot gedeelte van die leerlingen krijgt lessen volgens een leerplan dat nog niet is gereviseerd.

Ik maak me wel degelijk zorgen. Deze ochtend heb ik op de radio nog getuigenissen gehoord over leerkrachten die de leerlingen bang maken voor alles wat met godsdienst en de islam te maken heeft. Volgens mij kunnen we het ons niet permitteren te wachten tot die leerkrachten die de opleiding niet hebben genoten op natuurlijke wijze zijn uitgestroomd. Ik wil dan ook nog eens de nadruk op de urgentie leggen.

**De voorzitter:** De heer Annouri heeft het woord.

**Imade Annouri (Groen):** Voorzitter, ik zou me graag aansluiten bij deze bijzondere verzustering tussen mevrouw Sminate en minister Crevits. Ik zou graag twee opmerkingen maken.

Minister, de verkeerde profielen voor een klas kunnen kwalijke gevolgen hebben. Ik sluit me op dat vlak bij mevrouw Sminate aan. Vandaag hebben we in een weekblad enkele voorbeelden daarvan gezien. Dat moeten we ten koste van alles vermijden. Wie voor een klas staat, moet beschikken over de juiste pedagogische kwaliteiten en moet weten waarover hij het heeft.

Dit gezegd zijnde, u hebt een moeilijke inhaalbeweging moeten maken. Als we ons oor te luisteren leggen bij de mensen in het werkveld, dan horen we positieve signalen. Mensen zien beweging. De Moslimexecutieve toont nu een soort van voluntarisme en bereidwilligheid om stappen vooruit te zetten. U hebt een extra iemand aangenomen. Er is ook een heroriëntering geweest van een raad die zal kiezen wie wel of niet leerkracht wordt. Ik zou wat meer willen horen over dat platform. Hoe zit dat juist? Op welke manier zal dat te werk gaan?

Ik voel me genoodzaakt om voor de tweede plenaire vergadering op rij u een compliment te geven. U bent hier een goede weg opgegaan. Blijf gas geven en zorg ervoor dat de hervormingen zo snel mogelijk worden doorgevoerd.

**De voorzitter:** De heer Janssens heeft het woord.

**Chris Janssens (Vlaams Belang):** Minister, wie denkt dat het met de islam de goede weg opgaat in dit land, moet in elk geval eens het interview lezen met Montasser AlDe'emeh dat vandaag in Knack verscheen. Hij heeft het daarin onder meer over islamleerkrachten in Brusselse scholen die zich beroepen op extremistische teksten die de moslimkinderen vooral angst aanjagen en voor de rest weinig of niets bijbrengen. Dat moet ons tot onrust stemmen.

Wat dat betreft, deel ik het enthousiasme van de collega niet over de opleidingen en over het akkoord dat u hebt gesloten met de Moslimexecutieve. Al is het maar omdat net die executieve controle moet doen op het islamonderwijs en zelf helemaal niet onbesproken is, onder meer wat betreft extremisme en radicalisme. Bovendien doet dergelijke opleiding geen afbreuk aan de fundamenteën van de islam die haaks blijven staan op onze Europese waarden en normen en onze democratie. Ik ben daarom van mening dat onze vrijheid van onderwijs niet misbruikt moet worden om zo'n politieke religie te propageren in onze scholen, een politieke religie waarin net die vrijheid helemaal niet bestaat.

**De voorzitter:** De heer Kennes heeft het woord.

**Ward Kennes (CD&V):** Er is op korte tijd een enorme vooruitgang geboekt op vlak van een probleem dat heel lang niet goed is aangepakt en waar nu in overleg – wat een deel is van het succes – er veel succes is geboekt met de Moslimexecutieve, heel wat hogescholen en de inspectie. De verschillende maatregelen zijn net overlopen. Minister, ik vraag u om op dat elan verder te gaan. De dialoog en het overleg zijn duidelijk, hebben vruchten afgeworpen en zijn de sleutel.

Kunt u nog iets zeggen in verband met de derde graad? Wat is er daar tot stand gekomen? Welke afspraken zijn er gemaakt? Ik dacht dat er met Leuven afspraken tot stand zijn gekomen over de erkenning. Wat is er op dat punt verbeterd?

**De voorzitter:** De heer De Gucht heeft het woord.

**Jean-Jacques De Gucht (Open Vld):** Minister, ik dank u voor de stappen die u hebt gezet. Dat is bijzonder positief in een land waar we religie onderwijzen in onze scholen. Dat staat zo omschreven. Dat is niet noodzakelijk het toppunt van waar we in onderwijs voor moeten staan, maar het gebeurt natuurlijk wel dat religie wordt onderwezen. We moeten er dan voor zorgen dat die leerlingen op een juiste manier onderwezen worden en dat de mensen die voor de klas staan, de juiste vereisten naleven om voor die klas te staan. We hebben dus een heel grote stap voorwaarts gezet. Het is eigenlijk absurd dat we dat pas in 2017 doen, maar ik zal proberen positief te blijven.

We moeten wat betreft die bijscholingen ook een enorme stap voorwaarts zetten. Leerkrachten die op dit moment niet voldoen, moeten zo snel mogelijk de tijd kunnen nemen om die bijscholingen te volgen. Eenieder die islam krijgt in de scholen, moet dat van een leerkracht krijgen die aan de juiste vereisten voldoet.

**Minister Hilde Crevits:** Dames en heren, dank u wel voor de overwegend constructieve opmerkingen. Ik probeer ook constructief te antwoorden.

Mijnheer Kennes, ik dacht dat ik daarnet al had geantwoord op uw vraag. Omdat u zo positief was, wil ik met plezier nog eens antwoorden. De afspraak is om in de derde graad islamonderwijs te kunnen geven – de levensbeschouwing –, men een master moet hebben gevolgd aan de KU Leuven. Het EMB heeft gezegd dat de opleiding in Leuven goed is. Ik hoop oprecht dat er de komende maanden nog universitaire opleidingen bij komen. Als we voldoende jongeren willen hebben die een vereist bekwaamheidsbewijs halen, dan is het aanbod van belang. Dan moeten we zo veel mogelijk instellingen hebben met een aanbod.

Bij de hogescholen is dat al oké. Er was er eerst eentje, dan drie en nu vijf die erkend zijn. Zo krijg je een grotere spreiding en kan je jongeren die de stap zetten naar hoger onderwijs, ook wel stimuleren om, als ze de islamlevensbeschouwing aanvatten, daar een studie over te maken, en dus aan onze hogeschool een opleiding te genieten. Ik heb daarvoor het EMB nodig dat zegt: 'Voor ons is dat een erkende opleiding'. Dat is wat nu gebeurd is. Ik heb het EMB nodig dat zegt: 'We gaan zelf op een aantal vlakken geen opleidingen meer geven'. Dat is het tweede positieve dat voor mij gebeurd is.

Mijnheer Annouri, ik ben het volkomen met u eens. Het is voor mij ook niet gemakkelijk om een situatie die zo gegroeid is, in één keer om te buigen. Ik stel wel vast – en ik kan begrijpen dat sommigen sceptisch zijn – dat bij de executieve nu op dit ogenblik een nieuwe wind waait. Er is een nieuwe voorzitter. Men is met een interne hervorming bezig.

Mevrouw Sminate, het EMB heeft me ook gezegd: 'We gaan alleen nog mensen voordragen die een bekwaamheidsbewijs hebben'. 'Voldoende geacht' wil

minstens zeggen dat men een lerarenopleiding genoten heeft, 'vereist' betekent de richtingen volgen die zij erkennen om een 'vereist' te hebben. Wat dat betreft, zetten we ook een stap voorwaarts. Het zou natuurlijk gemakkelijk zijn om te zeggen: 'Deze zijn voor ons erkend, maar we gaan ze nooit voordragen, we gaan andere mensen voordragen.' Die stap is ook gezet.

Ik erken dat er nog een lange weg te gaan is, maar er wordt gesproken, en de gesprekken evolueren op een standvastige wijze. We moeten proberen tot een eensgezind standpunt te komen, maar dat lukt.

Vanmorgen las ik in een weekblad uitspraken waar mevrouw Sminate en de heer Janssens ook naar verwezen, die mij choquerden. Maar we hebben daarvoor een inspectie. Ik heb quotes gezien van leerkrachten en directies. Voor mij is er maar één oplossing: ik ga aan de inspectie vragen om daar langs te gaan en dat te controleren. De bedoeling van levensbeschouwelijk onderwijs, collega's, is niet dat men kinderen bang maakt. Ik wil wel weten wat daarachter zit, wat daar van aan is. De taak van onze inspectie is daar langs te gaan en dat te bekijken. Levensbeschouwelijk onderwijs dient niet om jongeren bang te maken, maar net om diepgang te verlenen aan de levensbeschouwing.

We hebben daar wel instrumenten. Als er zo'n artikel verschijnt, moeten we dat controleren. Ik zei het daarnet al: de extra inspecteur die we aangesteld hebben, is iemand die de leerplannen gaat screenen, het is een adviseur voor ons, om daar wat meer bekwaamheid in te krijgen.

We zetten inderdaad stappen. Ik ben het eens met u, mijnheer De Gucht, dat we in die bijscholing moeten voorzien. Ik had indertijd een voorstel om leerkrachten levensbeschouwing jaarlijks sowieso één dag vrij te stellen. We zijn daar als regering niet op ingegaan omdat dat natuurlijk een ongelijkheid schept ten opzichte van andere leerkrachten. Het is dan wel zaak dat de scholen zelf – het moet van twee kanten komen, mijnheer De Gucht – in het aanbod voorzien, op kwalitatieve wijze. Bovendien moeten de scholen toestemming geven om dat te volgen. Ook daar wordt aan gewerkt. Er zijn al engagementen genomen en ik hoop oprecht collega's, dat ik hier nog een aantal keren in deze legislatuur kan staan, niet om stappen achteruit te incasseren, maar om positieve opmerkingen te krijgen over stappen voorwaarts. We zullen op dat elan verder werken.

**Nadia Sminate (N-VA):** Minister, nu bent uzelf begonnen over de aanwerving van nieuwe inspecteurs. Ik was niet van plan om daarover te beginnen, omdat het een beetje buiten de scope van mijn vraag valt. Maar nu u er zelf over begint, durf ik toch voorzichtig de suggestie te doen dat als we nieuwe inspecteurs aanwerven, het mensen zijn die onafhankelijk zijn van bepaalde regimes waar wij niet echt warm voor lopen. Ik hoop dat u begrijpt wat ik daarmee bedoel.

Verder ben ik voorzichtig positief over het signaal dat u vandaag geeft. Maar ik vind wel dat één dag opleiding of zelfs meerdere dagen per jaar te weinig is om de situatie recht te trekken. De toestand is volgens mij dramatisch genoeg om een snellere en dwingender manier van handelen te verantwoorden.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Valerie Taeldeman aan Liesbeth Homans, viceminister-president van Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de stijging van het aantal kandidaat-huurders op de wachtlijsten van de sociale verhuurkantoren (SVK's)**

**De voorzitter:** Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

**Valerie Taeldeman (CD&V):** Voorzitter, minister, collega's, uit uw antwoord op mijn schriftelijke vraag blijkt dat het afgelopen jaar het aantal kandidaat-huurders op de wachtlijst voor een woning bij een sociaal verhuurkantoor (SVK) enorm is gestegen. In 2015 waren er 33.000 mensen op de wachtlijst; in 2016 nam dat cijfer toe tot 48.000. De toename is dus enorm. Een SVK hanteert een andere werkwijze dan een socialehuisvestingsmaatschappij. Een SVK werkt met eigenaar-verhuurders. Hun woningen worden verhuurd aan kwetsbare huurders. De eigenaar is zeker van de maandelijkse huur. In Vlaanderen worden 9000 woningen beheerd door SVK's. Gelet op de grote toename van de wachtlijst wil ik graag van u weten welke maatregelen u wilt nemen om het aantal woningen dat door de SVK's wordt beheerd, drastisch te verhogen.

**De voorzitter:** Minister Homans heeft het woord.

**Minister Liesbeth Homans:** Voorzitter, collega's, dank voor de vraag, want ik vind het interessant om ook de SVK's af en toe in de plenaire vergadering te kunnen bespreken. U weet dat SVK's een van de prioriteiten van het woonbeleid zijn. U weet ook dat er nog blinde vlekken zijn, voornamelijk in Oost-Vlaanderen. Ik kan u wel medelen dat er momenteel in 281 van de 308 Vlaamse gemeenten en steden een SVK actief is. Dat is toch wel goed. Ik kan u ook medelen dat sinds het begin van de legislatuur tot en met november 2016 – de cijfers voor december zijn er nog niet – het aantal woningen dat SVK's beheren met 17 procent is gestegen. Dat is dus goed. Maar u hebt gelijk: er zijn lange wachtlijsten.

Hoe komt dat? De inkomensgrenzen zijn met 13 procent verhoogd, wat betekent dat er veel meer mensen in aanmerking komen voor een SVK-woning. SVK's zijn ook bekender geworden. Bekend is onbemand, wat er vroeger voor zorgde dat een eigenaar-verhuurder niet geneigd was om met een SVK in zee te gaan. In 2016 werden de cijfers niet geactualiseerd, wat betekent dat er dubbeltellingen in zitten. U weet dat, mevrouw Taeldeman, u bent een actief lid van de commissie Wonen. Maar u hebt gelijk: we moeten iets doen aan de wachtlijsten. Wat deden we al? In 2016 kregen de SVK's 8,7 miljoen euro extra, zodat ze niet uit hun reserves moeten putten om bijvoorbeeld huurschade en huurachterstallen op te vangen. Het Performantiedecreet, dat enkele weken geleden in het Vlaams Parlement is goedgekeurd, zorgt voor extra versterking van de SVK's. Het SVK-besluit is geëvalueerd en zal binnenkort worden aangepast en in de commissie worden besproken.

HUURpunt vzw zal in de toekomst als koepel van de SVK's kunnen functioneren, dankzij steun van de Vlaamse overheid. Voorts worden er gesprekken met private investeerders gevoerd die onder meer dankzij de verlaging van het btw-tarief van 21 naar 12 procent zeer veel zin hebben om SVK-woningen te bouwen. Het kwam in de commissie al aan bod: het blijft niet bij woorden. Binnen enkele maanden zullen we samen met die investeerders met zeer concrete projecten naar buiten komen. We doen dus al het mogelijke om van het SVK-verhaal een groot succes te maken.

**Valerie Taeldeman (CD&V):** Minister, ik dank u voor het antwoord en voor de concrete initiatieven van de Vlaamse Regering. Jaarlijks vraag ik u hoeveel

woningen in Vlaanderen op het leegstandsregister staan. U gaf me het antwoord dat in 2016 maar liefst 16.000 woningen op dat register staan.

We zien allemaal dat lokale besturen meer en meer een zeer actief beleid voeren op het vlak van leegstand.

Minister, kunnen wij vanuit Vlaanderen de eigenaars van die 16.000 leegstaande woningen niet op een meer actieve manier betrekken en hen wijzen op de vele voordelen van het systeem van een sociaal verhuurkantoor?

**De voorzitter:** De heer Anseeuw heeft het woord.

**Björn Anseeuw (N-VA):** Het lijkt mij goed dat, net zoals de minister zegt, het concept van SVK's in de aandacht komt in de plenaire vergadering. Het is een belangrijk middel om de kwetsbare huurders een plaats te geven op de private huurmarkt. De Vlaamse overheid doet heel wat. Maar ik wil ook de aandacht vestigen op het belang van wat actie en ambitie op het lokale niveau. Het zijn vooral lokale besturen die eigenaars ervan moeten overtuigen om te verhuren aan SVK's. Heel veel lokale besturen doen dat ook. Maar er zijn er ook wel die hun voetje wat laten slepen, wat laten hangen. Het is belangrijk om ook die gemeenten ervan te overtuigen om dat te doen. Er zijn gemeenten waar er op een periode van drie jaar bijvoorbeeld maar zeven SVK-woningen bij zijn gekomen. Dat is eigenlijk ondermaats. Daar moet ook iets aan gebeuren.

SVK's zijn heel erg belangrijk. Vanuit Vlaanderen worden er heel wat extra middelen ingezet om die SVK's te versterken. Maar de gemeenten die met hun voetje slepen, moeten toch ook eens worden aangesproken.

**De voorzitter:** Mevrouw De Vroe heeft het woord.

**Gwenny De Vroe (Open Vld):** Minister, de SVK's zijn versterkt, en dat is inderdaad een goede zaak. U weet dat wij de mening toegedaan zijn dat SVK's hand in hand moeten gaan met de private huur en de vastgoedmakelaardij.

U hebt recent uw conceptnota voorgesteld, waarin ook het proefhuren staat. Het is heel belangrijk om dat ook in te voeren. De sociale huurders zullen gemakkelijker kunnen huren op de private markt via het proefhuren.

Minister, welk tijdsplan is vastgelegd om dat effectief te kunnen verwezenlijken in de praktijk?

**De voorzitter:** Mevrouw Hostekint heeft het woord.

**Michèle Hostekint (sp-a):** We erkennen allemaal het nut van sociale verhuurkantoren. Maar deze cijfers wijzen op een grote nood die vandaag bestaat op de private huurmarkt. Steeds meer mensen zijn niet in staat om op eigen kracht een betaalbaar dak boven het hoofd te vinden. Zolang ze op die wachtlijst staan, zijn ze aangewezen op een reguliere, private huurwoning.

Mevrouw De Vroe heeft er al naar verwezen: we hebben er lang op moeten wachten, maar in oktober hebben we de conceptnota Private Huur besproken in de commissie Wonen. Intussen zijn we zeven maanden verder. Minister, wanneer komen die concrete maatregelen op die private huurmarkt er? Een conceptnota is natuurlijk leuk, maar het zijn slechts aanzetten. Welke timing stelt u voorop voor die concrete en zeer broodnodige maatregelen op de private huurmarkt?

**De voorzitter:** Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

**Elke Van den Brandt (Groen):** Ook vanop de Groenbanken complimenten voor het werk van de SVK's en appreciatie voor hun goede werk. Het is terecht dat ze extra middelen krijgen, minister.

Om die te laten groeien, zal er tijd nodig zijn. Er moet daarvoor ook enige ruimte worden gegeven. We kunnen geen mirakelen verwachten van enkel die SVK's. Het is 'een' instrument in uw beleid, maar zeker niet het enige instrument. Als ze echt een structurele oplossing willen bieden voor een betaalbare en kwaliteitsvolle oplossing, zult u alle instrumenten die u kunt bedenken, moeten inzetten.

Want dat die wachtlijsten toegenomen zijn, is niet enkel een teken van de populariteit van die SVK's, maar ook van een diepe malaise die op die huurmarkt zit. Het water staat vele huurders aan de lippen. Alle indicatoren staan dan ook in het rood. De enige vorm van ondersteuning die er momenteel is voor private huurders, is een huurpremie, en die is dan nog voor een beperkte groep.

Minister, bent u bereid om te onderzoeken of dat instrument van de huurpremie kan worden uitgebreid, zodat meer mensen daarvan kunnen gebruikmaken?

**Minister Liesbeth Homans:** Collega's, sta me toe te zeggen dat hier heel veel interessante zaken aan bod gekomen zijn, die allemaal wel met Wonen te maken hebben, maar niet zozeer met de vraag van mevrouw Taeldeman.

Mevrouw Van den Brandt, uw vraag over het uitbreiden van de huurpremie komt bijna elke week aan bod in de commissie Wonen. U vraagt of ik bereid ben om dat te onderzoeken. Eigenlijk insinueert u dan dat, in plaats van vier jaar op een wachtlijst te moeten staan voor een sociale woning – want het gaat hier niet meer over een SVK-woning – je al vanaf dag één op de wachtlijst krijgt. Ben ik bereid om dat allemaal te onderzoeken? Het kost wel minstens 203 miljoen euro per jaar. Waar Groen concreet dat geld gaat halen, is mij een compleet raadsel. Ik ben bereid om dat eventueel bij de begrotingsbesprekingen op tafel te leggen, maar ik vrees dat dat niet haalbaar zal zijn.

Ook de opmerking van collega Hostekint gaat over de conceptnota Private Huur, en die is inderdaad besproken in de commissie. Ze kwam normaal gesproken morgen ook nog aan bod, maar die commissievergadering is afgelast wegens verhinderingen van commissieleden – niet van mezelf, voor alle duidelijkheid, voorzitter. Het tijdspad daarvan heb ik al verschillende keren uit de doeken gedaan. We zullen nog dit jaar naar de Vlaamse Regering gaan om de principes te laten goedkeuren in de vorm van een decreet.

Mevrouw Taeldeman, u hebt gelijk als u het hebt over leegstand van woningen, of dat nu huizen of appartementen zijn, dat doet er niet toe. U weet ook dat in het kader van de paritaire commissie decentralisatie leegstand een van de belangrijkste hefbomen is geworden van de lokale besturen. Eigenlijk hebben wij vanuit mijn bevoegdheid Binnenlands Bestuur de lokale besturen, de steden en gemeenten, meer hefbomen gegeven om sneller op de bal te kunnen spelen en te kunnen ingrijpen als er leegstand is. U kent ook het systeem van sociaal beheer. Ik vind dat een zeer goed systeem. We zien dat naast Antwerpen, waar we dat systeem al langer kennen, ook andere steden en gemeenten daar meer en meer op inzetten. Dat is goed om leegstand en verkrotting tegen te gaan. Zo krijgen we meer woningen op de private huurmarkt en kunnen we tegelijkertijd ook de SVK-woningen uitbreiden, bovenop wat we al hebben gedaan.

In het begin van mijn antwoord heb ik al gezegd dat er toch wel wat blinde vlekken zijn. Als ik zeg dat 281 van de 308 Vlaamse gemeenten een SVK-kantoor hebben dat op hun grondgebied actief is, wil dat zeggen dat er niet zo veel gemeenten meer overblijven, maar dat er toch wel behoorlijk wat blinde vlekken

zijn in de provincie Oost-Vlaanderen. Mevrouw Taeldeman, ik kan u nog zeggen – en dat is een compliment – dat u daar in het verleden al verschillende keren terecht op hebt gewezen en dat momenteel de Vlaamse buitendienst van het agentschap Wonen Vlaanderen in samenspraak met de provincie allerlei extra initiatieven aan het uitwerken is en ook subsidies gaat geven om die gemeente in de desbetreffende provincie die nog geen SVK-werking heeft, te kunnen ondersteunen en ook de voordelen van een SVK te laten inzien.

**Valerie Taeldeman (CD&V):** Het is inderdaad zo dat Oost-Vlaanderen die blinde vlek blijft op het vlak van aantal SVK's, maar die provincie heeft in tussentijd op het niveau van de provincieraad een reglement goedgekeurd om nieuwe SVK's te ondersteunen. Zo is er recent in de gemeente Kruishoutem een SVK gestart.

Minister, we willen allemaal de SVK's meer in de markt zetten zodat de eigenaar-verhuurder de voordelen van verhuren via een SVK leert kennen. Mijn voorstel omtrent die 16.000 leegstaande woningen was een initiatief dat we kunnen nemen samen met de lokale besturen om eigenaar-verhuurders nog meer bekend te maken met het systeem van het SVK. Minister, we kijken uit naar uw initiatieven om de grotere private ontwikkelaars te betrekken in het concept van het SVK. *(Applaus bij CD&V)*

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over lessen om kinderen tot rust te laten komen**

**De voorzitter:** Mevrouw Saeys heeft het woord.

**Freya Saeys (Open Vld):** Voorzitter, we zien de laatste jaren dat het aantal psychische problemen steeds maar toeneemt en dat er een burn-outepidemie is. De Wereldgezondheidsorganisatie schat dat tegen 2020 depressie de meest voorkomende ziekte zal zijn in onze westerse wereld.

Wat zijn de oorzaken? De druk in de maatschappij neemt toe. De snelheid waarmee alles gaat, neemt toe. Ons brein lijdt daaronder. Op het werk zien we dat de context verandert. Er worden steeds veranderende eisen gesteld. Je hebt natuurlijk ook de technische revolutie. En natuurlijk, iedereen maakt in zijn leven wel eens een tegenslag mee. De manier hoe je daarmee omgaat, maakt of je van die slechte ervaring vleugels maakt.

De essentie is dus eigenlijk: mentale veerkracht. Het positieve daarvan is dat we dat kunnen trainen en aanleren. Het probleem is wel de focus op stressbestendigheid en optimisme: die vaardigheden worden veel te weinig aangeleerd in scholen en op de werkplaats.

Ik was wel verheugd deze week in de krant te lezen dat de basisschool in Merendree lessen geeft om kinderen tot rust te brengen. Men doet dat al vanaf de kleuterleeftijd. In Gullegem krijgen de kleuters yoga. Die scholen hebben gelijk dat ze dat doen. We weten dat het behalve kennis en intelligentie vooral het doorzettingsvermogen en de focus op optimisme zijn die onze toekomst bepalen. Als we zien dat de schoolprestaties beter zijn, dat er minder gedragsproblemen zijn en dat er minder criminaliteit is, dan loont dat zeker de moeite. Minister, zult u overleg plegen met de minister van Onderwijs om na te gaan of deze lessen kunnen worden geïmplementeerd in het kleuter- en/of lager onderwijs?

**De voorzitter:** Minister Vandeurzen heeft het woord.



**Minister Jo Vandeurzen:** Er is uiteraard regelmatig overleg met minister Crevits.

Op de Gezondheidsconferentie in december 2015 is beslist om rond een aantal aspecten van gezonde levensstijl met settings te werken. Onderwijs is er daar een van. Minister Crevits neemt een aantal initiatieven op het vlak van fitheid, gezonde voeding, voldoende beweging en andere zaken die wij associëren met een gezonde levensstijl. Mentale fitheid is een van de thema's die daarbij aan bod komen.

U vraagt of we extra initiatieven zullen nemen los van de benadering van Onderwijs als een levensdomein in het kader van de gezondheidspromotie en de ziektepreventie. Wat ons betreft maakt de aanpak van en de aandacht voor het thema zoals u die naar voren brengt en zoals die in de media zijn verschenen, deel uit van de manier waarop wij het debat voeren over de eindtermen. Dat debat is aan de orde bij minister Crevits.

Voor kleuter- en lager onderwijs wordt heel expliciet verwezen naar een aantal dimensies die scholen kunnen concretiseren, bijvoorbeeld door de manier waarop u dat ook in de media hebt kunnen vernemen.

Wanneer het gaat over het kleuteronderwijs, is er duidelijk gesproken over eindtermen in de zin van: de kleuters komen tot rustervaringen. In het lager onderwijs staat in de eindtermen: "De leerlingen hebben een rustcontrole over ademhaling en spieren, de leerlingen zijn bereid om een sfeer van rust te creëren." Kortom, in de formulering van de eindtermen wordt gewezen op het feit dat men in het onderwijs met een aantal van die thema's bezig moet zijn.

De filosofie is natuurlijk dat de eindtermen worden geformuleerd maar dat de scholen zelf moeten nagaan op welke manier ze dat realiseren. Wij zien daarin heel wat mooie praktijken zoals deze die in de krant stonden en andere. Er zijn zeker scholen die met mindfulnesstrainingen bezig zijn, er zijn ook scholen met snoezelruimtes enzovoort. Wij hebben het gevoel dat de benadering om in de eindtermen zeer expliciete verwachtingen te formuleren en de scholen zelf de vrijheid te geven om dat organiseren, de beste manier is om dit aan te pakken.

Mevrouw Saeys, u hebt gelijk dat u op deze problematiek wijst. We stellen vast dat 50 procent van alle psychische stoornissen die zich op latere leeftijd voordoen, eigenlijk zijn oorsprong vindt in de eerste 14 levensjaren van een mens. We weten dus dat we ook op jonge leeftijd in mentale fitheid moeten investeren. Die aandacht is dan ook terecht. Zowel via de concepten van de gezondheidsdoelstelling als via de formulering in de eindtermen komt dit thema voldoende aan bod en zal het de aandacht krijgen van de betrokken scholen.

**Freya Saeys (Open Vld):** Minister, ik dank u voor uw antwoord. Vanuit uw bevoegdheid inzake preventie doen we wel aan vroegdetectie, aan behandeling. Allemaal zeer goede zaken, maar we weten natuurlijk allemaal dat primaire preventie, dat voorkomen nog altijd beter is dan genezen. Ik zie dan dat we de gezondheidsdoelstellingen inzake voeding en beweging hebben voor ons fysieke welzijn, wat zeer goed is, want dat draagt natuurlijk ook bij tot ons algemene welzijn, maar waar blijven de voeding en de beweging voor onze hersenen? Waar blijft de aandacht voor ons mentale welzijn? We zijn bevoegd voor preventie, dus vanuit uw bevoegdheid als minister kunt u toch zelf ook bepaalde initiatieven nemen, in het kader van die primaire preventie, om het mentale kapitaal van onze kinderen te versterken.

**De voorzitter:** De heer Van Malderen heeft het woord.

**Bart Van Malderen (sp.a):** Voorzitter, mevrouw Saeys, bedankt voor de vraag. In mijn stoutste momenten zou ik mensen durven aanraden om de uitzendingen van de wekelijkse vergaderingen van de commissie Welzijn te gebruiken om ook af en toe tot rust te komen.

Minister, ik blijf wel een beetje op mijn honger, omdat u een specifiek aspect eigenlijk onbehandeld laat. Dat is iets dat relatief nieuw is en waarmee we rekening moeten houden. Dat is met name de aanwezigheid en het gebruik van beeldschermen, ook in klaslokalen. Smartboards, smartphones, tablets behoren vandaag vrijwel tot de standaarduitrusting. Dat is een nieuw gegeven en dat heeft onvermoede effecten op het functioneren van ons brein. Ik denk dat we daar in het algemeen te weinig bij stilstaan. Ik stel vast dat u ook voor een stukje blijft hangen in algemene termen. Het goede nieuws is dat, als je daar op jonge leeftijd mee leert omgaan, dat ook een vaardigheid is die is verworven in de volwassenheid. Dat zou deel moeten uitmaken van een pakket.

**De voorzitter:** Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

**Elke Van den Brandt (Groen):** Minister, u zult zeker een groene partner vinden om binnen onderwijs de eindtermen te versterken inzake die geestelijke gezondheidszorg. U weet dat wij ervoor pleiten om het pakket dat in het buitenland bestaat inzake eerste hulp qua geestelijke gezondheidszorg, ook in België te introduceren. Ik hoop dus dat u stappen zult zetten ter zake. Ik steun ook het pleidooi om het kunnen omgaan met scherpjes te stimuleren, maar ik wil hier toch ook een pleidooi houden om stil te staan bij de oorzaak ten gronde. Hoe komt het dat onze jongeren steeds meer stress en druk ervaren en hoe kunnen we daar iets aan doen? Onze kinderen groeien op in een samenleving waar presteren en excelleren steeds belangrijker worden, en waar ouders steeds minder tijd krijgen, dat kostbare goed, om bij hun kinderen te zijn. Dan zijn lessen voor ontspanning heel goed, dan is inzetten op geestelijke gezondheidszorg heel goed, maar we moeten ook structureel die samenleving aanpakken en ervoor zorgen dat onze kinderen kind mogen zijn, dat ze mogen spelen, dat ze kunnen groeien en leren vallen en opstaan, waarbij vallen niet falen is, maar gewoon een manier om te leren opnieuw op te staan. Daarvoor zult u niet enkel met de minister van Onderwijs moeten praten, maar ook met de minister van Werk en met alle ministers en alle regeringen in dit land, om fundamenteel aan de slag te gaan.

**Minister Jo Vandeurzen:** Ik was me niet bewust van het feit dat de werkzaamheden van onze commissie Welzijn rustgevend waren en een vorm van mindfulness training konden uitmaken, maar goed, ik leer nog elke dag bij, en dat is belangrijk.

**Bart Van Malderen (sp.a):** Bepaalde delen, minister.

**Minister Jo Vandeurzen:** Mevrouw Van den Brandt, het is natuurlijk altijd een beetje hetzelfde: 'health is in all policies'. Dat is in dezen niet anders. Als je meer signalen capteert van jongeren in kwetsbare situaties, jongeren die ondersteuning nodig hebben, dan heeft dat natuurlijk diepere oorzaken. Dan kan je dat natuurlijk niet beperken tot louter de vraag, hoe belangrijk ook, van toegang tot zorg en welzijn. Ik heb het ooit al eens gezegd. Ik heb ooit een Amerikaans professor horen beweren: "Health is in all policies, and that's why the Minister of Health should be the Prime Minister of the country." (*Gelach*)

Dat is natuurlijk voor een belangrijk stuk de realiteit. Als je echt fundamentele vragen inzake het welzijn en het welbevinden van mensen wilt aanpakken, dan heb je te maken met alle beleidsdomeinen.

Om nu terug te komen op de onderwijssetting, als we spreken over de gezondheidsdoelstelling inzake levensstijl, dan spreken we ook over risico's van verslaving aan alcohol, tabak, drugs, dan spreken we inderdaad over voeding en beweging, over het bestrijden van sedentair gedrag. Daar zit echter natuurlijk een fundamentele constante onder, namelijk dat het óók gaat over mentale fitheid. Je kunt immers maar inwerken op heel veel van die risico's als mensen zich goed in hun vel voelen en zich niet in dat verslavingsrisico laten meeslepen.

In die zin is het zo dat we met die doelstelling de traditie die we al een tijd hebben om te werken en aandacht te vragen voor geestelijke gezondheid in diverse settings, en dus ook in de schoolse omgeving, daar voor een stuk in meenemen.

Voor het overige blijf ik erbij dat het feit dat dit in de eindtermen zo duidelijk geponeerd zal worden, ook betekent dat scholen op zoek zullen gaan naar goede praktijken en inspirerende voorbeelden. De visie die daar in onderwijs over bestaat is: laat ons samen de eindtermen formuleren, maar laat ons de scholen de vrijheid geven om dat in te vullen. Als de eindtermen wat ons betreft duidelijk zijn en voldoende inspireren om dat beleid aan te passen, om daarop af te stemmen, is dat een methode die we het best ook respecteren. En dat zijn wij vanuit Welzijn alleszins van plan, in overleg met Onderwijs.

**Freya Saeys (Open Vld):** Minister, als wij uit deze breincrisis willen geraken en als we de tendens van steeds toenemende psychologische problemen willen ombuigen, is het nu echt wel het moment om actie te ondernemen. We moeten echt investeren in die mentale veerkracht van onze kinderen, want daar begint uiteindelijk alles. Zoals u zelf hebt aangehaald, zijn het die eerste levensjaren die enorm bepalend zijn voor de toekomst. Ik roep u dus echt op: als we echt willen dat deze digitale generatie veerkrachtiger en sterker de uitdagingen van de 21e eeuw aankan, dan moet u echt actie ondernemen.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Vera Jans aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de uitbreiding van het aantal kinderswembaden naar elke Vlaamse provincie**

**De voorzitter:** Mevrouw Jans heeft het woord.

**Vera Jans (CD&V):** Minister, een op zes koppels in Vlaanderen zijn wensouders, mensen die dromen van een kind, maar hun droom niet in vervulling kunnen zien gaan. Zij komen dan zeer vaak terecht in een ingrijpend, vaak jarenlang durend medisch verhaal in een van de vele fertiliteitsklinieken in een van onze ziekenhuizen. En gelukkig staan we hierin op medisch vlak aan de top. Maar de keerzijde van de medaille is dat wij tot voor kort te weinig aandacht en belangstelling hadden voor wat die jarenlange medische behandeling doet met die wensouders, met dat koppel. Dat is alles behalve evident. Daar moet je de nodige mentale kracht en weerbaarheid voor hebben. Daar komen heel wat financiële zaken bij kijken. Dat heeft heel wat impact op je sociale leven. Je moet het ook allemaal maar uitgelegd krijgen aan je werkgever. En er zijn nog heel wat andere voorbeelden te noemen.

Het is intussen wel doorgedrongen dat deze wensouders, een groep die overigens groeit, nood heeft aan begeleiding voor en tijdens dat medische traject. De kinderswembaden komen tegemoet aan die behoefte. Die zorgen voor psychosociale ondersteuning en ook vaak ondersteuning bij verlieservaringen, die jammer genoeg vaak gepaard gaan met het hebben van een kinderswembad.

Begin vorig jaar opende het eerste kindwenshuis in Diest, Vlaams-Brabant. Vervolgens is er ook één opengegaan, in samenwerking met de Huizen van het Kind, in Genk, in Limburg. En deze week is het Antwerpse kindwenshuis geopend. In Gent en Leuven zijn er samenwerkingen met de fertilitieitsklinieken. Kortom, de kindwenshuizen komen tegemoet aan een vraag. Die zoeken naar partners. Die staan open voor samenwerking. En wij hebben verschillende facetten in ons beleid die daar nu ook steeds meer aandacht voor gaan hebben.

Minister, op welke manier kunnen wij mogelijk meer en beter gaan samenwerken met de kindwenshuizen? En hoe kunnen wij die thematiek in ons Vlaamse beleid versterken?

**De voorzitter:** Minister Vandeurzen heeft het woord.

**Minister Jo Vandeurzen:** Collega, fertilitieitsbehandelingen kunnen inderdaad jaren in beslag nemen en die zetten inderdaad een grote druk op de toekomstige ouders, de ouders die werkelijk vurig een kind wensen.

Dat is belangrijk, omdat dat behandelingsproces impact heeft op heel veel aspecten van hun leven: de relatie tussen de partners, de werksituatie, de financiële kwesties, mentale gezondheid – u hebt het geciteerd – enzovoort.

Het is juist dat die psychosociale begeleiding en ondersteuning er moeten zijn, niet alleen tijdens de behandeling, maar ook voor de behandeling. Het is ook juist dat die ondersteuning best niet altijd is gekoppeld aan een fertilitieitscentrum of aan een ziekenhuis. Het is belangrijk dat dat met een beetje afstand tot die medische problematiek kan gebeuren.

In die zin beantwoorden die kindwenshuizen aan een behoefte. We moeten daar als beleid met grote waardering naar kijken. Als je dat zo zegt, is de vraag nu wat dat betekent voor het ontwikkelende landschap in verband met gezinsondersteuning en preventieve gezinsondersteuning. Mijn benadering is om de initiatiefnemers aan te moedigen om hun werking in te bedden in samenwerkingsverbanden met centra voor fertilitieitsbehandeling. De regelgeving voor die centra geeft voldoende aan dat ze zich ook moeten inzetten in de psychosociale begeleiding van de ouders. Ik hoor daar trouwens heel veel goede verhalen over en er zijn ook heel goeie ervaringen mee. Ze moeten zich ook inbedden in samenwerkingsverbanden met Huizen van het Kind. Dat zijn plekken waar die ouders of die toekomstige ouders of die moeders en vaders die vurig naar dat kind verlangen, terecht kunnen.

Of dat in elk Huis van het Kind moet worden geïnstalleerd, daar heb ik vragen bij. Het is niet zo realistisch om dat in alle Huizen van het Kind in heel Vlaanderen in te bedden. Je moet gewoon zorgen dat elk Huis van het Kind weet waar ze mensen met dat soort vragen naartoe kunnen sturen. In sommige allianties tussen Huizen van het Kind in het concept dat we hebben ontwikkeld en waarin we toch een zeer grote vrijheid geven aan de Huizen van het Kind, moeten we ervoor zorgen dat die Huizen van het Kind ook wel ontvankelijk zijn voor die samenwerking.

Kind en Gezin zelf zet ook in op deze problematiek. Zeker in de regionale netwerken van Kind en Gezin zijn daar momenten van aandacht voor. Op bepaalde momenten wordt er een thema van gemaakt. Er is ook een website, maar er kan ook informatie worden gegeven. Ook onze CAW's die op het vlak van relatieondersteuning een opdracht hebben, zijn in een bepaald opzicht daarbij betrokken partij.

Mijn inschatting is: laat ons deze initiatieven verwelkomen, laat ons ze uitnodigen om zeker te gaan voor inbedding in samenwerkingsverbanden, laat ons zien dat

in de regelgeving voor de fertiliteitscentra er zeker een aanknopingspunt is als het gaat over de psychosociale begeleiding, laat ons onze Huizen van het Kind attenderen, en waar dat nodig en mogelijk is, en ertoe aanzetten om die samenwerkingsverbanden te maken, en laat ons de aansluiting op de hulpverlening maken, voor zover die gaat over gezinsondersteuning en relaties, zodat zij in dat soort benadering ontvankelijk zijn voor samenwerking.

**Vera Jans (CD&V):** Minister, ik dank u voor uw antwoord en vooral voor het feit dat u de nood en het belang erkent van de psychosociale ondersteuning, in het beste geval niet gebonden aan de fertiliteitscentra en ziekenhuizen, maar daarbuiten. Dat u openstaat voor samenwerking, is zeer positief. Het belangrijke daarin is dat in de Huizen van het Kind – vrij nieuwe huizen in ons Vlaamse landschap – niet alleen alle ouders welkom zijn, maar ook alle aanstaande ouders. Dat wordt er heel expliciet in opgenomen. Op zich staan de Huizen van het Kind dus open.

Het is niet de betrachting om in elk Huis van het Kind in elke gemeente een aanbod uit te werken, maar misschien is het wel goed dat we het thema actief onder de aandacht brengen en dat zij die kunnen doorverwijzen, weten waar in de provincie die kinderwenshuizen zijn. Nu draaien die voornamelijk op vrijwillige, maar weliswaar zeer sterke krachten en komen ze echt wel tegemoet aan een vraag die leeft.

**De voorzitter:** Mevrouw Saeys heeft het woord.

**Freya Saeys (Open Vld):** Dit is inderdaad een terechte problematiek. Mensen die een fertiliteitsbehandeling ondergaan, staan onder een enorme druk. Alleen al de behandelingen op zich vergen zeer veel, het aantal bloedafnames, het aantal echo's, het aantal ingrepen zijn psychisch zeer belastend voor moeders en vaders. Sowieso is er nood aan psychologische ondersteuning. Of dit echt moet in aparte huizen, daar heb ik mijn vragen bij. Ik denk dat nu ook al in fertiliteitscentra psychologische hulp wordt aangeboden.

Een andere kanttekening die ik wil maken als u dit wilt koppelen aan Huizen van het Kind, is dat ik een beetje gewrongen zit met het feit dat daar vooral ouders met hun kinderen komen. Is het soms niet een beetje confronterend voor ouders die net een kinderwens hebben en geen kinderen kunnen krijgen?

**De voorzitter:** De heer Van Malderen heeft het woord.

**Bart Van Malderen (sp-a):** Minister, ik denk dat mevrouw Jans goed geweest heeft op het feit dat vandaag medisch heel veel kan, maar dat er een leemte is wanneer het gaat over de psychosociale begeleiding van mensen die worden geconfronteerd met een onvervulde of aanslepende kinderwens. Heel vaak gaat het over een onzichtbaar rouwproces dat langdurig kan zijn. Ik heb ergens gelezen: 'geen kind is zo aanwezig als het kind dat wordt gemist'.

De discussie beperkt zich vandaag tot fysieke Huizen van het Kind, inloophuizen waar mensen terecht kunnen, maar de realiteit is – en dat is ook uit onderzoek gebleken – dat heel veel mensen zich een weg banen doorheen de hulpverlening op het internet. Vandaag is er een veelvoud aan websites, sommige ook door u mee ondersteund en opgericht: kinderwens.be, gezondzwangerworden.be, deverdwaaldeooievaar.be, en ik kan nog even doorgaan. Ze zijn eigenlijk een beetje in hetzelfde bedje ziek: een heel medische benadering en een stuk gebrek aan psychosociale aspecten en ethische aspecten, zoals bijvoorbeeld therapeutische hardnekkigheid. Als u pleit voor samenwerking, dan zou ik pleiten dat u pleit voor samenwerking en een bundeling online.

**De voorzitter:** Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

**Elke Van den Brandt (Groen):** Zoals gezegd kan een kinderwens heel zwaar wegen. Het is niet louter een medische kwestie. Het gaat met heel veel gevoelens gepaard, met heel veel emoties en het kan een relatie heel sterk onder druk zetten, en een beetje on hold zetten ook.

Uw antwoord vond ik overtuigend. Ik deel uw visie om deze werking in te bedden, niet in vijf aparte huizen in iedere provincie, want dat is niet haalbaar, maar om samen te werken met de caw's, met de Huizen van het Kind. Zoals mevrouw Saeys zegt, moeten we oppassen om sommige mensen samen te brengen, maar ik denk dat er zeker werkingen rond bestaan.

Waar ik u niets over horen zeggen heb, is over het taboe dat hierrond heerst. Het is iets wat niet wordt besproken in onze samenleving. Mensen met een kinderwens, mensen die een fertiliteitsbehandeling ondergaan, zijn heel zelden in staat of voelen heel zelden de ruimte om hierover te praten met hun omgeving. Het taboe opheffen als samenleving, is een aandachtspunt. Mijn vraag is of u daar ook stappen in wilt zetten om de bespreekbaarheid van dergelijke behandelingen mogelijk te maken.

**De voorzitter:** Mevrouw Jans heeft het woord.

**Lies Jans (N-VA):** Collega Jans, ik wil u danken om vandaag die vraag te stellen. Het is vandaag ook de dag van de wensouder. Een geschikter moment om de vraag te stellen, is er dan ook niet.

Ik wil zeker het pleidooi ondersteunen om de kennis en de expertise die er vandaag wel al is – er is al veel kennis en expertise aanwezig, zowel in de fertiliteitscentra als in de caw's –, goed te bundelen. Dat neemt niet weg – en daar kunt u misschien een rol spelen, minister – dat bijvoorbeeld de fertiliteitscentra nu ook al die rol van psychosociale begeleiding moeten opnemen en er ook voor worden betaald. Het is belangrijk dat we die boodschap ook meegeven dat ze op die plek, waar de mensen zijn voor medische begeleiding, goed worden ondersteund. Dat we daarvoor laagdrempelige initiatieven moeten ondersteunen, daarvan ben ik absoluut overtuigd, maar dan zie ik toch de Huizen van het Kind als de meest laagdrempelige in Vlaanderen om de nodige kennis en expertise door te geven aan de mensen die in die situatie zitten.

Wij ondersteunen zeker het pleidooi om de Huizen van het Kind als laagdrempelige initiatieven in te schakelen bij de kinderwenshuizen, of omgekeerd eigenlijk. Het is ook noodzakelijk dat we al die informatie ook naar alle andere Huizen van het Kind laten doorsijpelen zodat iedereen er terecht kan.

**Minister Jo Vandeurzen:** Ik ben het met vele vragen en zeker met de bedenkingen eens. Ik denk dat het belangrijk is dat wij ook durven uit te spreken dat we echt wel meeleven met ouders, met mensen met een vurige kinderwens die niet vervuld is en niet vervuld geraakt en dat we beseffen dat als men daarvoor een behandeling in een fertiliteitscentrum volgt, dat heel wat impact op je leven heeft.

Mevrouw Van den Brandt, we spreken er hier over. Ik heb al een bezoek gebracht aan een dergelijk initiatief. We moeten durven uitspreken dat we echt begrijpen met welke zorgen, vragen en noden die mensen zitten. Ik heb tijdens deze korte vraagstelling en mijn antwoord gemerkt dat het Vlaams Parlement het hiermee eens kan zijn.

Ik ben ervan overtuigd dat het niet verstandig zou zijn dit meteen maar met toeters en bellen te institutionaliseren in vijf huizen. We moeten gewoon zeer tevreden zijn dat er in de samenleving positieve krachten actief zijn. Die mensen worden gedreven door een enorm engagement. Ze willen een plaats bieden en

een luisterend oor zijn. Ze willen ervaringen bundelen, ook voor die mensen die op zoek zijn naar ondersteuning. We moeten gewoon dankbaar zijn dat dit in de samenleving wordt ontwikkeld. Als zij samenwerking zoeken, moeten wij ervoor zorgen dat de deuren openstaan. Ik denk dan aan de laagdrempelige functies van het Huis van het Kind. Ze moeten een aanspreekpunt hebben in de fertiliteitscentra, die vanwege een koninklijk besluit een opdracht hebben inzake de psychosociale begeleiding. Dit geldt eveneens naar de caw's en andere instellingen.

Mijnheer Van Malderen, ik zal Kind en Gezin zeker vragen na te gaan of wat de overheid aanbiedt, voldoende aan uw kritische vragen beantwoordt. Dat is geen probleem. Het is trouwens een wat breder fenomeen. Alles staat tegenwoordig online. De uitdaging bestaat erin te valideren wat ernstig is. We moeten dit duidelijk maken aan de mensen die consulteren. Het is een wat bredere vraag dan deze specifieke actuele vraag, maar ik zal het zeker met Kind en Gezin bespreken.

Wat ik uit dit kort debat moet onthouden, is dat het een maatschappelijk thema is, dat het bespreekbaar is en dat ik onze bestaande instrumentenkanalen duidelijk moet maken dat ze dit ernstig moeten nemen en hiermee moeten samenwerken.

**Vera Jans (CD&V):** Naast de minister, wil ik ook alle Vlaamse volksvertegenwoordigers danken voor hun overigens zeer terechte aanvullende bedenkingen over de bundeling en het taboe.

Mevrouw Saeys, ik wil nog even duidelijk maken dat de kindershuisen in elke provincie een zaadje hebben geplant. Dat zijn echter geen fysieke huizen. Ik deel uw pleidooi dat dit ook niet hoeft. Dit moet een aanbod zijn in de Huizen van het Kind. Er moeten debatten worden gevoerd die hiertoe bijdragen, zoals het debat dat we net hebben gevoerd. Ik wil echter nog heel even duidelijk maken dat het niet om bakstenen gaat. (*Applaus bij CD&V*)

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Andries Gryffroy aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de afstemming van het federale en het Vlaamse beleid om groeibedrijven te ondersteunen**

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**Andries Gryffroy (N-VA):** Voorzitter, volgens mij weet iedereen dat een bedrijf altijd drie belangrijke levensfasen kent. Er is de start, later is een groei of een doorgroei mogelijk, en ten slotte kan het gebeuren dat het bedrijf wordt overgenomen.

Er zijn veel initiatieven voor startende bedrijven. Meestal gaat het om kleinere bedragen dan soms nodig is om te kunnen starten. Tijdens de volgende fase, de groei en vooral de doorgroei, is echter nood aan een vrij belangrijk doorgroei-kapitaal. Dat is belangrijk omdat kmo's die aan doorgroei denken, er ook aan denken mensen aan te werven. Ze creëren jobs. Jobs creëren overheidsinkomsten en zorgen voor een sterkere economie. Een doorgroei kan er echter ook voor zorgen dat de technologische kennis bij ons blijft. Vaak worden kmo's door buitenlandse bedrijven overgenomen. Soms vertrekken ze zelfs. We stellen vast dat bepaalde bedrijven die hier vertrekken, zich in de VS vestigen. We moeten, met andere woorden, een oplossing vinden voor het mogelijk financieringsprobleem voor bedrijven die groeikapitaal nodig hebben.

Wat de mogelijkheden van de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) betreft, weet ik dat er een aantal systemen zijn. Daarnaast heeft het me verrast dat minister Van Overtveldt aan een aantal federale maatregelen denkt.

Hij sprak dan heel specifiek over fiscale stimuli voor privéfondsen. Dan borrelt bij mij een vraag op. Ik veronderstel dat u samen hebt overlegd en dat het een aanvullend kan zijn aan het ander.

**De voorzitter:** Minister Muylers heeft het woord.

**Minister Philippe Muylers:** Mijnheer Gryffroy, er is zeker overleg geweest. Er zijn eigenlijk twee technieken om ervoor te zorgen dat er fondsen zijn die groei- of doorgroeibedrijven kunnen ondersteunen.

Ten eerste is er de techniek waarbij de overheid mee in die fondsen stapt en zo bepaalt waarnaar die middelen gaan. Dat is wat ARKimedes in het verleden deed en vandaag nog doet. In het verleden waren ze gericht op groeibedrijven tot 5 miljoen euro. Dankzij de kapitaalverhoging en een verruiming van de strategie kunnen we nu participeren in fondsen die op zich dan participaties nemen in groei- of doorgroeibedrijven of kapitaal leveren tot 20 miljoen euro. Dat is de eerste techniek.

Stel je voor dat we ook nog willen meegaan om te participeren in bedrijven boven 20 miljoen euro. Dat zijn er niet zo heel veel. Dan zou dat in elk geval heel veel bijkomend kapitaal in ARKimedes vragen. Dat kunnen we als overheid moeilijk leveren. De tweede stap heeft bijvoorbeeld al gevraagd dat we 100 miljoen euro extra kapitaal aan ARKimedes zouden leveren. Dit is zonder twijfel Vlaams materie.

Een andere methodiek is het geven van fiscale stimuli aan hen die participeren in die fondsen. Dankzij die fiscale stimuli kan je dan mee richten hoe die fondsen worden ingezet. Het is daarover dat minister Van Overtveldt het heeft gehad in De Tijd. We hebben daarover overlegd. Hij wil het volgend segment doen. Ik heb al gezegd dat we vandaag kunnen participeren tot ongeveer 20 miljoen euro. Hij zal de stap doen om participaties boven 20 miljoen euro te doen in fondsen die dan – ik zeg maar wat – 200 of 300 miljoen euro zouden samenbrengen.

Er is complementariteit in de maatregelen. We hebben al overlegd en we zullen dat in de toekomst ook verder blijven doen.

**Andries Gryffroy (N-VA):** Minister, ik dank u voor het antwoord. Het is duidelijk wat de twee stappen zijn. De eerste stap, tot ongeveer 20 miljoen euro, is een Vlaamse maatregel door mee in deze fondsen te stappen. Daarboven zijn het fiscale stimuli, wat een federale materie is. Ik denk dat de boodschap voor ondernemers duidelijk is, omdat ze anders zelf op zoek moeten gaan. Het is erg complex om daar je weg in te vinden. Daarom is het goed dat deze boodschap duidelijk wordt meegegeven.

Anderzijds is het zo dat een groeiende kmo niet alleen maar een financiële problematiek heeft. Soms zijn er typische groeipijnen of struikelblokken. Waar kunnen ze bijkomende research vinden? Waar kunnen ze bijkomend samenwerken? Minister, kan er ook nog meer beweging worden ingezet om die struikelblokken meer te ondervangen?

**De voorzitter:** Mevrouw Vanwesenbeeck heeft het woord.

**Daniëlle Vanwesenbeeck (Open Vld):** Minister, mijnheer Gryffroy, ik hoor het u graag zeggen, maar ik zit hier niet alleen als parlementslid maar ook als ondernemer. Het is niet altijd even duidelijk wat en waar we advies moeten



vragen. Voor Open Vld staat de ondernemer centraal en niet zozeer de structuren. Voor een ondernemer maakt het eigenlijk niet uit waar hij hulp moet gaan vragen, federaal of Vlaams. Voor heel veel ondernemers is dat nog altijd niet duidelijk. Ik citeer een Chinees leider: "Het maakt eigenlijk niet uit of de kat zwart of wit is, als ze maar muizen vangt." Ondernemers denken ook zo. We willen wel steun hebben. Of dit nu federaal of Vlaams is, is niet altijd duidelijk.

Wil ik daarmee zeggen dat er niets gebeurt? Uiteraard niet. Ik juich initiatieven toe zoals de vereenvoudiging van de kmo-portefeuille en de groeisubsidies. Federaal zijn er ook al maatregelen genomen. Is het niet te overwegen om te pleiten voor één duidelijk ondernemersloket waar zowel federale als Vlaamse vragen kunnen worden gesteld?

**De voorzitter:** Mevrouw Turan heeft het woord.

**Güler Turan (sp-a):** Voorzitter, ik neem heel graag het woord om mevrouw Vanwesenbeeck te bedanken voor haar tussenkomst en om haar vraag zeker te ondersteunen. Wij als politici kunnen vinden dat we heel goed bezig zijn, maar als het voor de ondernemer, de doelgroep, niet duidelijk is, dan hebben we een heel groot probleem.

Ik wil u complimenteren, minister, en ook uw collega aan de overkant, want samenwerkingsfederalisme kan dus duidelijk werken als er goesting is. Ik ga op die samenwerking terugkomen in alle deelaspecten die er zijn.

Ik sluit af, lieve voorzitter, met te zeggen dat het heel belangrijk is om de ondernemer, de doelgroep waarvoor al die maatregelen bedoeld zijn, te bereiken en niet de subsidie-industrie die vandaag werkt, waardoor niemand nog het bos door de bomen ziet. Dat moeten we wegwerken. Vereenvoudiging: het automatisch toekennen van een aantal maatregelen. Er is nog veel werk.

**De voorzitter:** De heer Bothuyne heeft het woord.

**Robrecht Bothuyne (CD&V):** Voorzitter – lieve voorzitter, zo u wilt – het wordt wat later op de avond en dat merken we aan de vraagstelling. We hebben Vlaams-nationalisten die pleiten voor het samenwerkingsfederalisme, we hebben liberalen die communisten citeren, we gaan steeds verder, we verleggen grenzen. Dat is op zich goed, zolang het maar het goede doel dient. (*Opmerkingen. Gelach*)

Mevrouw Vanwesenbeeck, u pleit voor één loket, dat is terecht. We hebben één loket en dat functioneert heel goed, met het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) en de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) die zich samen profileren naar ondernemers. Vlaanderen heeft een heel ruim financieringsinstrumentarium, daarom bevreemdde mij een klein beetje de communicatie van federaal minister Van Overtveldt dat er nu een federaal initiatief zou nodig zijn om fiscale kortingen toe te kennen voor de financiers van onze groeiondernemingen. Vlaanderen is daar zelf bevoegd voor en kan zelf initiatief nemen. Zult u in dezen zelf initiatief nemen, minister? Wat mogen we wanneer verwachten?

**Minister Philippe Muyters:** Ik zal beginnen bij u, mijnheer Bothuyne. Het is nodig dat er ook voor die grotere – in vakjargon – tickets mogelijkheden zijn. Neen, ik kan dat niet Vlaams. Vlaanderen kan wel zorgen voor participaties in die fondsen, maar dan zou ik bij ARKimedes de budgetten en het kapitaal enorm moeten verhogen. De federale overheid heeft ook nog altijd een bevoegdheid om fiscale stimuli toe te kennen aan bedrijven, aan pensioenfondsen en zo meer. Het is nodig.

Ik heb een vergadering gehad met alle winnaars van de beloftevolle ondernemingen van de laatste elf jaar. Een van de punten die daar naar voren kwamen, is wat de heer Gryffroy naar voren bracht en wat minister Van Overtveldt zegt, dat zijn de grotere tickets, boven de 20 miljoen euro. Het is niet vaak, maar je vindt daar vandaag weinig of geen fondsen in Vlaanderen, wij hebben die pensioenfondsen niet die elders vaak bestaan om daarin te participeren. Daarom is het nuttig en zinvol om daar met fiscale stimuli die grotere tickets mogelijk te maken via private middelen. Het is nodig, absoluut, ja, zeker wel. En ja, het kan wel. De fiscale stimuli zijn een federale maatregel. Het zou verkeerd zijn dat wij daar Vlaams kapitaal zouden inzetten. Dus ik denk dat dat een goede zaak is.

Mevrouw Vanwesenbeeck, ik begrijp u helemaal. Dat is de hele tijd al mijn beleid geweest – mevrouw Turan, ik richt me ook tot u – om de zaken te vereenvoudigen. Ik kan daar al een mooi palmares voorleggen, met de kmo-subsidie, de groeiusubsidie en het clusterbeleid. Al die zaken zijn vanmorgen al aan bod gekomen, voor wie erbij was. Bij de start van de speerpuntcluster Energie werd de versnippering van middelen eindelijk gestopt. Dat werd bij elkaar gebracht, samenwerking werd gestimuleerd en dergelijke meer.

Bij PMV kan elk bedrijf terecht. Het zal niet meer zijn zoals vroeger van 'we gaan eens zeggen welke instrumenten er allemaal zijn voor u'. Neen, we gaan nu luisteren. Hebt u een goed plan en een goed team, dan zullen we u verder helpen met een waarborg en lening of kapitaalparticipatie, of we verwijzen u naar de juiste instantie: een bank of bijvoorbeeld een aantal fondsen waar we hier over spreken. Dat is de weg die ik wil gaan. Dat is voor het deel waarborglening en kapitaal, maar ze zullen ook kunnen verwijzen naar het Agentschap Ondernemen als het is om subsidies te krijgen, hetzij bij de kmo-portefeuille, de doorgroeiportefeuille of iets dergelijks.

Ik denk dus dat het voor een bedrijf eenvoudig is. Het gebeurt via PMV. Men kan er terecht voor alles wat betreft leningen, kapitaal, waarborgen en dergelijke. Met dat ene loket willen we duidelijkheid creëren. We willen niet zomaar de instrumenten opsommen, maar luisteren naar wat men nodig heeft: een lening, kapitaal of een waarborg. We willen helpen. Als de markt helpt, dan is dat prima: dan moet PMV het niet doen. Daar ben ik nu al tweeënhalf jaar mee bezig. Ik verwacht dat dit zal zorgen voor een ommekeer, al vraagt het wat tijd voor alles doorsijpelt en bedrijven beseffen dat ook de eenvoudige manier kan werken.

Mevrouw Turan, u neemt actief deel aan de commissiebijeenkomsten. Ik hoop dat we kunnen beginnen met het maken van het onderscheid tussen de bomen en het bos. Mijn werk is nog niet af. De bovenkant – de innovatieondersteuning, speerpuntclusters en netwerkclusters – en de onderkant – de kmo-portefeuilles en de groeiusubsidies – hebben we aangepakt. Wat ertussen ligt, ben ik volop aan het aanpakken. Het werk van PMV is inmiddels ook vereenvoudigd, wat ervoor moet zorgen dat bedrijven meer en meer door de bomen het bos zullen zien. Het is evenwel een blijvend aandachtspunt. De neiging bestaat om snel te vervallen in het teruggrijpen naar administratieve regelgeving, met formulieren en dergelijke. Het is een blijvend aandachtspunt om daaraan te remediëren. Subsidies moeten kunnen, maar zonder de subsidiologen. Spijtig voor hen, maar als dat me lukt, zou ik heel erg tevreden zijn. Elke dag opnieuw probeer ik te leren. Ik probeerde dat ook door te kijken naar beloftevolle ondernemingen en ook door naar ondernemingen te gaan en te luisteren naar jonge en oudere ondernemers. Zo willen we weten hoe we als overheid ervoor kunnen zorgen dat de drempel wordt verlaagd en het hen gemakkelijker wordt gemaakt om te ondernemen.

**Andries Gryffroy (N-VA):** Dank voor het omstandig antwoord, minister.

Mevrouw Vanwesenbeeck, ik ben een voormalig ondernemer. Men start op zijn eentje. Ik bouwde het bedrijf uit, tot 20, 25 mensen. Uw opmerking is terecht. Vroeger luidde het steeds van 'Het maakt me niet uit waar we uiteindelijk moeten terechtkomen'. Ik moet wel zeggen dat de laatste contacten die ik met mijn ex-collega's heb gehad, me leerden dat er zich de afgelopen jaren een verbetering heeft voorgedaan. Men ziet beter waar men naartoe moet. Ik ken een aantal zeer innovatieve bedrijven in de informatietechnologiesector die naar de VS zijn vertrokken omdat het ticket van meer dan 20 miljoen euro hier bij ons op fiscaal vlak niet interessant is. Sorry hoor, mijnheer Bothuyne, maar dat is de federale fiscaliteit die daarvoor zorgt. Ik heb het nu niet over samenwerkingsfederalisme, maar over ons confederaal model. Als wij de fiscaliteit kunnen bepalen, kunnen we voor een oplossing zorgen. Vandaag echter bestaat er een duidelijk onderscheid tussen wat PMV kan doen en wat het federale niveau kan doen.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

### **REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, we schorsen de vergadering.

– *De vergadering wordt geschorst om 18.21 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 18.38 uur.*

### **ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het Besluit van de Vertegenwoordigers van de Regeringen der Lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, van 28 april 2004, betreffende voorrechten en immuniteiten die aan ATHENA worden verleend, ondertekend te Brussel op 28 april 2004**

– **1066 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2**

#### **Algemene bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet houdende instemming met het Besluit van de Vertegenwoordigers van de Regeringen der Lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, van 28 april 2004, betreffende voorrechten en immuniteiten die aan ATHENA worden verleend, ondertekend te Brussel op 28 april 2004.

De algemene bespreking is geopend.

Vraagt er iemand het woord? *(Nee)*

De algemene bespreking is gesloten.

#### **Artikelsgewijze bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet. *(Zie Parl.St. VI.Parl. 2016-17, nr. 1066/1)*

– *De artikelen 1 en 2 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 17 juni 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap houdende omzetting in de gezinsbijslagwetgeving van de richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers uit derde landen die legaal in een lidstaat verblijven**  
– 1118 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2

### **Algemene bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 17 juni 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap houdende omzetting in de gezinsbijslagwetgeving van de richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers uit derde landen die legaal in een lidstaat verblijven.

De algemene bespreking is geopend.

Vraagt er iemand het woord? *(Nee)*

De algemene bespreking is gesloten.

### **Artikelsgewijze bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet. *(Zie Parl.St. VI.Parl. 2016-17, nr. 1118/1)*

– *De artikelen 1 tot en met 3 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende de aan de kinderbijslagregelgeving aan te brengen wijzigingen**  
– 1119 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2

### **Algemene bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende de aan de kinderbijslagregelgeving aan te brengen wijzigingen.

De algemene bespreking is geopend.

Vraagt er iemand het woord? *(Nee)*

De algemene bespreking is gesloten.

### **Artikelsgewijze bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1119/1)

*– De artikelen 1 tot en met 3 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het vaststellen van de aanknopingsfactoren tot vaststelling van het personele toepassingsgebied van de wettelijke en reglementaire bepalingen van de deelentiteiten, de budgettering en verrekening van de voor de deelentiteiten betaalde gezinsbijslagen en de effectieve invoering van gemeenschappelijke wijzigende bepalingen voorgesteld door het Beheerscomité van FAMIFED – 1120 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2**

### **Algemene bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het vaststellen van de aanknopingsfactoren tot vaststelling van het personele toepassingsgebied van de wettelijke en reglementaire bepalingen van de deelentiteiten, de budgettering en verrekening van de voor de deelentiteiten betaalde gezinsbijslagen en de effectieve invoering van gemeenschappelijke wijzigende bepalingen voorgesteld door het Beheerscomité van FAMIFED.

De algemene bespreking is geopend.

Vraagt er iemand het woord? (*Neen*)

De algemene bespreking is gesloten.

### **Artikelsgewijze bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1120/1)

*– De artikelen 1 tot en met 3 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

**WIJZIGING VAN HET REGLEMENT VAN DE VZW PENSIOENEN VAN DE VLAAMSE VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

### **Bespreking en stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, ik vraag even uw aandacht voor het volgende punt, want het gaat u allemaal aan.

Aan de orde is namelijk de wijziging van het reglement van de vzw Pensioenen van de Vlaamse volksvertegenwoordigers.

De bespreking is geopend. De tekst is rondgedeeld op de banken. De wijzigende bepalingen in het pensioenreglement zijn daarin opgenomen en cursief afgedrukt.

De heer De Croo heeft het woord.

**Herman De Croo (Open Vld):** Ik wil ironisch opmerken dat dit een 'lex ad personam' is, aangezien ik de enige ben die op dit moment in aanmerking zou kunnen komen.

**De voorzitter:** Dat is genoteerd voor de geschiedenis, mijnheer De Croo.

Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De bespreking is gesloten.

Mag ik aannemen dat de wijziging van het reglement van de vzw Pensioenen van de Vlaamse volksvertegenwoordigers eenparig is aangenomen? *(Instemming)*

Dan is aldus besloten.

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het Besluit van de Vertegenwoordigers van de Regeringen der Lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, van 28 april 2004, betreffende voorrechten en immunititeiten die aan ATHENA worden verleend, ondertekend te Brussel op 28 april 2004**  
**– 1066 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2**

#### **Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

#### *Stemming nr. 1*

Het resultaat wat betreft de gemeenschapsaangelegenheden is als volgt:

96 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
96 leden hebben ja geantwoord.

Het resultaat wat betreft de gewestaangelegenheden is als volgt:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
91 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 17 juni 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap houdende omzetting in de gezinsbijslagwetgeving van de richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers uit derde landen die legaal in een lidstaat verblijven**  
– 1118 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2

### Hoofdelijke stemming

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

*Stemming nr. 2*

Ziehier het resultaat:

100 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
95 leden hebben ja geantwoord;  
5 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende de aan de kinderbijslagregelgeving aan te brengen wijzigingen**  
– 1119 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2

### Hoofdelijke stemming

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

*Stemming nr. 3*

Ziehier het resultaat:

103 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
103 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het vaststellen van de aanknopingsfactoren tot vaststelling van het personele toepassingsgebied van de wettelijke en reglementaire bepalingen van de deeltentiteiten, de budgettering en verrekening van de voor de deeltentiteiten betaalde gezinsbijlagen en de effectieve invoering van gemeenschappelijke wijzigende bepalingen voorgesteld door het Beheerscomité van FAMIFED  
– 1120 (2016-2017) – Nrs. 1 en 2**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

*Stemming nr. 4*

Ziehier het resultaat:

102 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
102 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

**MEDEDELINGEN VAN DE VOORZITTER**

**De voorzitter:** We zijn heel blij dat de heer Jan Durnez gezond en wel weer in ons midden is. *(Applaus)*

We zijn nog blijer, want Caroline Bastiaens is op 28 februari 2017 moeder geworden van Mathis Waterschoot. *(Applaus)*

Ik heb contact gehad met dokter Geert Goethals en we hebben contact gehad met het ziekenhuis. Het gaat goed met Ludo Van Campenhout. Hij zal heel waarschijnlijk ofwel vandaag ofwel morgen uit het ziekenhuis ontslagen worden. *(Applaus)*

**REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 17 mei 2017 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

Ik wens u een behouden thuiskomst.

*– De vergadering wordt gesloten om 18.45 uur.*